UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI: 12
150.000 TL
MART '97

HAYATI ANLAMAK

Aşkın AYRANCIOĞLU / SİNOP

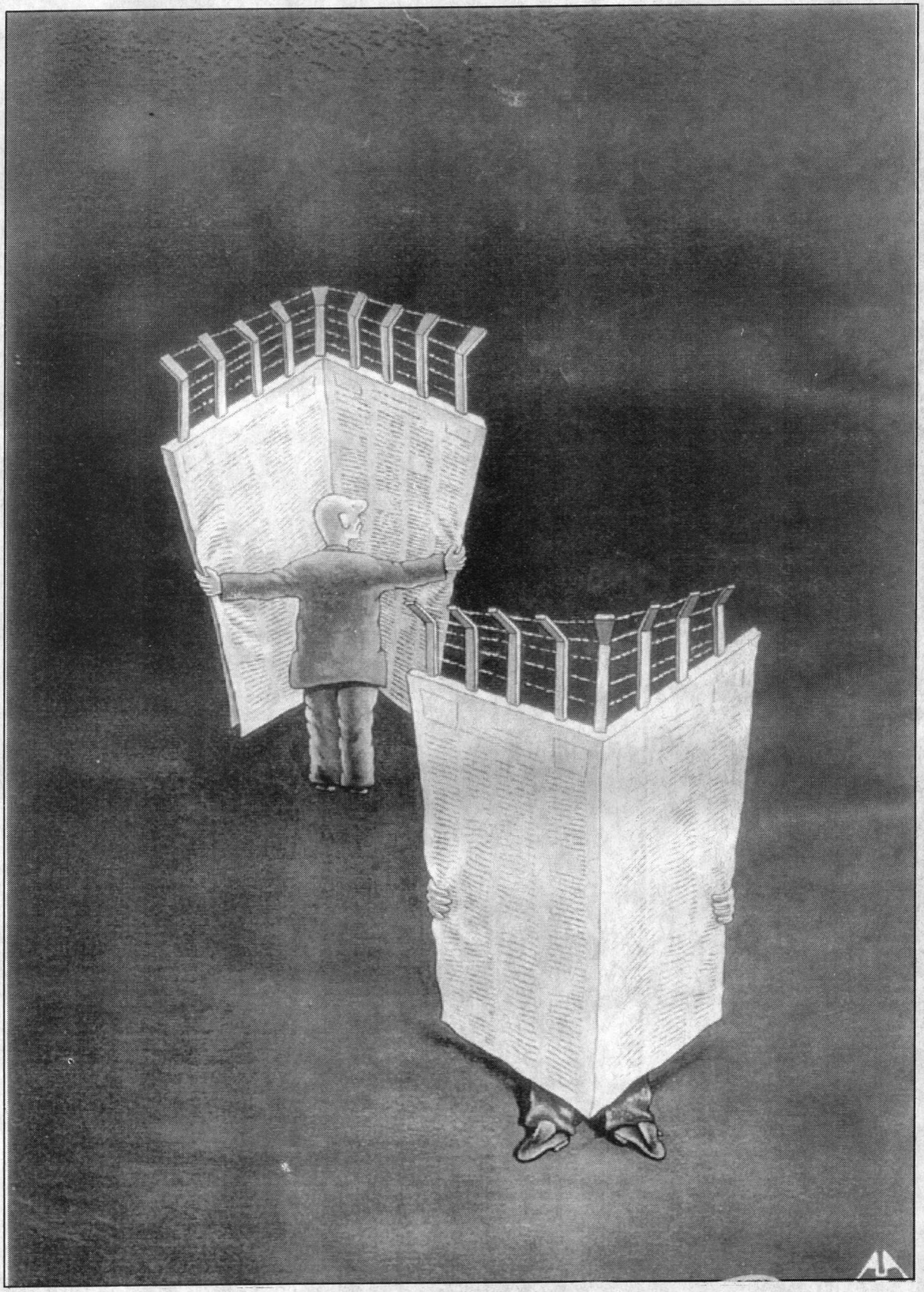

erhaba,

12. sayımızla karşınızdayız. Dergimi- çalışmalarıyla katkıda unan tüm dostlara te- kkürlerimizi en başta narak, ve bir çok çalış- ayı önümüzdeki sayıya akma zorunluluğunu bir z daha belirterek, geli- n noktada farklı yayın yacının kendisini dayat- nı gördüğümüzü fakat rumsal oturmuşluğun ğlanmasındaki yetmez- erin bu noktada zayıf mamızı getirdiğini yeni- n belirtmek istiyoruz. a vadede, en azından ada dört aylık bir teorik n çıkarma perspektifi- önümüze koyduğumuzu buna bağlı olarak du- uyoruz.

Bu sayımızda da yeni i yazılarıyla aramıza lan arkadaşlar oldu. Gün Zileli, Hüseyin Kenan Taş, Betül Canoğlu ve B. Qeraman arkadaşlara dergimize gösterdikleri ilgiden ve desteklerinden ötürü teşekkür ediyor, çalışmalarının devamını diliyoruz.

Bu sayımızda dergi ücretine yaptığımız zammı anlayışla karşılıyacağınızı umuyoruz. Bu noktada olabildiğince sizleri düşünerek hareket etsekte, yayın hayatımıza devam edebilmek için kimi zaman böyle düzenlemelere gitmek zorunda olduğumuzu üzülerek belirtmek durumundayız.

Bu arada, dergimizi (12 sayı) ciltletiyoruz; en geç bir ay içinde, talebi olanlar bildirirse, cilt miktarını ihtiyaca göre belirleyeceğiz.

13. sayıda buluşma' üzere...

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazıişleri Müdürü
GÜVENÇ ŞAR

dres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han No:21 / 3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

r yıllık	Altı aylık
rtiçi: 2.000.000 TL	Yurtiçi: 1.000.000 TL
rdışı: 80 DM	Yurtdışı: 40 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound(İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179665
Mark(Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub. : 3179670
Şilin(Avusturya) Hesabı/ Beyoğlu Şub: 3179768

UZUN YÜRÜYÜŞ

MART 1997 SAYI: 12 (Ayda bir çıkar)
Fiyatı: 150.000 TL(KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

HAYATI ANLAMAK.... 2

Sistem ve gerçekler
HAYATİ GÜNGÖR 4

Türkiye; cennet ve cehennem(2)
YUSUF KÜPELİ 6

8 Mart ve kadınlar
UMUT ŞENGÜL 11

İnsan nereye gider?
BETÜL CANOĞLU 14

Sitilimiz
MUZAFFER ORUÇOĞLU 15

Yaşamın temeli doğadır
HÜSEYİN KENAN TAŞ 17

İletişim ve aile
SEVİNÇ İLDAN 21

"YDD" vahşeti, insan(lık) ve Güney
TEMEL DEMİRER 22

Avrupamerkezli bilim anlayışı...
DURSUN YILDIZ 29

Adın dağlarına armağan olsun; yürekli çocuk
OZAN VELİ 32

Düşünme mücadelesi (2)
CENGİZ GÜNDOĞDU 34

Yabancılaşma ve kadın
TANSEL 37

Sevgiye vaktimiz yok (mu?)
MEHMET YEŞİLTEPE 39

Kuram ve olgu
ERHAN MEYDAN 41

Eğer hukuk buysa
MUSTAFA ÖZ 43

Tohum'un öğrettikleri
ATA YADİGAR 45

Diyalektiği kavramak
MUSTAFA TOPAL 47

Aleviler, Zazalar ve Kürtler
B. QERAMAN 51

Sistemi gizleme operasyonu
GÜN ZİLELİ 56

Hayatı anlamak, hayata temas etmek

"Çağın sonuna geliyoruz. İnsan olma anlamından çok şey yitirdi bugü Teknolojide buna bir çare bulamıyor ar Ve bizim yapmamız gereken, çoktandır yitirdiğimiz kavramı yeni baştan oluşturmak. Her ne yol ile olursa ols insanlığımızı yeniden kazanm Yada bambaşka, yepyeni bir 'insanlık' kavramı yaratma Çünkü insanlar artık düş görmüyorlar..." **Octavio P**

Hayatın karmaşık ama sade, fırtınalı ama yetiştirici kulvarlarında, insanı ve insanın devrimci doğruluş çabasını güçlendirici etkenleri aramak...

Yenilenerek bu çabayı arttırmak, insanı arayışa geniş yığınları ortak etme kavgasına soyunmak...

Bu arayışın hayatı ne kadar anlayabildiğini devamlı sormak, hayatın devinimini nabız tutar gibi duyumsayabilmenin, sıcaklığını hissedebilmenin derinliğiyle donanmak...

Bütün hayatı özümleyebilmiş bilgiler taşımak ve hayatın git gellerle dolu karmaşasına vakıf olabilmek...

Ona deymek; kelimenin her iki anlamıyla...

Hem insanca yaşamak, insanlığın kollektif mutluluğunu örmek için başlangıçta küçük adımlarla da olsa yürümek, hayatın zenginliğine layık olmak...

Hem de bu yoğrulmuşlukla hayata temas etmek; yaşadığını, yaşattığını, hayatı meydana getiren (milyonlarca unsurda olduğu gibi) anlamlı ve gerekli bir parçası olduğunu bilmek...

Hayatla öpüşmek. Tutkulu, sevecen, üretken, açık yürekli, dayanışmacı, kavgacı olmak; yaşam tarzı ve amacı kafadaki aydınlık kadar büyük ve anlamlı olmak...

Çelişkilerin anlaşılmasını sağlamak için mücadele etmek ve değiştirmek için çalışkan ve yaratıcı bir insiyatifle ku mak...

Çelişmelerin kısa yoldan, bastırılmasına, "yok edilme

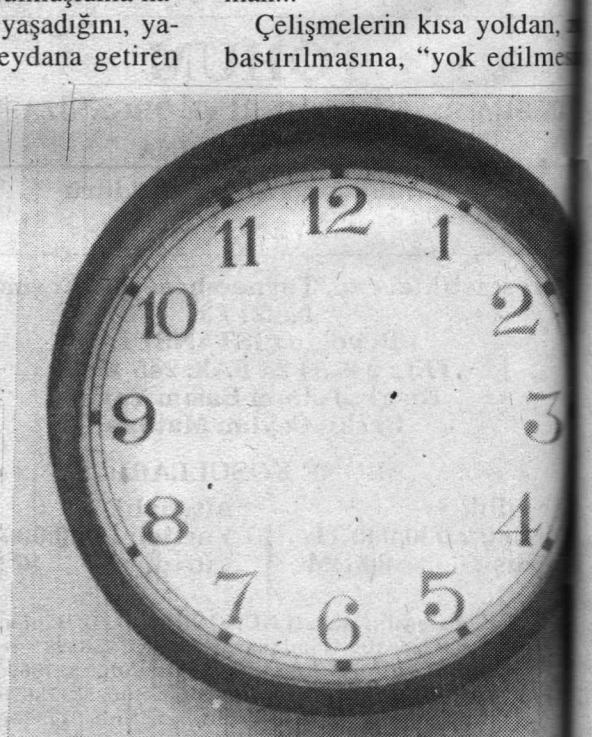

karşı olmak...

Hayatı ve devinimini anlayan enginlikle hayatı durmadan yeniden tanımlamak..

Birşeylere yeniden anlam katmak...

İstenirse yeniden yeniden tanımlamak, kavramlaştırmak...

Eğer eski dönem kapandıysa ve eski kaçınılmaz biçimde yeni dönemin tarihsel gübresi olmaya mecbursa, yeni dönemin, yeni kavramlara, yeni kurumlara, yeni devrimci kişiliğe, yeni çözümlere ve pratiğe muhtaç olduğunu anlamak...

Varolabilmek için kutsallıklara, tutunacak tabulara gereksinimi olmayan, içindeki yaşam isteğini harekete geçirecek, onu ortaya çıkaracak irade ve gücü insanda, bilgide, yaşamın devrimci değişiminde yakalayabilen devrimci özgürleşmeci yeni insanı yaratmak için çabalamak..

Evet, eski dönem kapanmıştır ve tarihe temiz bir sayfa açılmıştır.

Kavramlarıyla, mücadelesiyle, açıklığı, samimiliği ve öğrenmeye olan isteğin şehvetli silkinişiyle yeni bir dönem başlamıştır.

Yeni dönemin kavgası yaygaracılıktan uzak, kendi gerçekliğine vakıf, fakat ulaştığıyla yetinmeyen, sarsıcı, mütevazi, söylediğine uygun şekillenecektir.

İnsanın insanlaşması ve mutlu bir yeryüzü üzerinde kardeşçe yaşama arzusu insan varoldukça sürecektir. Bu rüyanın görülmesini hiç kimse engelleyemeyecek ve rüyayı gerçek kılma çabasının önüne geçmek isteyenler yenilgiye uğrayacaktır. "İnsan"a rağmen insanın zaferi, beşbin yıllık insani kültürü özümleyerek, insani kültürü geliştirip ilerletme çabasını yoğunlaştırarak sağlanacaktır.

İnsanlık eşitlik, özgürlük ve kardeşlik ütopyası için mücadelenin yükseltilmesine bugün her zamankinden çok daha muhtaçtır.

Sistem ve gerçekler

Hayati GÜNGÖR

Egemen sınıflar, kendilerinin ve yaşadığı coğrafyanın sorunlarına duyarlı olan, özgür, demokratik ve bağımsız bir ülke için mücadele eden çeşitli muhalif kesimlere, devrimci-demokratlara karşı baskıcı, faşist, anti,demokratik uygulamalarını sürdürmektedirler.

Hergün çeşitli vesilelerle emekçiler ve ilerici, devrimci kesimler üzerinde yürütülen sistemli baskıları görüyoruz, duyuyoruz, okuyoruz.

Bu uygulamalar genç yaştaki devrimcileri; sokak ortalarında, çatılarda, bodrum katlarında yerinde infazla öldürülmesine kadar vardırılmıştır.

Artık sosyalist basına uygulanan baskılar, kitle gösterilerinde polisin vahşi saldırıları, toplu gözaltılar, çocuk yaştaki lise öğrencilerin gözaltında gördüğü işkenceler, üniversitelerde polis destekli ülkücü faşistlerin devrimci-demokrat öğrencilere düzenlediği saldırılar, cezaevlerindeki kötü koşullardan ve görülen işkencelerden kaynaklı rahatsızlıkların, birde üstüne gerekli tedavinin gerçekleştirilmemesinden dolayı ölen devrimci tutuklular günlük yaşantımızda sıkça karşılaştığımız olgular haline geldiği gibi, artık bu baskılar ne yaptığını bilmeyen gözü dönmüş saldırılara dönüştürülmüştür.

Polisin düzenlenen operasyonlar sonrasında yaptığı açıklamalardan, hangi örgüte operasyon düzenlediğini dahi bilmediği ortaya çıkmakta, yapılan açıklamalarda söylenen birçok şey durmadan değiştirilmekte, birbiriyle taban tabana çelişen açıklamalar ard arda yapılabilmektedir.

Düzenlenen operasyonlarda ve gerçekleştirilen yerinde infazlarda kolluk güçleri "intihar etti" yada "ateşle karşılık verdi" vb. açıklamalarla kendilerini aklamaya , çirkin yüzlerini maskelemeye çabalamaktadırlar.

Bunların en son örnekleri geçtiğimiz Şubat ayı içinde Taksim Tarlabaşı'nda, Esenler'de ve Antalya'da yaşandı.

5 Şubat günü Tarlabaşı'nda bir eve düzenlenen operasyonda 20 yaşındaki genç devrimci **Kamuran Özcan** çatıda, karşı balkondan polislerin açtığı ateş ile öldürülüyordu. İHD heyetinin görgü tanıkları ile yaptığı görüşmeler sonrası kamuoyuna sunduğu roporda edinilen tüm bilgilerin polisin bir yargısız infaz daha gerçekleştirdiğini gösterdiğini, polisin öldürme amaçlı hareket ettiğini açıklıyordu.

Operasyon sonrasında hiçbir açıklama yapmayan, basının, avukatların ve demokratik kitle örgütlerinin olay yerinde inceleme yapmasını engelleyen polis yetkilileri olaydan ancak üçgün sonra komuoyuna açıklama yapacak TKP(ML)-B örgütüne yönelik operasyonlarda **Kamuran Özcan**'ın ölü ele geçirildiğini açıklayacak, isimlerini hala açıklamadıkları toplam 6 kişininde gözaltında olduğunu duyuracaktı. Gözaltına alınanlardan birinin polis kurşunlarıyla yaralı olduğu, bir kişinin ise ellerinde ve ayaklarında bandajlar bulunduğu diğerlerinde ise darp izleri olduğu basına yapılan açıklama sırasında görülecekti. Operasyon dahilinde gözaltına alınanlardan Gökhan Kaya isimli devrimcinin aradan iki hafta geçmesine rağmen hangi örgüte üye olduğu açıklanamıyor, emniyetle vali arasındaki örgüt ismi karmaşası sürüyordu.

Operasyonda öldürülen Mardin-Nusaybin doğumlu **Kamuran Özcan**'ın cenazesi ancak 8 Şubat'ta alınabiliyor, Mersin'de yaklaşık bin kişinin katıldığı cenaze töreninde saygı duruşu ve anma yapılmasına bile tahammül edilmeyerek polisin pervasız saldırılarına tanık olunuyordu.

16 Şubat tarihinde ise İstanbul-Esenler'de TİKB imzalı pankart astığı gerekçesiyle 18 yaşındaki genç devrimci **Nurettin Demir** bir binanın bodrum katında polis tarafından öldürülerek, yerinde infaz dosyalarına, 20 yaşındaki **Kamuran Özcan**'dan sonra, 18 yaşındaki **Nurettin Demir**'de ekleniyordu. Polis yerinde infazı maskelemek amacıyla İntihar etti demagojisi yürüttüysede bu noktada sicili belli ölen kolluk güçlerinin yaklaşımı olay sonrası görgü tanıklarının ifadesiyle ortaya çıkıyordu. Görgü tanıkları **Nurettin Demir** yaralı ve cançekişirken başında polislerin görüldüğünü İHD'ye anlatıyordu.

Bircok devrimcinin cenaze töreninde olduğu gibi, **Nurettin Demir**'in İstanbul'da düzenlenen cenaze töreninede tahammül edilemiyor. Devrimcilerin, yoldaşlarının, ailesinin son yolculuğunda yanında olması bile istenilmiyordu. Cenazeye polis saldırıyor birçok katılımcıyı gözaltına alıyordu.

17 Şubat tarihinde ise, Susurluk kazasıyla kamuoyuna yansıyan kirli ilişkilerin aydınlatılması ve sorumluların cezalandırılması amacıyla başlatılan Şubat ayı boyunca hergün saat 21. 00'de ışıkların söndürüldüğü "***Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık***" eyleminin sokaklara taşması sonrasında Antalya'da düzenlenen gösterilere polisin saldırıp gözaltına aldığı ve dövülme sonrasında geçirdiği kalp krizi sonrasında **Celal Cankoru** adlı emekli memur hayatını kaybediyordu. Halkın en pasif, demokratik, barışçıl eylemine dahi saldırı ve kanla yanıt veren sistemin bu tavrı kendi kirli yüzünün en açık göstergesidir.

Sistemin çeşitli düzeydeki temsilcilerinin battığı kirli işlerin, halka karşı işlenen suçların bariz bir şekilde açığa çıkmasına rağmen; suçluların elini kolunu sallaya sallaya dolaştığı bir ortamda emekçilerin ve devrimci-demokratların karşı karşıya kaldığı uygulamalar mevcut sistemin hangi anlayışın temsilcisi olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Şüphesiz ki egemen sınıfların bu saldırıları devrimci-demokrat kamuoyu için ilk değildir. Ve de karşısında etkili bir halk muhalefeti olmadığı sürece son da olmayacaktır.

Türkiye; cennet ve cehennem (2)

Yusuf KÜPELİ

KURBANLAR

İHV'nın raporuna göre, 1991-94 yıllarında yapılan ev ve işyeri baskınlarında -sağ yakalanabilecek- 174 kişi öldürülmüştü. 1993'te aynı şekilde 467 kişi öldürülmüştü. 1994'de "faili belli olmayan" 432 politik cinayet vardı. İHD'nin 1995 raporuna göre, 99 "faili meçhul" cinayet, 122 yargısız infaz vardı. 412 kişi işkence görmüştü. Sayılar başvuru yapanlara göre düzenleniyordu. Kimbilir daha kaç kişi işkence görmüştü ama, başvuru yapmamış?.. 1996'nın ilk altı ayında 93 "faili meçhul" cinayet işlenmişti. Sayılar devamlı artıyordu... 1993 yılında, Parlamento'da, "Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu" oluşturulmuştu. Komisyon 1995 yılında bir rapor yayınlamıştı. Rapor hemen rededilmiş ve olay kapatılmıştı. Cinayetleri işleyenler korunuyorlardı... Aslında, 12 Eylül darbesinin ardından, 1984 yılına dek 50 kişiyi asmışlardı. İdam cezalarına karşı protesto sesleri yükselmeye başlayınca, infazları durdurmuşlardı. Mahkeme kararı ile asmak yerine, bu kez sokaklarda öldürmeye, yargısız infazlara ağırlık vermişlerdi. Böylece, hem "cezaevlerinde beslemekten" ve hem de mahkeme masraflarından kurtuluyorlardı.

Diyarbakır İnsan Hakları Derneğinin 1996 yılı raporuna göre, Mayıs 1995'e dek 2047 Kürt köyü yakılmış, yakılmış ve boşaltılmıştı. Bunun yanında, değişik kentlerde, köylerde zarar gören, tahrip olan sayısız ev ve işyeri vardı. Liste uzayıp gidiyor, maddi zararın değeri milyarları buluyordu. 12 Temmuz 1996 tarihli Hürriyet gazetesine göre, doğudaki 19 ilde 2421 köy ve mezra boşaltılmış, hayvancılık ölmüştü vb. Aileler, tüm varlıklarını geride bırakarak göçe zorlanıyorlardı.

Basına göre, 1996'nın ilk yarısında cezaevlerindeki düşünce suçluları 150'yi bulmuştu. 1995'de bu sayı 121 idi. 1994'de sayı 100 idi... Cezaevinde olanlar arasında 44 gazeteci vardı. Yazarlar, yayıncılar vardı. Bunlar için toplam yüzlerce yıl hapis cezası isteniyordu. Gazeteci Metin Göktepe polis tarafından dövülerek öldürülmüştü. 1992'den bu yana Türkiye'de 16 gazeteci öldürülmüştü. Özgür Politika gazetesinin Ankara ve İstanbul büroları bombalanmıştı. Kıbrıslı gazeteci Kutlu Adalı'da 6 Temmuz 1996 günü öldürülecekti. Cinayeti, Türk intikam Tugayı (TİT) üstlenecekti.

Düşünce suçlarını da (8. maddesi ile) kapsamına alan "Terörle Mücadele Yasası"na dayanılarak 8652 kişi 1996 yazı ortasına dek cezaevlerine sokulmuştu. Bunların bir kısmı halen tutuklu, diğerleri ise hükümlü idi. En fazla mahkum Diyarbakır E tipi Cezaevi'nde kalıyordu. Cezaevlerinde koşullar çok ağırdı. 16 yılda 163 tutuklu ve hükümlü cezaevlerindeki olaylar nedeniyle ölmüşlerdi. Bunlardan 27 tanesi açlık grevlerinde, 8 tanesi kendini yakarak ölmüşlerdi. Sayı giderek yükseliyordu.

1996'nın başında kurulan Mesut Yılmaz- T. Çiller hükümetinin Adalet Bakanı, eski Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar idi. İlk işi, bir kararname ile cezaevi koşullarını daha da ağırlaştırmak olacaktı. Bunun üzerine yüzlerce politik tutuklu ve hükümlü 69 gün sürecek olan bir açlık grevi başlatacaklardı. İstekleri, işkencenin azaltılmasını istemek gibi birşeydi.

Yılmaz-Çiller koalisyonu yıkılıp, Erbakan-Çiller koalisyonu kurulunca, M. Ağar- göz koyduğu- İç İşleri Bakanlığı'na terfi edecek, Adalet Bakanlığı'na -yine aşırı sağcı düşünceleri ile tanınan- Şevket kazan getirilecekti. Ş. Kazan, 2 Temmuz 1993'de, Sivas'ta 37 aydını yakarak öldüren "İslamcı" katillerin avukatlığını yapıyordu. Açlık grevleri Ş. Kazan döneminde de sürecekti.

Grevlerin 60. gününden itibaren ölümler başlayacaktı. Kazan, polis operasyonu ile grevi durdurabileceklerini ama, en az 50 mahkumun ölebileceğini söyleyecekti. 12 mahkumun ölümünün arkasından, Yaşar Kemal, diğer bazı aydınların ve politikacıların araya girerek, açlık grevi yapanlara, "koşulların düzeltileceği" konusunda garantiler vereceklerdi ve arkasından grevler duracaktı. Şevket Kazan, "peygamberin doğum günü olduğu için saldırıp operasyon yapmadıklarını" vb. söyleyecekti. Bir süre sonra verilen tüm sözler unutulacak, herşey eskisi gibi olacaktı.

Diyarbakır Cezaevi'ndeki politik tutuklulara ve hükümlülere karşı provakasyon örgütlenecek ve arkasından cezaevine "Özel Tim" olarak adlandırılan polisler davet edilecekti. Onlar da, tümü Kürt olan 10 mahkumu demir çubuklar ve sopalarla döverek öldüreceklerdi. Açlık grevleri yeniden başlayacaktı ve halen yüzlerce mahkum açlık grevinde idi.

Milliyet'de yazan Güneri Civaoğlu'nun verdiği bilgiye göre, Türkiye'de 581 cezaevi vardı. Her mahkum için günde 55.000 TL ayrılmıştı. Bu ancak iki simit parası idi ve çoğu cezaevinde bunun bile mahkuma ulaştığı şüpheli idi. Meslek edinme olanağı veren cezeevleri sadece 38 tane idi. Koğuşlarda en az 100 kişi kalıyordu ve bunlara bir tuvalet düşüyordu. Orada da musluklardan sular akmıyordu. Çogu yerde bir yatakta iki kişi yatıyordu ve banyo olanakları yok denecek kadar azdı. Diyarbakır'a yeni bir cezaevi yapılması planlanıyodu.

İŞKENCE

İnsan Hakları İçin Hekimler Birliği 1994-95 yılarını kapsayan iki yıllık bir çalışma sonucu "Türkiye Raporu" hazırlamıştı. Rapora göre Türkiye'de sistematik olarak işkence yapılıyordu ve bazı hekimler -polisin baskısı sonucu- işkence bulgularını raporlarına dahil etmiyorlardı. İşkence yöntemleri arasında elektrik verme, falaka, cinsel taciz gibi 13 veya 14 kalem yöntem vardı. 1992 yılında, Avrupa İşkenceyi İzleme Komitesi polis karakollarında işkence aletleri tesbit etmişti. 1990'lı yılların başında İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı olan Azimet Köylüoğlu, 28 çeşit işkencenin sistematik olarak uygulandığını ama, bunu engelleyebilecek gücü olmadığını itiraf etmişti. Bakanlığı uzun sürmeyecekti... Aslında yaşamın her alanında işkence vardı ama, bu artık yaşamın ayrılmaz bir parçası haline geldiği, başka türlü bir yaşam tarzı da olabileceği düşünülemediği için, normal kabul ediliyordu. İşkence denilince, akla sadece karakollarda, sorgu sırasında uygulanan baskı yöntemleri, yıldırma yöntemleri geliyordu.

Merkezi ABD'de olan Human Rihts Watch, Türkiyeli işkencecilerin ABD'de, Pentagon'da eğitildiklerini açıklayacaktı geçenlerde. Şüphesiz bu doğru idi ama, çok geç kalmış bir açıklama idi. Türkiye insanı, Türkiyeli aydınlar bu gerçeği 1970 yılının başından beri biliyorlardı... Kurban önce fiziki ve psikolojik olarak zayıf düşürülüyordu. Mekan ve zaman kavramları yok edilmeye, psikolojik olarak tam bir yalnızlık duygusuna itilmeye çalışılıyordu. Ondan sonra aygıtlarla işkence başlıyordu... İşkenceyi uygulayanlarda işkence görmüşlerdi, yaptıklarının bilincinde idiler. Kurbanla yarışıyorlardı.

Yeryüzündeki tüm kültürlerin hem karanlık ve hem de aydınlık yanları vardı. Türkiye toplumunda da son derece insancıl bir kültürle akıl almaz bir zalimlik yanyana yaşıyorlardı. Daha 70 yıl önceye dek işkence aleti falaka okul duvarlarına asılı duruyordu. Dayakla cezalandırma kültürü, halen birçok ailede, okullarda, kışlalarda sürüyordu. Klasik işkence yöntemleri modern teknolojiyi kullanan ABD patentli yeni işkence ve şiddet yöntemleri ile beslenip gelişiyordu. İşkence sadece politik tutuklulara karşı değil, sıradan tutuklulara ve mahkumlara karşı da yıllardır sistematik olarak uygulanıyordu.

1969-1970 yıllarında Ankara Merkez Cezaevi'nde sıradan mahkumların anlattığı bir işkence yöntemi yazılmalı idi... Mahkumlar yorgun düştükleri, uykuya gittikleri sırada, gardiyanlar cezalandırılacak kişiyi alıyorlardı. Bir sokak kedisi ile birlikte çuvalın içine tıkıyorlardı. Ağzı sımsıkı düğümlenmiş çuvala rastgele vurmaya başlıyorlardı. Çıldıran kedi, mahkumu ısırmaya, tırmalamaya başlıyordu. Mahkum çuvaldan sağ çıkacak olursa, Ankara'nın gece soğuğunda buz gibi suya atılıyordu. Islak elbiselerle zemin kattaki hücrelerden birine tıkılıyordu. Ölürse, "kör doktor", sıradan bir hastalıktan öldüğüne dair bir rapor verirdi.

Bubi Eser 1980-83 yıllarında Diyarbakır Cezaevi'nde kalmıştı. Yaşadıklarını ve duyduklarını yazmıştı. Örneğin, mahkumu elbiseleri ile bahçedeki lağım çukuruna atıyorlardı. Temizlenmesine izin vermeden hücreye tıkıyorlardı. Diyarbakır'ın sıcağında pislikler hemen kuruyordu. Mahkum o vaziyette haftalarca tutuluyordu ve cezaevinin o bölümü leş gibi kokuyordu.

Esat Oktay Yıldıran cezaevinin iç emniyetinden sorumlu idi. Dış görünüşü son derece yumuşak, davranışları aşırı kibardı. Kimse onun ne ölçüde sadist bir ruha sahip olduğunu kestiremezdi. Aslında kendisi hiçbirşey yapmıyordu. İşkence için, askerliğini yapan 20-21 yaşındaki gençleri kullanıyordu. Cezaevinde gardiyanlık görevi verdiği bu gençleri, özellikle en yoksul ailelerden ve hemen hemen hiç eğitim görmemiş olanlardan seçiyordu. Çoğu kırsal kesimden gelen bu ezik ve eğitim görmemiş gençlerin gözünde bir yüzbaşı neredeyse "allah kadar büyük" oluyordu. Bu "allah kadar büyük" kişilik, Esat Oktay Yıldıran, onlara kendi eliyle sardığı esrarlı sigaraları ikram ediyor, kendi eliyle doldurduğu rakı kadehlerini onlarla tokuşturarak birlikte içiyordu. Bu olağan dışı büyük ikram ve "olağanüstü büyük onurlandırma" karşısında, artık o cahil ve ezik gençler Esat Oktay Yıldıran için canlarını bile verebilirlerdi. Yıldıran, onlardan yeni işkence yöntemleri keşfetmelerini istiyordu. Her yeni işkence yöntemi bulana para ve izin veriyordu.

Diyarbakır Cezaevi'nde yeni yeni şimdiye kadar hiç görülmemiş işkence yöntemleri çiçek açıyordu. Anlayabildiğim kadarıyla bunlardan bir cinsel yasakların ve tabuların bilinç altında yarattığı korkularla, hastalıklı fantazilerle, homoseksüalite ile ilgili korkularla yakından bağlantılı idi. Mahkumları yanyana diziyorlar v belden aşağısını soyuyorlardı. Başları yerde, arkaları gökyüzüne doğru bükülmelerini emrediyorlardı. M katlarına birer sigara yerleştirip yakıyorlardı. Sigarayı bu şekilde içmelerini emrediyorladı. Sigarayı düşüren mahkumu dövüyorlardı... Manzara karşısında hem katıla katıla gülüyorlar ve hem de hakaretler yağdırıyorlardı.

Bubi, makattan sigara içirme yöntemini anlatan gardiyanla cezaevinden çıktıktan sonra, günlük yaşamın içinde karşılaşmış ve anılarını dinlemişti. Bunları anlatan geç insan, tüm lumla, ailesi ile en yakınları uyumsuzluk içinde idi. Kadınla ilişki kuramıyordu. Sonunda intihar edecekti.

AMBARGOLU İL

Tunceli, ya da 1938'den önceki ile Dersim, vahşi dağların orta- da mağrur ve olağanüstü güzel bir di. Okuma oranının en yüksek ol- u illerden biriydi. Güçlü, sağlıklı anları vardı. Yalnız bu insanların büyük "suçları" vardı. Birincisi, aalesef" Kürt olarak doğmaları İkinci suçları, Alevi olmaları idi. üncü büyük suçları ise, 1936- de ayaklanmış olmaları ve bu klanmanın kanlı izlerinin, acıları- halen hafızalarında yaşıyor olma- di. Bu nedenlerle kafaları her türlü likeli fikre açıktı ve yöneticilerin ünde güvenilmez idiler. Ya yerle- yurtlarını terke zorlanmalılar, ya köleleştirilmeli idiler.

Dersim'de 466 köy vardı ve bun- n 200'den fazlası boşaltılmıştı. altılan mezraların sayısı 300 ci- nda idi. Kırsal kesimin tümünde kent merkezinin bir bölümünde sı- ölçüde gıda bulunduruluyordu. t kişilik bir aileye iki ay için 50 un, 5 kilo şeker, 250 gram çay, 3 makarna, 3 kilo prinç, 3 kilo yağ ndurma izni veriliyordu. Köylü, tiği ürünü jandarmaya teslim ede- , oradan parça parça alacaktı. laya çıkıp hayvan otlatmak ya- n. İzin verilen tek yayla ise çok kta idi ve oradan da yürüyerek mek yasaktı. Kamyonla dönebil- k ise olamayacak kadar zordu. yük ve küçükbaş hayvanlar yarı yadan daha fazla azalmışlardı. rsim, Türkiye'nin en yoksul ille- en biri durumuna gelmişti.

Kent merkezinden ilçelere ve köy- ilaç götürmek yasaktı. Yaşlılar, alar ve çocuklar kolayca ölüyor- u. Kenti diğer illere bağlayan tek geceleri kapalıydı. Kentte kültür nlikleri hemen hemen tümden ya- n. Yasak olmayan yayınlar bile da yasaktı. Herşeyi geride bıra- k kaçmak serbestti.

Aslında, Kürt halkının yaşadığı di- doğu ve güneydoğu illerinde de m pek farklı değildi. Buralarda 0'den fazla okul hala öğretmensiz apalı idi. Türkiye'de 51.000 ilko- vardı ve bunların yarıdan fazlası tek odada ders yapıyorlardı. Beş sınıfın birden aynı odada ders yaptığı okullar kırsal kesimde ve özellikle Kürt halkının yaşadığı bölgelerde idi. Buna karşın, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görevli imam Halit Güler'in ifadesine göre, 70.213 cami vardı. Yaklaşık 850 kişiye bir cami, vaya daha doğru bir hesapla 300 yetişkin erkeğe bir cami düşüyordu. "Allaha şükür" yenileri de hızla inşa ediliyorlardı. Süleyman Demirel'in ifadesi ile 83.000 imam vardı. Bu konuda da bir sıkıntı yoktu ama, yine de yenileri hızla üretiliyorlardı.

Birleşmiş Milletler insani kalkınma endeksine göre, Türkiye'deki doğumların %24'ü sağlık personeli olmadan gerçekleşiyordu. 1985-95 yıllarını kapsayan bir araştırmaya göre, beş yaşına kadar çocukların %10'unun kiloları normalin altındaydı. Profesör Kurthan Fişek'e göre, doğan her 100 bebekten 60'ı daha bir yaşına gelmeden sarılık, difteri, dizanteri ve kötü beslenme nedeniyle ölüyordu.

CUMARTESİ ANNELERİ

Gazeteler ve İHD raporları, 400'den fazla insanın polis veya askerler tarafından alındıktan sonra kaybolduklarını yazıyorlardı. 1980-90 yıllarında 13 kişi kaybolmuştu. 1991-92'de 12 kişi kaybolmuştu. 1993'de 23, 1994'de 27, 1995'de 328 kişi kaybolacaktı. Sayı giderek artıyordu. Bunlar kaybolanların tümü değil, yakınlarının duyurduğu kişilerdi.

Kayıp olaylarının çoğu Kürtler'in yaşadığı bölgelerde oluyordu ve kaybolanların büyük çoğunluğu da Kürtlerdi. Örneğin, Hasan Selim, Mehmet Selim ve Cezayir Orhan, Kulp'un Çağlayan köyünü basan askerler tarafından 24 Mayıs 1994 günü klavuz olarak alınmışlardı. Bir daha geriye dönmeyeceklerdi. Lice'nin Dibek Köyü'ndeki Kadriye Tanrıverdi'nin evini 14 Mayıs 1994 günü jandarmalar basacaklardı. Oğulları Muharrem ve Mehmet ile iki diğer yakınını alıp götüreceklerdi. Yakınları beş gün sonra serbest bırakılacaklar ve askerlerin tütün istediklerini söyleyeceklerdi. Anne, oğullarını kurtarabilir düşüncesi ile askerlere tütün götürecekti. Hala oğullarını bekliyordu.

Talat Türkoğlu Edirneli idi, ve İstanbul'da ticaret yapıyordu. 29 Mart 1996 günü Edirne'ye annesini görmeye gitmişti. Yolda yaşadıklarını annesine anlatmıştı... Beyaz bir özel araba bindiği otobüsün yolunu kesecekti. Özel arabadan inen kişi otobüsle bir saat kadar yolculuk edecekti. Aynı araba yeniden otobüsün yolunun kesecekti ve aynı kişi otobüsten inerek tekrar özel arabaya binecekti. Yağmurlu karanlık bir geceydi. Talat annesinin yaşadığı apartmanın kapısının zilini çalarken, beyaz araba yeniden gözükecekti ve içinden inen üç kişi Talat'a doğru yürüyeceklerdi. Talat çok heyecanlanmıştı. Neyseki onlar yetişemeden kapı açılacak ve kendini içeriye atacaktı.

Talat'ın eşi Hasene, 31 Mart akşamı Talat ile telefonda konuşacaktı. Talat, 1 Nisan günü yola çıkacağını söyleyecekti ve o gün yola çıkacaktı. Hasene ise hálá onu bekliyordu... Hasene artık her cumartesi günü diğer kayıp yakınları ve anaları ile birlikte İstanbul'un göbeğindeki Galatasaray Lisesi'nin önüne geliyordu. Elinde eşinin fotoğrafı ile oturuyor, halkın, demokratik kuruluşların dikkatini kayıplar olayının üzerine çekmeye çalışıyordu. Diğerleri ile birlikte polisten dayak yiyor, "kart orospular" küfürünü işitiyordu. Hasene, artık, bir mucize olsa ve kocası geri dönse bile bu işin peşini bırakmayacağını, kötülüklere karşı sonuna dek mücadele edeceğini söylüyordu. Hasene'ye ve diğer kayıp yakınlarına göre, kayıpların asıl sayısı 20.000 civarında idi.

SENARYOLAR

Kürtler'in anlatımına ve sınırlı olarak da basına yansıdığına göre, "Özel tim" içinde Kürtçe'yi çok iyi bilen veya Kürt asıllı polisler vardı. Bunlar ve bazı PKK itirafçıları, dağlarda PKK'lı kılığında dolaşıyorlar, halktan haraç alıyorlar, onları PKK'dan soğutacak eylemler yapıyorlardı. Kendilerine ekmek veren,

yardım eden köylüleri, PKK'ya yardım ediyor gerekçesi ile öldürüyorlardı vb.

Varto, sınırdan çok uzaklarda, çevresinde bir sürü askeri birliğin konumlandığı bir yerleşim birimiydi. Basına göre, 17 Eylül 1996 günü, "60 kişilik bir PKK grubu Varto'yu basacaktı". Savaş, salı gecesi 20.30'dan çarşamba sabahı 10.30'a dek sürecekti. Binlerce mermi yakılacak, evler, işyerleri, hayvanların kışlık yemleri tahrip olacaktı. Maddi zarar 30 milyar lirayı aşıyordu. Fakat hernedense çarpışanlar birbirlerini öldüremiyorlar ve çevredeki motorize askeri birliklerin hiçbiri yardıma gelip PKK'ları çembere alamıyorlardı. "PKK'lılar" geldikleri gibi rahatça çekip gidiyorlardı. Aynı "PKK'lılar" yoğun güvenlik önlemlerine karşın üç gün sonra kenti yeniden basıyorlar ve sabaha kadar çarpışıyorlardı. Yine ölen kalan olmuyordu. Ama, her yer tahrip oluyordu ve hiçbir askeri birlikten de kente yardım gelmiyordu. Bu kez, basında ufak-tefek sorular başlıyordu. Yetkililer araştırdıklarını söylüyorlardı. Refah Partisi'nin Kürt asıllı İstanbul saylavı Mehmet Fuat Fırat, -benim burada ismini tekrarlamak istemediğim- bir kadın nedeniyle "Özel tim" mensupları ile polislerin çatıştığını, "PKK baskını" olmadığını söyleyecekti. Bence, kadın gerekçesi de "PKK baskını" kadar uydurma idi ve bu nedenle savaşamazlardı. Ayrıca ortada, insanları korkutmaya ve varlıklarını tahrib etmeye yönelik göstermelik bir savaşın, tiyatronun ötesinde de birşey yoktu. Anlaşılan, halkın bir kısmını kentden kaçırmaya çalışıyorlar, savaş tiyatrosu ile cezalandırıyorlardı. M.F. Fırat'da görevini yapıyor, anlaşılmaya başlayan oyunu örtbas edebilmek için "kadın" gerekçesini ortaya atarak olayı noktalıyordu.

1 Ekim 1996 günü, Amnesty International'in başkanı İstanbul'da Türkiye'deki insan hakları ile ilgili kampanyayı başlatırken, Diyarbakır'ın Hantepe köyünden dört öğretmen kaçırıp öldürüleceklerdi. Evlerinden alınan ve hepsi de çok genç olan öğretmenlerden biri Eğitim-Sen üyesi idi. Öğretmenlerin sendikalaşma çabalarına karşı yoğun baskılar vardı ve demokrat olan, daha cesur olan insanlar sendikaya üye oluyorlardı.

Ertesi gün, "PKK öğretmenleri öldürdü." çığlıkları atılacaktı... Aslında, PKK, basındaki bir kaynağa göre 127, bir başka kaynağa göre ise 90 öğretmeni öldürmüştü. Bunu da kabul ediyorlar ve öğretmenlerin "kontrgerillacı" olduklarını iddia ediyorlardı. Kürtlerin öğretmen öldürmelerinin psikolojik nedenleri anlaşılabilirdi belki ama, olayın politik haklı gerekçesi olamazdı. Anlaşıldığı kadarıyla PKK'da bu işten vazgeçmişti ve özellikle Amnesty başkanının kampanyayı başlattığı gün öğretmen öldürmeleri, Eğitim-Sen üyesi bir öğretmeni de öldürmeleri olacak iş değildi. Birileri, Amnesty'nin başlattığı kampanyaya gölge düşürmek, etkisini kırmak istiyordu. Öğretmenleri kaçırıp öldürenler, insan hakları ile ilgili kampanyadan zarar görecek olanlardı.

Olaydan bir ay kadar sonra, bilinçli yaratılan gerginlik yumaşamaya başlayınca, Eğitim-Sen başkanı Kemal Bal bir grupla birlikte olay yerinde araştırma yapacaktı. Üstü kapalı diplomatik bir üslupla, cinayetten bazı görevlilerin sorumlu olduğunu ve halka baskıların halen sürdüğünü açıklayacaktı. Anlaşılan, halkın tanıklık etmesini istemiyorlardı.

YÖNELİM DEMOKRASİYE DEĞİL

Günlük basının yazdığına göre, 1996 bütçesinden hiçbir demokratik kuruma yardım verilmemişti. Aksine, "Türk-İslam sentezi" adı altında faşist düşünceleri savunan örgütlenmelere milyarlar akıtılmıştı. Böyle dört kuruluş, Ahmet Yesevi Vakfı, Türk Ocağı Vakfı, Aydınlar Derneği, Türk Dünyası Araştırma Vakfı toplam 70 milyar lira yardım almışlardı. Dışişleri Bakanı Tansu Çiller'in, TV kameraları karşısında bir Kıbrıslı Rum göstericiyi demir çubuklarla döverek öldüren Türkeşçi faşistlere 65 milyar lira verdiği yazılıyordu. Devlet kasasından çıkan bu paralarla Kıbrıs[lı] hem tatil yapıyorlar, hem de adam [öl]dürüyorlardı. Şüphesiz, kat kat fa[zla]sını Türkiye'de öldürüyorlardı. A[ma] polis panzerleri ile, helikopterleri [ve] en modern karmaşık yapıda silah[lar] ile profesyonel bir ordu gibi örgüt[len]miyorlardı. Polisin bağlı olduğu İç[işl]eri Bakanlığı'na 1997 bütçesin[den] 42 trilyon lira ayrılmıştı ve bu ge[çen] seneki payın çok üzerinde idi. K[öy] koruculari'na 1996 bütçesinden [bir] trilyon 450 milyar lira ayrılmışk[en] 1997 bütçesinden bunun üç katı [ol]dar olan 11 trilyon 620 milyar lira [or]duya ve polise gidiyordu.

Yeni silah alımı ve mevcut silah[lar]ın modernleştirilmesi için hazırla[nan] 5,5 milyar dolarlık proje 1996 son[u]harında Erbakan'a imzalattırılmı[ş] 1996 yazı sonunda Nürnberg'de t[o]lanan Nükleer Savaşa Karşı Hek[im]ler (IPPNW) kongresinde, tüm e[ko]nomik krizine karşın Türkiye'[nin] 1991-95 döneminde 8,096 milyar [do]lar değerinde silah satınaldı[ğı] ABD'nin Türkiye'ye 5 milyar do[lar] değerinde silah hibe ettiği ve Alm[an]ya'nın da çok ucuza silah sattığı [be]latılıyordu. Milliyet'in İngiliz Gu[ar]dian Gazetesi'nden alarak yazdığ[ına] göre, Türkiye silah alımına her [yıl] ortalama 3 milyar dolar para ödü[yor]du. Yine Türkiye gelecek otuz y[ıl] 150 millar dolarlık silahlanma har[ca]ması yapmayı planlıyordu. Mev[cut] koşullarda, bu paraların kimin cebi[ne] den çıkacağını sorabilecek kurum[un] yoktu ve demokratik bir ortamda [bu] ölçüde ağır bir yük halkın omuzl[a]rına yüklenemezdi.

İsveç'teki Sipri'nin raporuna g[ö]re 1990-94 yıllarında ABD 60 mil[yar] dolar, Avrupa birliği (AB) ülke[le]ri yaklaşık 30 milyar dolar değerin[de] silah satmışlardı. Piyasada Rusya [ve] Çin'de vardı ama, onların satışları [da] ilk ikisine göre çok düşüktü her[hal]de. Sonuçta, silah piyasasında reka[bet] kızışıyordu. Bu silahları satanlar [de]mokrasiden yana, veya Türkiye [de] demokrasiden yana olabilir miy[di]? Tüm politik partiler, neredeyse [bü]tün kuruluşlar devlet mekanizmasının [bü]revleri gibi idiler, aynı derecede m[ü]keziyetçi idiler. Parlamentoya g[i]

saylavların hiçbiri de ön seçimlerle, partilerin içinde işletilecek demokratik mekanizmalarla aday olmamışlardı. Bunların adaylıklarını partilerin tepesindeki bir iki kişi belirlemişti ve bu belirlemeyi yapan kişilerin kendileri de ayrıca bir başka merkezin, asıl iktidar odağının kuklaları idiler. Bu şekilde parlamentoya girenlerin kaç tanesi demokrasiden yana olabilirdi? Parlamentonun elindeki en yaşamsal yetki olan savaş kararı alma yetkisini dahi tamamen denetim dışı karanlık bir güce teslim edenler bunlar değil miydi? Aşağı yukarı tüm toplumsal örgütlenmelerin fiili ve ideolojik denetim altında olduğu, hiçbir nefes alma deliğinin açık bırakılmadığı toplumlarda, Türkiye'de olduğu gibi çürüme gevezelikleri yapılabilirdi sadece. Böyle toplumlar bir üst düzeyde kendilerini yeniden üretemezlerdi. İçlerinden kurbanlar vere vere gidebilecekleri sona kadar giderlerdi.

TANKLARIN YÜRÜMEDİĞİ DARBE

4 Haziran 1996 günü Nytıd'e iki sayfalık bir faks yollamış, basılacak yazıma ek yapmıştım. Bu ekte, "...Türkiye'de derinleşen ekonomik krizle birlikte insan haklarına karşı işlenen suçlarda da artma eğilimi gözlenmektedir... Tüm işaretler Türkiye'nin gizli bir darbeye doğru gittiği yolundadır. Parlamento yokedilmeyecektir. Çünkü herhangi bir muhalefet sözkonusu değildir. Muhtemelen partiler üstü bir hükümet kurulacaktır. Tüm partiler de böyle kukla bir oluşmu olumlu karşılayacaklardır. Çünkü bunların tümü de okonomik krizin sorumluluğundan kurtulmak istemektedirler..." diye yazmıştım. Son birbuçuk-iki aydır "ulusal bir hükümet", "partiler üstü hükümet" temleri, gizli darbe davetiyeleri bahanda da kendini göstermeye başladı. Bu süreç de başlatıldı aslında!

Önce, 3 Kasım 1996 günü garip bir trafik "kazası" örgütlendi. Türkiye'nin batısındaki Susurluk'da, bir benzin istasyonunda bekleyen kamyon, trafiğin akışını kollayarak, tam zamanında sağ şeride çıktı ve hızla gelen Mercedes arkadan kamyona bindirdi. Yine aniden MİT görevlileri ortaya çıktılar ve kamyona bindiren son model Mersedes'teki kişilerin gerçek kimliklerini, sahte kimliklerini, silahlarını, susturucularını toparladılar, zabıt tuttular ve hemen herşeyi basına duyurdular. Çarpan Mersedes'in sahibi Kürt asıllı korucubaşı ve DYP saylavı Sedat Bucak'ın arkadan hemen yetişen korumaları hiçbirşeye dokunamadılar. Sadece yaralı Sedat Bucak'ı hastaneye yetiştirmelerine izin verildi. Mersedesteki diğer kişiler ölmüşlerdi. Anlaşılan Bucak'ın da sağ kalması istenmiyordu ama, bu kadarcık hesap dışı gelişmeler olabilirdi.

Arabada ölen kişiler ve kimlikleri özet olarak şöyle idi: Direksiyonda oturan kişi, Özel Tim'in kurucularından, eski İstanbul polis müdürü yardımcısı, İstanbul polis okulu müdürü ve İç İşleri Bakanı Mehmet Ağar'ın en yakın adamı Hüseyin Kocadağ idi. Ölen diğer kişi, 1980 öncesi, A. Türkeş'e bağlı faşist gençlik örgütünün ikinci başkanı olan ve İnterpol'ün 18 yıldır kırmızı bültenle aradığı Abdullah Çatlı idi. Abdullah Çatlı, kendisine benzeyen diğer bazı arkadaşları ile birlikte, 1978 yılında, TİP üyesi yedi üniversiteli genci işkence yaptıktan sonra boğarak öldürmüştü. Arkadan, M.A. Ağca ile birlikte tanınmış gazeteci Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayında gözüküyordu. Adana Emniyet Müdürünün öldürülmesinde o vardı. 1981 yılında Oral Çelik, Mehmet Şener ve Mehmet Ali Ağca ile birlikte Papa Jean Paul II'ye karşı örgütlenen suikast olayının içinde idi. Marsilya'daki Ermeni anıtına bomba atmıştı. Fransa'da ve İsviçre'de eroin kaçakçılığı suçlarından yedişer yıl hapis cezası almıştı. İsviçre'deki cezaevinden CIA ve Türk MİT'i tarafından kaçırılarak Türkiye'ye getirildiği yazılmıştı. 1995'de Azerbeycan Cumhurbaşkanı Aliyev'e karşı örgütlenen darbenin içinde olduğu ve Demirel'in yolladığı uçakla ve yanında Türkiye'nin Azerbeycan elçisi ile birlikte kaçtığı yazılıyordu. 1996 yazında, turistik Fethiye'de aşka gelip havaya ateş açmış ve onu tanımayan polisler tarafından sahte kimlikleri ve tabanca ruhsatı ile yakalanmıştı. Bir telefon konuşmasının arkasından hemen serbest bırakılacaktı. Ölen üçüncü kişi ise, zengin kocası aleyhine tazminat davası açmış bir mankendi. Koca, tazminat ödemekten kurtulmuştu.

Bir iktidar partisi saylavı, bir yüksek derecede polis şefi, bir tanınmış katil ve eroin kaçakçısı ve bir "manken" ile yüklü Mersedes, "devlet gibi araba" idi. Çatlı'nın ölüsünün üzerinde, birinci dereceden devlet memurlarına ve diplomatlara verilen, Mehmet Özbay adına düzenlenmiş bir pasaport bulunacaktı. Taşıdığı otomatik tabancaya da aynı adla bir ruhsat verilmişti ve ruhsatın altında dönemin İçişleri Bakanı Nahit Menteşe ile Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar'ın adları vardı. Ayraca, uzman polis görevlisi olduğunu belirleyen bir kimlik belgesi daha vardı... İşin hoş yanı, burada özetlenerek aktarılan bilgilerin tümü de, 1996'nın Eylül ayı sonunda, "İkinci Mit Raporu" olarak -birazcık deformasyon ile birlikte "Aydınlık" dergisinde yayınlanmıştı. MİT, herşeyi önceden tüm ayrıntıları ile biliyordu. Bilmemesi de olanaksızdı zaten. Çünkü, Abdullah Çatlı, benzerleri, hatta diğer resmi devlet görevlileri, bazı saylavlar vb. MİT'in kirli işleri için yıllardır kullandığı kuklalardı, gölgelerdi. Bu yöntemleri, gazeteci Güneri Cıvaoğlu'nun da açıkladığı gibi CIA'dan öğrenmişlerdi. Şimdi bunların bir kısmını harcayarak yeni bir darbe süreci başlatıyorlardı. Darbenin başlamasından önce de, toplumsal psikolojiyi olgunlaştırabilmek için, yıllardır kendisini "solcu", "Markist-Leninist-Maoist" vb. olarak tanıtan biri aracılığıyla bilgilerin bir kısmını basına sızdırıyorlardı. Çok rahat davranıyorlardı, çünkü, işin içyüzünü deşifre edebilecek bir güç yoktu.

Yarar bekleyenlerden, görevlilerden ve "devleti koruduğuna" inananlardan oluşan koro, "temiz eller operasyonu, temiz toplum, devlet çetelerden temizlenmelidir vb." diye başlayacaktı. Evet, "suçlu bulunmuştu". Suçlu, "devlete sızan çeteler (!) idi".

Yıllardır kullandıkları adamları, kendi içlerine sızmış ve tüm kötülüklerin tek sorumlusu olarak (!) topluma sunuyorlardı. "Kamyon başlattı biz bitireceğiz" sloganları ile yürüyen, tüm pisliklerin gerisindeki asıl gücün kamyonunu "demokrasinin sembolü" ilan eden bir muhalefet olursa bu topluma herşey yutturulabilirdi. İyi, kamyon başlatmıştı da, neyi başlatmıştı ve nereye gidiliyordu? Bunu ne soran ve ne de düşünen vardı. Arabadaki sustu-ruculardan çetelerin cinsine kadar herşey tartışılıyordu. Toplumun gündemi istenildiği gibi değiştirilmiş, kendileri için örgütlenememiş yığınlar ne istediklerini bilmeden denetim altında meydanlara çekilmişlerdi. Hedef olarak, kendi elleri ile örgütledikleri ve kullandıkları faşist grupların içinden birkaç kişiyi ve yine kullanılmış birkaç devlet görevlisini gösteriyorlardı. Yine hedef olarak, 1990 sonrası bir ekonomik skandalı kullanarak iktidara getirdikleri ve "Ana-bacı" rolünde en sert operasyonlarına maske yaptıkları, kullanılıp işi bitmiş bir kuklayı, Tansu Çiller'i hedef gösteriyorlardı. Halkın yıllardır birikmiş olan tüm öfkesini bunlara karşı yönlendirerek kendilerini, asıl yapıyı "temize" çıkartmaya ve yine halka karşı örgütlenen yeni bir darbeye maddi zemin, gerekçe hazırlamaya çalışıyorlardı. Daha önce (Finlandiya'da Nytid'de, İsveç'de Kommentar ve Svart Vitt'de basılan yazılarımda, daha sonra Uzun Yürüyüş'te yayımlanan "*Dolar kokulu Madonna*" başlıklı farklı bir yazımda da) Çiller için, "Bakire Meryem veya Kutsal ana kitleleri manipüle edebilmenin en mükemmel aracı. Politika sahnesindeki işi bittiği zamanda kolayca Maria Magdelena ilan edilip ezilebilir." diye yazmıştım. 20 Mayıs 1995'de başlayan Kuzey Irak operasyonun içinde Süleyman Demirel'in de olduğunu değişik defalar yazdım.

Eğer pislikleri gerçekten açığa çıkartmak istiyor olsalardı, Abdullah Çatlıyı öldüreceklerine mahkeme karşısına çıkartabilirlerdi. Bu, aslında, kendi kendilerini mahkeme karşısına çıkatmak, anlamına geleceği için, ne Çatlı'yı, ne benzerlerini, ne Bucak'ı, ne Ağar'ı ve ne de T. Çiller'i mahkeme karşısına çıkartabilirlerdi. Çatlı olayında olduğu gibi onları ya öldürerek, ya da T. Çiller'e yapmaya çalıştıkları gibi yurt dışına kaçırarak tanıklıklarından kurtulurlardı. O kadar gevezelik yapacaklarına ellerinde olan Oral Çelik'i sorgulasalardı ya. Oral Çelik'i bile mahkeme karşısında konuşturmaya cesaretleri yoktu. Çiller, bu politika ile hiç ilişkisi olmamış, tanınmamış kişi, 1990 sonrası aynı güçler tarafından elinden tutularak zorla politik yaşama sokulmuştu. Böyle merkezi bir yapıda, Çiller gibi biri nasıl yeni bir istihbarat örgütü" kurabilirdi? Bunu bile soran yoktu ve çıkartılan gürültü için hangi bir kanıt da ortaya konmuyordu. Ama herkes biliyordu ki, Türkiye'de sözü edilen faşistler, 1960'lı yılların ortalarından itibaren, karanlık bir kamyon kazasında ölen Albay emeklisi Dündar Taşer, Alpaslan Türkeş tarafından zamanın politik iktidarının büyük desteği ile örgütlenmişlerdi. Bu büyük desteği veren başbakan da Süleyman Demirel'di. Diğer destekçiler de, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, MİT ve CIA idi. Tüm pisliklerin gerisindeki bu asıl güçleri bile, basında, karikatürist Bedri Koraman ve benim belki göremediğim bir iki kişi dışında sorgulamaya çalışan kimse yoktu.

Dolar 100.000 lirayı geçmişti. Ekonomistlere göre, 1997 sonunda 200.000 lirayı geçecekti. 12 milyonu çok aşan işsiz vardı. 2.500 kişinin alınacağı iş için 90.000 kişi başvuruyordu. Buna karşın, borçların, silah alımlarının, ekonomik krizin tüm yükü halkın sırtına yüklenilmek isteniyordu. Ücretleri aşağıya çekmek, tüm sendikal mücadeleyi durdurmak istiyorlardı. (Asker ve polis maaşları indirimin dışında idi.) Bu gerekçelerle bir suçlu, kurban keşfedilmeli ve koalisyon bozulmalı idi. Mevcut koalisyonun "İslamcı" Erbakan kanadına sistemin halen gereksinimi vardı. Erbakan sistemin en son sigortalarından biri idi. Bu nedenle onu yıpratmadan, veya fazla yıpratmadan koalisyon bozulmalı ve yerine bıcağı rahatça kullanabilecek "ulusal" veya partiler üstü bir hükümet kurulmalı idi. Kurban, koalisyonun Tansu Çiller kanadıydı. Halkın karşısına iki alternatif sunuluyordu. Ya bir partiler üstü hükümet gelecek, ya da "kurtarıcı" askerler yeniden sahnenin önüne çıkacaklardı. Tüm gürültünün gerisinde yatan buydu aslında. "Demokrasinin sembolü kamyon" ile yeni bir darbe süreci başlatılmıştı.

YAZARIN NOTU: *Bu yazıyı 30 Kasım 1996'da yazıp, tamamladım. Yani, susurluk "kazasından" kısa bir süre sonra yazıldı. "Kaza"nın üzerinden üç aydan fazla zaman geçti ve belirttiğim gibi, hiç bir şey değişmedi. Benim belirttiğim gibi "kazanın" örgütlenmiş olduğunu daha fazla insan konuşmaya, yazmaya başladı. Darbe davetiyeleri artmaya, darbenin psikolojik temelini oluşturacak provakasyonlar artmaya başladı. Şüphesiz önce parlamento içinde zorlanacaktır; mevcut koalisyon devrilip, çok partili ulusal bir koalisyon oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu çabalarda Susurluk "kazası" ile birlikte yoğunluk kazanmıştır. Bu da bir çeşit örtülü darbedir ve asıl nedeni de -yazımda belirttiğim gibi, ekonomiktir.*

Bu yazı Ocak ayı ortalarında İsveççe olarak haftalık dergi Nytid'de basıldı. Yazı benim verdiğim Cumartesi Anaları eylemleri ile ilgili fotoğraflarla beraber üç büyük gazete sayfasına bastılar. Bu haftalık dergi Finlandiya, İsveç, Norveç ve Danimarka'daki aydınlara ulaşıyor. Yakında İsveç'te başka yayın organlarında da basılacak.

KAYNAKLAR

Milliyet; 1996/ 2 Şubat, 3, 4 Temmuz, Prof. S. Nefci; 9, 17, 21, 23 Temmuz, Y. Donat; 29, 3[0] Temmuz, 4, 6 Ağustos, D. Heper; 10, 27, Y. Doğan; 6 Eylül, H. Pulur; 19, 22 Eylül, N. Cerrahoğlu; 23, 26, 27 Eylül, S. Batum; 2, 4, 17, 25, 2[6] Ekim, 1 Kasım, G. Civaoğlu; 5, 11 Kasım D. Heper; 29 Kasım, t. o. m

Hürriyet; 1996/ 27 Nisan, 2 Haziran, 12, 2[4] Temmuz, A. Çakır; 29 Temmuz, 15 , 20, 2[7] Ağustos, 13, 16, 17 Eylül, Prof. K. Fişek;20; 2[2] Eylül, 2, 10, 19 Ekim, 5, 29 Kasım, t. o. m.

Cumhuriyet; 1996/ 3, 10 Mayıs, 1 Temmuz, Prof. Dr. O. Altuğ; 18, 19 Temmuz, R. S. Norr och W.; 24 Temmuz, M. Arkın; 26 Temmuz, Y. Sağlam; 14, 20, 26, 28 Ağustos, 6, 9, 13 Eylül, Kasım, B. G. Uneskal.

Özgür Politika; 1996-17 Mayıs t.o.m. '96-1[7] Mayıs, S. Parlar; 13-18 Temmuz, 3, 24 Ağustos, 22 Ekim t.o.m. 23 Kasım, E. Anar; 17, 24, 25 Ekim t.o.m. 21 Ekim. S. Çelik; 28 Eylül, 1, 5 Kasım

Evrensel; 1996/ 13 Mayıs t..o.m. 1996/ 1[4] Mayıs, F. Argun 6, 9 Ağustos

Demokrasi; 1996- 7 Ağustos

Dagens Nyheter, 1996-31 Ağustos

Metro, 1996-24 Ağustos

Human Rights Foundation(TİHV) Tor[t]ur Raport 1980-09-12 t.o.m. 1995-09-12

Human Rihts Associations Rapport 1996

Human Rights Association Diyarbakır av[u]delningen, Rapport 1996-06

Mehmet Ali Birand, 12 Eylül

Cüneyt Arcayürek, Demokrasi Dur

Bubi Eser, Gardiyan

BİR VESİLE

8 Mart ve kadınlar

Umut ŞENGÜL

Sınıflı toplumların özel mülkiyet zemini üzerinde gelişen, eşitsiz, dengesiz, bağımlı me ilişkileri içinde kadının durumu endi sosyal-siyasal-kültürel gerekliği ile, erkeğin ilgi odağında lan somutluğu ile köklü bir topmsal meseledir. Bu sorun, sadece adını bağlayan tek yanlı bir sorun eğildir. "Sorun"dan anlaşılması ereken; kadının toplum gerçekliği indeki statüsüdür. Dengesiz, bamlı ve ikincilik olgusu nesnel bir urumdur. Ve bu realite sorunun endisidir. Ya da kadının "bir baş elası" olması durumu değildir.

Yani, nasıl ki demokratik devrin temel sorunlarından olan toprak orunu, veya ulusal sorun, sadece prağın kendisini ilgilendiren yalık bir mesele değilse, yada bu sonlardan bahsedilince öyle anlaşılıyorsa, 'kadın sorunu' derkende u; gerçek anlamından soyutlak; sadece kadını ilgilendiren bir n, yada kadının doğası gereği bir orun' olduğunu anlamak doğru eğildir. Bu nedenle, 'kadın sorunu' vramının kullanmamak yada tarmayı bu düzlemde yoğunlaştırk, meselenin özcesini gözden kamaya yarayan bir 'egemen' bilinç ılsaması olacaktır.

Meselenin doğru ele alınabilmenin yolu, öncelikle toplumların işme tarihi içinde kadının evrimini doğru, bilimsel bir analize tabi tutmak ve bu gelişme seyrinin doruğundaki bugünkü gerçeklikleri olduğu gibi kavramaktır. Kavramak aynı zamanda uygun çözüm yöntemlerini özgün araç ve uygulamalarla yaşanır kılmayı ve dönüşümü sağlamayı hedef edinmelidir. Yada tekdüze; "Kadın ve erkek eşittir" tekerlemesi boş ve de anlamsızdır. Toplumsal koşullar içinde eşit olmayan şeylere, eşitlik yasası uygulamak, eşitsizliğin kendisinin burjuva tarzda devam ettirilmesi olacaktır.

Devrimci ve komünist camianın kendisi açısından da, bu sorunun can alıcı olduğu yadsınamaz. Yakın asırlar ve burjuva egemenliklerin devam ettiği süreçlerde bir devrim sorunu ile köklü çözüme ulaşabilecek bu mesele, sosyalizm dönemlerinde de barışçıl gelişme evrelerinin en temel meselelerinden biri olmaya devam edecektir. Köklü bir bilinç ve kültürel yenilenme aşamalarını yaşamadan , tamamen maddi zeminin çözülmesiyle aşılabilecek bir sorun gibi görünmüyor. Hatta bugünün devrimci ve sosyalistleri, kadının komünist koşullardaki gerçeğini düşleme cesareti gösterememektedirler. Bu konuda ustalarımızın dahi, çok cesur davrandıkları söylenemez. Elbetteki bunların tümü, kendilerini çevreleyen koşullardan ayrı olarak ele alınamazlar.

Burada esas olarak soruna dair kapsamlı bir bakış açısı sunmaktan ziyade, soruna yaklaşımda yöntemin nasıl olması gerektiğine dair değinilerde bulunmaya çalışacağız. Çünkü, meseleyi ele alırken belirlenecek yöntem sorunu doğru bir sonuç için gerekli ilk koşuldur.

Meseleyi ele alırken, toplumsal yaşamda kadının iktisadi, siyasi, kültürel durumu, kendisini çevreleyen koşullarla, ilişki ve çelişkileriyle olduğu gibi kavranmalı, kavranılması için nesnel üretimlerle bilinçleri aydınlatma faaliyetine buradan başlanmalıdır. Çok uluslu coğrafyamızda, ulusal şekilleniş ve farklılaşan baskı biçimlerini, doğru tarzda ayrıştırmak ve yaşamın gerçekliğindeki çok farklı kültürel şekillenişler, tabular, kural ve değerler aşıkár edilmelidir.

Bu çalışmalarda üretimlere kadının (sosyalist-ilerici-demokrat-feminist) aktif katılımı ve esasta da onların çalışmalarının ağırlıkta olması daha gerekli görülmeli ve teşvikler bu yönde olmalıdır. Egemen burjuva-feodal kültürlerin hüküm sürdüğü coğrafyalarda, proleter erkeğin kadın sorunu konusunda ne kadar berraklaşabildiği her daim tartışmaya muhtaç kalmıştır. Proleter erkeklerin bu konuda çekincesiz, ağırlıklı rolün ezilen kadının kendisinde olduğunu kabule yanaşmamasından da anlaşılanın pek iyi olmadığıdır. Ayrıca proleter erkeklerin, -tüm değerli sosyal bilinçlerinin yanında- pratik adımlar noktasında övünecekleri fazlaca bir şeyin olmadığı genel kabul görür durumdadır.

Kadınlar, bu çalışmaların ilk adımında tüm değer yargılarından ve

tabularından oluşan paslı zincirleri kırıp bir kenara fırlatmasıyla başlamalıdırlar işe.

Bugünün tüm değer yargıları, mülk edinme ve mülklülere tabi olma ekseninde varolmuştur. Ve yine bu statükoyu bozmaya girişen her yeni değer keskin çatışmalar yaşamıştır, yaşamaktadır. Öte yandan, yarının sınıfsız dünyasını düşlemek ve uygulanabilir yeni değerler yaratmak, yarının temsilcisi insanlığın vazgeçilmez görevidir.

Bu uygulanabilirlikler, kitlelerden kopmayı getirecek çok ileride doğrular olmayacaktır elbette. Ama unutulmamalı ki; gericiliğin, ortaçağ karanlığının çevrelediği koşullarda çok ileride konaklamaya zaten pek kimsenin cesaret edemiyeceğide açıktır.

Kadının toplumdaki geri, ikincil, bağımlı, köle statüsünü yıkan, alternatif sosyalist ilişkileri ve maddi koşulları yaratacak olan köklü bir dönüşümü sağlayabilmiş bilinç yenilenmeleri olacaktır. Bu bağlamda, yeni ile eski arasında kalın ayırışımlar oluşturmak ve yenin uygulanışında kadının daha ısrarlı, inatçı, vazgeçmeyen bir tutum takınması zorunludur. Çünkü bilinmelidir ki, kendisi için varolamayan, kendi gerçeğini kavrayamayan ve ona sahip çıkamayan kadının, sınıfa sahip çıkması, sınıf için varolması sözkonusu olamaz. Zaten kendi konumu bir sınıfsal olgudur. Ve karşıt cinslerle ortak paydalar yaratabilmeside gerçekliğini kavramasıyla olanaklıdır. Birbirini etkileyen, koşullayan, süreklileştiren baskıları kavramak da ancak böylelikle olanaklı hale gelecektir. Ataerkil yapı ve erkek baskısına kafa tutmayan kadının, daha geniş kapsam ve toplumsal anlamda soyutlaşan sınıf baskılarına baş diremesi zordur. Sınıflara başkaldıran kadının ruh gizeminde ataerkil yapı ve erkek baskısına ret çekiş vardır, varolmalıdır. Ve var olan bu durum daha açık, daha asi bir hal aldıkça kadının sınıf baskısına karşı asiliği pekişecektir.

Kadınların; ulusal, bölgesel, yöresel ayrıcalıklar nezdinde farklılaşan ve daha bir koyulaşan ataerkil uygulamaların üzerine topyekün bir yürüme gücü kuşanmaları gerekmektedir.

İktisadi, siyasi, kültürel alanda toplumun gelişimi ve kadının evrimi bilince çıkarılmadan O'na uygun doğru bir yaklaşım elde edilemez. Sisteme karşı toplumsal mücadele ekseninde kadının yeri ve örgütlü kadının durumu ayrıca ele alınmayı gerektiren ikinci önemli noktadır.

Sosyalistler açısından, "cins ayrımcılığı"na karşı çıkma yönüyle, "eşitlikçi" bir yönelim olarak, özel ve özerk kadın örgütlenmeleri konusu ve kadınların toplumdaki özgünlüklerine dair kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır, yapılamamıştır. Bu aynı zamanda, iktisadi ve siyasi zeminde aynılaşan sosyalist kadın ve erkek ilişkilerinde, ataerkil ilişkilerin güçlü yansımalarına kaynaklık etmiştir.

Örgütlü mücadelede kadının yeri ve bugün edindiği yeri dikkate alındığında, başta ezilen kadının sarsıcı baş diremesiyle ve bu etkinin yaratacağı dönüşümlerle pekişen, pekişecek olan karşıt cinslerin başkaldırılarının daha güçlü etkiler yaratması kaçınılmazdır.

Kadının binlerce yıllık kölelik ve tabiliğinin kırılmasında kadınların biraz aşırı olabilecek çıkışlarına tahammül etmek ve köstekleyici olmaktan ziyade teşvik edici olmak sosyalist-komünist erkek açısından daha anlamlı olacaktır. Ayrıca binlerce yıllık, ataerkil şekilleniş in erkek bilincinde yarattığı egemenliğin bir-iki sosyalist söylemle kırılamayacağı bilinmek zorundadır. Bu bağlamda pratik duruşlar esas alınarak, başta kendi bilincimize ve ilişki alanımızdaki her sosyaliste yüklenerek yaşamı bu yönde biçimlendirmeliyiz.

Üçüncü nokta ise ; kadın-erkek ilişkisini -aile, evlilik, birliktelik, duygusallık, organsal, toplumsal vb.- bağlamında daha ayrıntılı biçimde analize tabi tutmak gereğidir.

"Komünizm'de aile sönecek" diyenler olarak, bugün daha sıkı aile kurumları oluşturmaya çalışmak "yarin yanağından gayrı" gibi sahiplenme ve 'kadının tabiliğine' sıkıca bağlı kalmayıda ihmal etmeyenler olarak, özgürleşme ruhunu bugünden nasıl başlatacağımızı bilmeyerek yürümek durumunda olmamak önemlidir. Yine, "kirli bardaktan su içmemek" gibi, bilinç altında kadına atfedilen ve onun kaderini sonuçta yine erkeğin istem ve arzularıyla belirleme şeklindeki yaklaşımlar, değerlendirmeyi gerektiren yanlardır.

Toplumdaki kadın-erkek ilişkilerinin somutluğunun kavranması ötesinde, sosyalist alternatifler bazındaki sorunların çok daha kapsamlı olduğu unutulmamalıdır.

Dünye Emekçi Kadınlar günü vesilesiyle gündemlenen çalışmaların, sorunun kendisini aşikar etmede yetersiz olduğu açıktır. Günümüz toplumunda ve yaşadığımız coğrafyada demokratik devrimin en temel sorunlarından biri olan bu meseleye daha derinden eğilmek zorunludur. Kadın ve erkek sınıfdaşların öncü kurumlarıyla özel ilişkide olan, özel kadın kurumları ve onların özgün çalışmalarıyla birlikte, toplumun çok çeşitli katmanlarındaki kadınlara yönelik yayınların gerekliliği de tartışmaya alınmalıdır.

İskemlesinde oturup, "böyle acayipliklere ne gerek var?" dedikten sonra, kadının sunduğu çayı keyifle yudumlayan, iş paylaşımına, çocuk bakımına bir türlü eli varmayan 'sosyalistler' varsa yanıbaşınızda öncelikle onlardan işe başlamak ve paylaşımı her alanda istemek, üretimi aynı derecede üstlenmek gerekmektedir. Nasıl ki sınıf sorumlulukları bazında kadına karşı acımasız davranabiliyorsak, -ki kadınlar büyük fedakarlıkların sahipleri olduğu yadsınamazken- soyut kalan bir safsata olmaktan öteye gitmeyen eşitlik ve özgürlük olayını, eşit ve özgür olmayan kadının özgünlüklerini kavrayarak ve onu daha ileri mevzilere taşıyacak gelişmeleri bi-

fiil inşaa ederek, toplumsal pratiğin kendisinnde de göstermek durumundayız.

Öncelikle özgürleşebilen bir kadını düşleme cesareti göstermek ilk adımdır. Özgürleşen kadın, başta sınıf örgütlerinde olmak üzere , hayatın her alanında daha çok aktifleşecek, daha dirayetli duruşlar gösterecektir. En büyük sınıf zorbalarına karşı durmanın yolu, tüm ataerkil var oluşlarına ve karşı cins basıkılamalarına meydan okumaktan geçer. Ataerkil kültüre karşı mücadeleyle, kadının, daha anlamlı ve sağlıklı birlikteliklerin yolunu açtığını ve daha büyük saygıyı hak ettiğini anlamak gerek.

Köleliğe karşı mücadele eden, kölesi olmaya soyunan kadından nefret etmiyorsa, orada bir egemen ruhun olduğu unutulmamalıdır. Toplumların tüm ataerkil baskıları tarihin çöplüğüne atabilmek, bugünden başlatılacak etkin ve sürekleştirilecek mücadelelerle olanaklı hale gelecektir. Bilinçlerin ışımasında belirginleşecek olan dönüşümün ilk adımı, toplumsal maddi zemin üzerinde güçlü etkiler yaratarak onu devrimci bir dönüşüme tabi kılabilecek etkinlikleri yaygınlaştırmaktır.

Emekçi kadınların, emek-sermaye çelişkisi bağlamında erkeğe oranla daha farklı ve daha kapsamlı sömürülmesinin yanında, ilkel köleci geleneğin cilalanarak pazara sürülen tek metası olarak, kadının varolan diğer özgünlüklerini doğru tespit etmek, Marksist bakış açısını ileri biçimde özümsemekle olaklıdır. Aslolan sabit reçetelerden, yekillenmiş ön yargılardan arınarak özgürleşme doğrultularını yakalayabilmektir.

En temel meselelerin çözümlenemediği durumda, tartışmaları daha arındırılı olan ve sorunun temel gelişimini ele yaklaşımla, esas doğruya ulaşılamayacak görüngüsel yanlarla sınırlayarak bir kısırlaşmayı baştan koşullandırmış olacaktır.

Kadın-erkek ilişkileri bazında ele alınabilecek, aşk, sevgi, aile, cinsellik vb. konuların kendilerininde tartışılması ve mutlaka daha doğru perspektiflerle yaşamın yönlendirilmesi gerekmektedir. Sosyalistlerin ileriyi temsil eden projelerinin somutlanması ve gelecek dünyada insan ilişkilerinin nesnelliği, daha cüretli savunu mekanizmalarına kavuşturulmalıdır. Mesela, komünizmde aile yıkılacak denildiği durumda, bunun karşıtı oluşumun nasıl olacağı, nasıl koşullanacağını ifade edebilmek, ayrıntılandırmak pek açıklık kazanamamış, hatta sosyalistler olarak, bu konuda açık perspektifler kuşanamadığımız da yadsınamaz. Ayrıca yaşanmış sosyalist deneyimlerden verimli ve yeterli tecrübelerin edinildiği, ve yine, burjuva aile kurumlarına karşı, toplumsallaşma ve giderek kurumlaşma ihtiyacını ortadan kaldıran köklü çözümlemelerin sağlandığı da söylenemez.

Kısacası, kadın sorunu, kadın-erkek ilişkileri sorunu, somut çalışmalarla aydınlatılmaya muhtaç durumdadır.

Bugün atılacak ilk adımın içinde, kadınların cüretkar biçimde öne fırlamasını teşvik etmek, baş kaldırı ruhunu canlandırmak, baskının her türüne karşı duyarlı kılmak ve bu yolla kendi köle ruhumuzu da kurtarmada en verimli çabayı başlatmak gerekmektedir. Alışılagelmiş kadın ve emekçi-kadın türkülerini mırıldanmak işi çözümlemiyor. İşin ilk başlangıç noktası, kendi bilincimiz ve kendi hatalarımıza karşı yönelme cesareti kuşanmaktır.

8 Mart'ı kadınların konuşulduğu, kadın etkinliklerinin hatırlandığı ve günü kurtarma olarak salonların doldurulduğu bir boyuttan kurtararak, kadın sorununun, emek-sermaye cephesindeki çatışmalarının ve bugüne değin olagelen gelişmelerin bayraklara çizilmesi ve kadın sorunlarının -başta kadınlarca- zihinlere yazılması eyleminde bir doruk noktası olması için mücadele etmek gerekmektedir.

İnsan nereye gider?

Betül CANOĞLU

Dünyanın sürecinin şu aşamasında toplulukların sorduğu sorulardan biri sadece: ne işe yarayacak bütün bu yapılanlar?

Sanayi devrimi sonrası kapitalizmin büyük sıçrayışı, insan psikolojisi ve fizyolojisi üzerinde onulmaz yaralar bırakmıştır. Atom çağı sonrası, insan fizyolojisinin değişme olasılığı yada nükleer savaş bir yana, sadece nükleer atıklarla bile ekolojik dengenin bozulması gündemde. Evrim aşamasında doğayla yapılan savaş ile, bu şartlar altında doğanın tahribatı, en iyi teknolojilerin bile altından kalkamayacağı bir yük olmaya devam edecektir. Ulusların kendi toprakları üzerindeki doğaya karşı yapılan bu tahribat kendi sonlarının en büyük habercisidir.

Türkiye gerçeğinde ise durum pek farklı değildir. Osmanlı döneminden gelip, Mustafa kemal ile oturmaya başlayan, 50'li yıllarda kendini hissettiren, ve artık, 80'li yılların sonu ile 90'lı yılların başında pek çok kullanılan o terim yaşamımıza iyice girdi; Yabancılaşma.

Özal döneminde oluk oluk akan kredilerin şimdilerde sadece faizleri ödenebiliyor. İMF yeni ekonomik tedbirler için bastırıyor. Ülkede Susurluk sonrası derin bir güvensizlik var. Gençliğin kaç zamandır üzerinde bulunan gelecek korkusu büyüyor. Uyuşturucu varoşlara iniyor. Fuhuş daha da yaygınlaşıyor. Erkek çarkın dişlisi tarafından ezilirken aynı şekilde ezilen kadını da eziyor. İkinci sınıf vatandaş konumundan çıkamayan kadının ruhsal problemleri yoğunlaşıyor. Kocasını yatağa bağlayıp öldürdükten sonra parçalara ayıran ve parçaları yakan bir kadın yakalandıktan sonra herşeyi büyük bir rahatlıkla anlatabiliyor. Kadının gösterildiği televizyon programları reyting rakorları kırıyor. Laleli'de 14-15 yaşındaki erkek çocukları sokaklarda gördükleri kadınlara sarkıntılık ediyor. Yanıbaşındaki kardeş halkın katledilişine bir halk sessiz kalıyor. En ufak bir hak talebi için eylem yapanlara en acımasız işkenceler uygulanıyor, onlarca yıl hapis cezası veriliyor. bu ülkede yargısız infazlar yapılıyor. Ev baskınlarında yüzlerce insan ölüyor. Dışarıda insanlar(!) öldürülen insanları yuhalayıp infazcıları alkışlıyor.

5 Şubat '97'de İstanbul Tarlabaşı'nda Kamuran Özcan isimli genç bir devrimci, polis kurşunlarıyla öldürülüyor. 16 Şubat '97'de, -birisi "***Aydınlık Bir Türkiye İçin 1 Dakika Karanlık***" eyleminde- polis iki kişiyi öldürüyor. Öldürdükleri kişilerden biri, iki sokak ötedeki bir apartmanın bodrum katında şakağından vurulmuş bir halde bulunuyor. Olay içinse "intihar etti" açıklamasında bulunuluyor.

Aydınların devamlı olarak söylediği toplumsal cinnet her geçen gün bir önceki günü artıyor. Bireylerin içine düştüğü yanlızlığı tek başlarına aşmaları mümkün görünmüyor.

Genelde dünya, özelde Türkiye için, yoksulluk ve sınıflararası uçurum derinleşmeye başlıyor. Raporlara göre Türkiye'de doğan her çocuk iki yüz milyon borç ile dünyaya geliyor. İnsan hakları ihlalleri Batista'nın Arjantin'ini aratmıyor.

Bütün bu sayılanlar aysbergin suyun üstünde olan kısmı. Herkesin bildiği, gördüğü, duyduğu am üç maymunları oynadığı olayla Halk hala işlerin düzelebilmesi için ordunun darbe yapmasını, üç be kişiyi asmasını bekliyor. Sincan'daki tank gösterisini bazı sözü mona solcu aydınlar bile ayakta a kışlıyor.

Tarih boyunca egemenler halk gücünden korkmuşlardır. Ve şim bütün silahlarıyla kişiliksizleştirm politikasını uygulamaktadırlar.

Gerçekliklere rağmen, insanla hep bir şey için, bir yerlere koştu ruyorlar. Yaşamlarının güzel olma sı için çalışıp, emeklilik hayalle kuruyorlar. Sistem herkesi para pe şinde koşmaya şartlandırıyor. Pek ya aslında pastadan ona kırıntı ve rildiğini anlayan insan ne yapar Yaşam diye önüne sunulanın, beli li çitler arası çember içindeki, e gelli koşu olduğunu anladığında gerçekte, yaşamanın, hayallerin ve aşklarının en önemlisi insan o ma duyarlılığının elinden alındığı gören insan nereye gider?

İnsan nereye gider.

Evet. Bu insen gitmeli. Zorunl luklar dünyasından özgürlükl dünyasına yürüyüşünü başlatma Özgürleşme uğruna ve elinden a nacaklar pahasına güzel dünya istemeli ve onu yaratmalı.

Halkın örgütlülüğünün çelik i desini hiç bir kuvvet aşamaz. Ev işte onlar bundan korkuyorlar, b yüzden saldırıyorlar.

Yapılanlar bir işe mutlaka ya yacak; özgür ve güzel bir dün için.

Stilimiz

Muzaffer ORUÇOĞLU

Her devrimin biçimini ve özünü, gerçekleştiği ülkenin, tarihsel ve güncel şartları belirliyor. Hiç bir devrim, diğerine benzemez. Mizacını, renklerini ve çıltılarını sadece bağrından çıktığı ülke şartlarından değil, dünya şartlarından da alır. Bu bakımdan Türkiye'de bir Ekim Devrimi ya da Çin devrimi haline etmek boşunadır. Türkiye devrimi kendisine benzeyecektir. Felsefi olarak bu bile doğru değildir. Her şey, her an baş döndürücü bir değişim içinde olduğu için, hiç bir şey kendisine benzemez.

Türkiye'de yarı-faşist bir diktatörlük hüküm sürmesine rağmen, işçi sınıfının ve diğer halk katmanlarının mücadelesi sayesinde kazanılmış demokratik haklar vardır. Türkiye, yarı-feodal bir ülke iken, kapitalist bir ülke haline geldi. Bununla birlikte, emperyalizmin bir yarı-sömürgesi olmaktan kurtulamadı. Egemen sınıfların her kanadının, diğer kanat üzerinde diktatörlük kurduğunu söyleyememiz. Tüm kanatları, kendi sözcülerini parlamentoda temsil ediyorlar. Gelgelim Türkiye'de yetmiş yılın bir süredir, komprador bürokrat burjuva kanat, ordu üzerindeki egemenliğini yitirmedi, devletin ana karargahında asıl söz sahibi olarak kaldı, ve faşist askeri darbe dönemlerinde, egemen sınıfların diğer kanatlarına baskı uyguladı. Kürtlere karşı savaşı yürüten de asıl bu kanattır. "Laik, üniter devlet," anlayışından ödün vermeme konusunda oldukça kararlı görünüyor.

Resim: Muzaffer Orucoğlu

Türkiye tarımı büyük ölçüde insan ve toprak erozyonuna uğradı. Kır yaşamında, geniş köylü yığınlarıyla feodal kalıntılar arısındaki çelişkinin yerini, ücretli emekle sermaye, (tarım işçileriyle zengin köylüler ve çiftlik beyleri) arasındaki çelişki aldı. Bu değişim ve dönüşüm, Prusya tarzı, ya da iç başkalaşım yoluyla olmadı. Emperyalizmin doğrudan etkisi, yoğun sermaye ve meta ihracı yoluyla oldu. Bu dış dinamik, iç dinamiğin fonksiyonunu, ikinci plana düşürdü. Özgür gelişim yasalarının iğdiş edilmesi, tepetakla olması, yaşamın afallaması durumudur bu.

Türkiye devriminin ana insan malzemesi şehirlerdir. Sınıf mücadelesi şehirlerde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte devlet, silahlı kuvvetlerinin büyük çoğunluğunu şehirlere yığmıştır. Bölgede ya da dünyada, Türkiye'yi derinden zaafiyete uğratan çok büyük alt üst oluşlar yaşanmadıkça, şehirlerde devrimin patlayıp başarıya ulaşması zordur. Tamamen imkansızdır demiyorum. Örneği var mı? Ekim Devrimi, Birinci Emperyalist savaşın yıkıntıları arasından doğdu. Çin Devrimi, Ekim Devrimini taklit etmeye kalkışınca yenildi ve kendi yolunu

izlemek zorunda kaldı. İkinci Emperyalist savaşın bağrından doğan tüm devrimlerin yaşamında partizan ya da dağ tarzı belirleyici bir rol oynadı.

Devrim, ordulaşan halkla sistemin hesaplaşmasıdır. İşin askeri yanı yaşamsaldır. Asya'da ordulaşmanını yolu dağdan geçiyor. Türkiye'nin diğer adı, Küçük Asya'dır. Dağsız devrim olmaz. O zaman berraklaşmamız gerekiyor. Devrim, hem şehirde hem de kırda ordulaşmak zorundadır. Stratejik olarak kır, barışçıl olmayan mücadele biçiminin temel alanıdır. Barışçıl kitlesel mücadeleler, şehirlerde çok daha yoğun bir şekilde ortaya çıkar. Genel durumu karakterize eden budur. Şartlara bağlı olarak ortaya çıkan diğer durumları kitlesel şiddet hareketlerini, barikat çatışmalarını, ayaklanmaları tartışmıyorum. Aklın hayalin alamayacağı derecede çeşitli mücadele biçimleri içinde genel olana işaret etmek istiyorum. Bu esas şu tali. Bu tali, şu esas. Bu tip tartışmalara gerek yok. Maddi ve manevi koşulların, titiz, sürekli ve bilimsel tahliline bağlı olarak değişiyor stratejiler taktikler, mücedele ve örgütlenme biçimleri...

Hepimizi isyan ettirecek derecede geniş düşünen ve ateşle oynamayı seven bir partinin hasretini çekiyor ülke. Böyle bir parti, daha çok insanı saflarına çeker ve ateşle donatır. Mükemmelliyetçilik tehlikelidir. Büyük devrimlerin başlangıcında kararlı, küçük güçler vardır. Sistemle şu veya bu derecede, şu veya bu tarzda çatışan irili ufaklı tüm güçleri kendi gücü gibi gören bir parti olmadan ordulaşma olmaz. Müttefiklerini kendisi gibi görmek eğilimi oldukça güçlüdür. Bana benzesin. Benim gibi yapsın. Kitle örgütlerini, sendikaları, kadın ve gençlik birliklerini kendisine benzetmek isteyen partilerin kitle tabanı daralır. Ne kadar kararlı ve amansız döğüşürseniz döğüşün geniş düşünmediğiniz müddetçe devrimi gerçekleştiremezsiniz. Gerçekleştirseniz bile sürdüremezsiniz.

Devrimimizin iki temel alanı vardır. Uzun süreli askeri mücadele açısından kırlar temeldir. Kitlesel mücadele ve belirleyici son darbe açısından kentler temeldir. Birini temel diğerini tali; birini ağa, diğerini yamak ilan etmeyi uygun bulmuyorum. Altmışlı yıllarda durum böyle değildi. Aradan yirmiyedi yıl geçti, kentler kır aleyhine büyüdü ve önemi oldukça arttı. Devrim süreci içinde, iki temel alan arasındaki ilişkide, birinin diğerine göre daha önemli olduğu gerçeği, dönem ya da aşamalara göre değişebilir. Kırlar temel, şehirler talidir diyen tüm parti ve grupçukların, kadro ve kitle gücünün büyük çoğunluğu şehirlerdedir. Eylem ve etkinlik sayısı açısından da durum aynıdır. Son yirmibeş yılın gerçeğidir bu. Pratikle teori arasındaki çelişkiyi farkedebilenler, teoriyi uygulamıyoruz diye yakınıp duruyorlar. Son yirmibeş yıl içinde teorinin uygulanması konusunda ciddi çabalara tanık olduk. Sorunların önemli bir bölümü (tümü değil,) teorinin mevcut gerçeklikle barışık olmamasından kaynaklanıyordu.

Her örgüt ya da parti kendi durumundan memnun görünüyor. "Kızılım, kızıl değiller." Memnuniyetin temelinde bu felsefe var. "Hak yolunda olan tek mezhep benim, diğerleri sapkındır." O büyük örgütsüzlük, yani halk ise durumundan memnun olmayan tek varlıktır. Her yeni çıkan mezhep kendisini merkeze şöyle bir güzelcene oturttuktan sonra başlar, "karnından nokta olan tek cim benim!" diye bağırmaya.

Komünizmde üç temel çizgi vardır. Sağ, sol ve orta. Orta çizgi kafama daha uygundur. Orta çizgide ruhen rahatlıyor ve genellikle haklı çıkıyorum. Sol çizginin kararlı savaş hattını, sağın genişliğiyle birleştirmek; sağın pasifizmini, solun ise sekterizmini reddetmek.

Orta çizgi, sağdan ve soldan öğrenerek ilerler. Her üç çizginin varlığı ve demokratik parti hukuku içinde özgürce mücadelesi, sınıf mücadelesine doğru ve sağlıklı önderliğin temel şartıdır. Bizde sol genellikle baskın çıkarak partiyi daralttı. Sağ kaçtı. Orta çizgi ise ciddi bir varlık gösteremedi. Sol çizginin egemenliği, daralmanın ve parçalanmanın egemenliğidir. Geçmişle gelecek arasında kalan, hangi tarafa hareket edeceği belli olmayan kararsız bir orta çizginin egemenliği de sol'dan farklı değildir. Her iki zı tarafı da dinlemek, onlardan öğrenmek gerekiyor.

Partiler, gruplar, grupçuklar birbirlerine benziyor ve bunları seyreden halk, Hz. Süleyman'ın sözünü mırıldanıyor her yıl: "Güneşin altında yeni bir şey yok." Yeni, direnme ve tartışma hattından doğacaktır. Ama Nietzsche'nin şu sözünü sadece pratikte değil, teoride de uygulamak şartıyla: "Yaratıcı olması gereken yıkar hep".

Hayatımızı yıkma ve yıkıcılık üzerine kurmuşuz. Şu ana kadar ciddi herhangi bir şeyi yıkamadık. Bu, ciddi şeyler yaratamadığımızın da bir göstergesidir. Donkişot'lara ihtiyacımız var. İdeallere, hayale ve cesarete...

Bununla birlikte, geçmişte hakkıyla sahip olamadığımız başka bir şeye, bilgi birikimine ve geniş bir perspektife... Aramızda kelleyi koltuğuna almış kaç bilge ya da bilge kurdu var? Zor iş. Birikimli insanlar kaçıyor. Bu kaçışı, "bırakın kaçsınlar, arınıyoruz," teorisiyle de destekliyoruz.

Toptan inkara sapmadan, teoride ve pratikte, köklü bir şekilde yenileşme çabasını sürdürmek durumundayız. Pörsüme ve dağılma illeti yakamızı bırakmayacak, bunu yapmazsak. Cesur yaşamayacaksak siyaseti yaşam tarzı olarak seçme. Dünyanın en zor mesleğini, dünyanın en kolay mesleği haline getirmiş işini bir ömür sürdürmek kadar güzel bir şey olamaz. Yaratarak yıkmak. Yıktıktan sonra yaratmak, bu gerçekliktir. Ama bu gerçekliğin sınıf mücadelesinde genel bir tarz olarak benimsenmesi tehlikelidir. Yaratarak yıkmak stilini benimsemeliyiz.

Yaşamın temeli doğadır

Hüseyin Kenan TAŞ

DOĞA VE DEVRİM

Doğa ile devrim arasında ne tür bir bağın olduğunu acaba kavrayabiliyor muyuz? Doğanın devrimleri ve ondan da önemlisi insanların varlık ve yoklıklarını belirlediğini anlayabiliyor muyuz?

Doğa, "insan etkinliğinin dışında var olan, sürekli olarak değişen, canlı cansız tüm nesnelerden oluşan varlık alemidir" diyebiliyoruz ama, doğayı, özellikle de canlı doğayı konu edinip, inceleyen bilim dalından yani doğabilimden ne kadar haberdarız? Çevreye, çevre sağlığına çevrebilime(ekolojiye) ne kadar değer biçiyoruz?

Çevre denince, bizi dört yönüzden kuşatan yerler, çevre sağlığı denince ise, insanlığın sağlığını tehdit eyleyen dış etmenler geliyor akla.

Ekoloji, çevrebilim ya da barınakbilim anlamına gelir. Canlıları içinde bulundukları doğal ortamla ilişkileri yönünden inceleyen yaşambilim dalı ya da daha doğru bir deyimle, modern uygarlığın çevre üzerinde yaptığı zararlı etkileri doğa korumacılığı yöntemleriyle önlemek ya da gidermek amacıyla inceleyen yaşambilim dalı diye açıklamak mümkündür.

Acaba bu terimlerin sözlüksel anlamlarının ötesinde biz insanlar özellikle de insanlığın geleceğini düşünenler için, ifade ettikleri hayati dereceki önemi beynimize yedirebiliyor muyuz? Doğa veya çevrenin insan ve hayvan yaşamının temeli olduğunu, doğa olmasa insanın da olamayacağını kendi kendimize kabul ettirebiliyor muyuz?

Doğanın tahribi, çevrinin kirletilmesi bugün insanlığı en çok tehdit eden sorunlardan birisidir. Çevreyi kirletmenin, ekolojik dengesizliğin yarattığı tehdit, insanlık açısından nükleer savaş kadar tehlikeli bir hale gelmiştir.

Doğanın korunması insanlığın geleceğini belirleyici temel bir sorundur. Burjuvazi bile bu konuda "mecburen" duyarlı davranmaya başlamışken, emek cephesinin temsilcilerinin bu soruna ilişkin sorumsuz davranışlarının nedenlerini anlamak hayli zor. Doğanın tahribi, çevrenin kirletilmesi hem emekçilerin hem de insanlığın ortak sorunudur. Bu konuya en çok önem vermesi gerekenler elbette devrimcilerdir. Çünkü devrimciler insanlığın özgür gleceği için mücadele ediyorlar; bu da sağlıklı, doğal hali korunan bir çevrede mümkün olabileceğine göre böyle bir çevrenin korunması için en fazla çabayı devrimciler göstereceklerdir. Doğa ne kadar korunursa, doğada yaşayan insanlar ne kadar sağlıklı olurlarsa, yapılan devrimin anlam ve görkemi de o kadar çok artar.

DOĞA CELLADI KAPİTALİZM

Kapitalizmin, yani sermaye düzeninin çılgın bir mantığı vardır. Hep daha fazla kar etmeyi, daha çok büyümeyi ister. Sanayileşmenin, ilerleyip daha çok endüstriyel alanlar açmanın ve dev teknoloji oluşturmanın kökeninde de bu mantık yatar. Bunları yaparken son derece tedbirsiz ve dizginsiz davranır. İnsanlığın daha iyi ve daha güzel yaşaması için gerekli olan bu ilerlemeler (sanayi, endüstri, teknoloji...) sermayenin gözükör kár hırsı yüzünden, tedbirsiz ve dizginsiz davranışları yüzünden insanlığı zehirler hale gelir. Sermaye düzeni dünyanın en aşağılık, en ikiyüzlü düzenidir. Bir eliyle yaptığını diğer eliyle yıkar. Nesnel olarak, sermaye düzeni doğa tahripçisi ve çevre düşmanıdır. Gezegenimizdeki çevresel kirlenmenin, doğanın korkunç boyutlara ulaşan tahribinden kapitalizm sorumludur. Ama kapitalist devletler ve onların yöneticileri bile çevre sorununun ne kadar kötü bir hale geldiğinin farkına vardılar. Bu soruna ilişkin önlemler almak zorunda hissettiler kendilerini.

Brezilyanın başkenti Rio'da 118 devletin liderleri 1992 yılında bir çevre sorunları zirvesi düzenlemiş, çevre sorunlarını tartışmışlardı. Bu zirvede atmosfer ve yeryüzünün giderek tükenen kaynaklarını korumak üzere bazı önlemlerin alınması karara bağlanmıştı. Devletlerin çoğu, bir iklim antlaşmasını imzalamış ve bu antlaşmayla, yakın gelecekte tümüyle durdurma hedefiyle, karbon içeren gazların atmosfere salıverilmesindeki değişiklikleri

kaydeden bir sistem kurmuyı kabul etmişlerdi. Ayrıca gezegenimizin çeşitliliğini, yani tüm bitki ve hayvan türlerini korumanın yollarını da gözden geçirme gereksinimi duymuşlardı.

KORKUNÇ BOYUTLARA ULAŞAN TEHDİT

Çevre sorununa ilişkin olarak Gorbaçov'un "*ekolojik sorunlar boğazımıza yapışmış durumdadır*" biçimindeki sözleri çarpıcıdır. World Watch (Dünyayı İzleme) Enstitüsü'nün başkanı Lester Brown'un şu sözleri ise çok daha çarpıcı ve insanı kara kara düşünmeye zorlayıcıdır: "*Geleceğimize yönelik ezici tehdit askeri saldırganlıktan ziyade gezegenimizin yaşadığı çevresel bozulmadır*" Gorbaçov'un kendisi geçmişte, doğaya çok ileri boyutlarda zarar veren, çevreyi kirleten, insanlığın başbelalarından emperyalist Sovyetler Birliği'nin başkanıydı. Çevrenin tahrip edilmesinin baş suçlularındandır. Fakat o bile çevre kirlenmesinin, doğal kaynakların tükenmesinin ulaştığı korkunç boyut hakkında bu tür itiraflarda bulunmayı gerekli görüyor. World Watch Enstitüsü'ne gelince ABD emperyalizmine hizmet eden bir kurumdur. Emperyalizmin hizmetindeki bu tür kurumlar da çevrenin tahribine dolaylı olarak destek sunmaktadırlar. Fakat tüm bu niteliğine rağmen bu kurumun da bu konudaki itirafı, tehditin ulaştığı korkunç boyut hakkında fikir vericidir.

Son yıllardaki normal olmayan kuraklıkların, verimsiz hasatların ve sık sık kentlerin soluğunu kesen kirli havanın ardında hiç de hayra alamet olmayan bir düzenlilik, bir bağ var. Bunlar, inanın üst üste yığdığı taleplerle artık başa çıkamayan hasta bir gezegenin semptomlarıdır. Dünyamız hastadır, can çekişmektedir; eğer önlem alınmazsa facialara gebedir.

Yaşamımızı sürdürebilmemiz için, nefes aldığımız havadan, beslendiğimiz gıdadan ve içtiğimiz sudan daha önemli bir şey yoktur. Yaşam için gerekli olan bu maddeler insan tarafından insafsızca kirletilmekte ya da yavaş yavaş yok edilmektedir. Dünyanın hemen hemen bütün devletlerinde çevresel koşullar yaşamı tehdit ediyor.

Çernobil faciasının ardından dünyada sakat bebek doğumunda korkunç bir artış var. Cilt hastalıkları ürkütücü bir biçimde arttı. "Psiko-somatik" diye tabir edilen hastalıklar da anormal artış gözleniyor. Çağın hastalığı stress gün geçtikçe azıyor. Ayrıca "Ebola Virüsü" ve benzer bir çok öldürücü virüsün ortaya çıkışının da çevre kirlenmesiyle, doğal dengenin insanlar tarafından bozulmasıyla yakın bir ilişkisi olsa gerektir. İnsanlar doğa yasalarını böyle zorlamaya, doğayı böyle tahrip etmeye devam ederlerse bilimadamlarını hayretler içinde bırakan, insanlığı kırıp geçiren yeni hastalıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Kuşkusuz devrimci mücadelede ön açacak olan, emperyalizmin ve faşizmin yeryüzünden silip süpürülmesidir. Sermaye düzeninin sona erdirilmesidir. Ama bunun yanısıra birçok önemli sorunu da görmemezlikten gelemeyiz. Din sorunu, ulusal sorun, kadın sorunu ve çevre sorunu bu sorunların en önemlilerindendir. Çevre sorununun ulaştığı tehlikeli boyut korku vericidir. İnsanlığın geleceğini tayin edici derecede önemlidir.

İKİ BÜYÜK KATİL

Yeryüzünde iki büyük katil var. Bu katiller birbiriyle ilişkilidir. Bu katiller birbirini kolluyor. Bu katiller aynı kaynaktan -emperyalizmden- beslenip, aynı kanla yaşıyorlar. Ve bu katillerin ikisi elele vermiş dünyayı felakete sürüklüyorlar. Bu katillerden biri yoksulluk, diğeri ise zehirli çevredir.

Yoksulluğun üstesinden nasıl geleceğimiz bellidir: sınıf savaşında ibreyi işçi sınıfından, emekçi halk yığınlarından yana değiştirerek; yani bir devrimle.

Peki ya zehirli çevrenin üstesinden nasıl geleceğiz, bunun için devrimi bekleyebilir miyiz? Açıktır ki, hayır! Doğa her an her saniye tahrip edilirken biz buna seyirci kalamayız. Doğanın korunmasını, çevrenin temiz tutulmasını devrimden sonraya erteleyemeyiz. Her konuda olduğu gibi bu konuda da hassasiyetimizi muhafaza etmeliyiz. Kapitalist sistem ve onun en ileri aşaması olan emperyalizmin doğanın celladı olduğunu, durmadan doğayı tahrip edip, çevreyi zehirlediğini geniş yığınlara anlatmalı, kanıratmalıyız. Sermaye düzeninin çirkin yüzünü emekçi insanlığa göstermeliyiz. Doğayı tahrip eden çevreyi kirletenlere karşı mücadele etmeliyiz.

EKOLOJİNİN ÜÇ YASASI

Biyolog Barry Commer "Barış İçinde Üreten Gezegenimiz" adlı eserinde, gezegenimizn kötü kullanılma karşı böylesine savunmasız olduğunu ekolojinin üç basit yasasıyla açıklıyor: "Her şey birbirine bağlıdır; her şey bir yere gitmelidir ve doğayı kendi haline bırak"

Her şey birbirine bağlıdır: Tıpkı çürük bir dişin tüm vücudu etkilediği gibi, bir doğal kaynağa verilen zarar da çevre sorunları zincirini başlatabilir.

Her şey bir yere gitmelidir: Atıkların boşaltılacağı bir yeri olmayan bir evin durumunu gözünüzde canlandırın. İşte gezegenimiz böyle bir kapalı sistemdir; tüm atıklarımız eninde sonunda evimiz sayılan yeryüzünün bir yerine gidiyor.

Doğayı kendi haline bırak: Başka bir ifadeyle, insanın, doğal sistemleri onlardan daha iyi olduğunu sandığı şeylerle devre dışı bırakmaya çalışmaktansa, onlarla işbirliği yapması gerekir.

KLOROFLÜORO-KARBONLAR VE OZON

Kısaca "CFC'ler" diye adlandırılan Kloroflüorokarbonlar, aeros

lerde, buzdolaplarında, klimalarda, temizleyici eritkenlerde ve köpük yalıtıcıların üretiminde geniş çaplı kullanılan, görünüşte son derece zararsız ve havada kaybolma özelliği aşıyan gazlardır. Bu gazlar zararsız zannedildikleri için insanlar tarafından havaya bırakılmıştır. Ancak bu gazların hiç de zannedildiği gibi zararsız olmadıkları ve "hiç bir zararlı z bırakmadan" havada kaybolmadıkları ortaya çıktı. Ozon tabakasının incelip delinmesinden büyük randa bu gazlar sorumludur. Ozon abakası, dünyanın koruyucusu özelğinde bir tabakadır. Yer'in atmosferinin üst tabakasındaki ozon, güeşin cilt kanseri, katarakt ve daha r çok zararlı hastalığa neden olabien morötesi ışınlarının filtre edilmesinde yaşamsal bir rol oynar. İşte öylesine yaşamsal rolü olan ozonu ok zararsız ve basit görülen FC'ler delip tahrip etti. CFC'ler, sanın "zararsız" diye havaya, nerlere ve okyanuslara bıraktığı posiyel tehlikesi büyük olan yüzlerce maddeden yalnızca biridir.

DÜNYANIN BAŞLICA ÇEVRE SORUNLARI

Dünyanın başlıca çevre sorunları: rmanların yok edilmesi, zehirli kların üretilmesi, toprağın verimleşmesi, su sıkıntısı çekilmesi, çok bitki ve hayvan türünün soun tükenmesi ve atmosferin kirilmesidir.

Dünyanın ılıman bölgelerindeki manların dörtte üçü ve tropikal gelerdeki ormanların yarısı şimen yok olmuştur ve ormanların edilme oranı son yıllarda tehliboyutlara ulaşmıştır. Tahminlere e, yılda 150.000 ile 200.000 kilotre kare, başka bir deyişle Uruy'ın yüzölçümüne eşit tropik or yok ediliyor. Son 40 yıl içinde, al'deki Himalaya Ormanları'nın de 50'si yakacak odun ya da ke elde etmek amacıyla kesilmiş mda. Ağaçsız kalan dağ eteklerki toprak Muson yağmurlarının başlamasıyla kısa zamanda akıp gitti. Toprağın üst tabakası olmayınca yeni ağaçlar tutunamadı ve bir çok dağ çıplak duruma geldi. Ormanların yok edilmesi sonucu Nepal her yıl milyonlarca ton tarım toprağını kaybediyor. Bangladeş'te ise bir zamanlar ağaçların emdiği sağanak yağmurlar, şimdi hiç bir engelle karşılaşmasızın çıplak dağlardan hızla aşağıya, sahile doğru akıp sel felaketeline yol açıyor. Eskiden Bangladeş'te her 50 yılda bir ciddi sel felaketi olurken, şimdi bu her 4 yılda bir yada daha sık oluyor. Dünyanın diğer yerlerinde de aynı şeyler sözkonusudur. Ormanların yok edilmesi çölleşmeye, yöre ikliminin değişmesine ve çeşitli felaketlere yol açıyor. Türkiye'nin de sel felaketlerinden kurtulamadığı bilinen bir gerçektir. Bu, ormanların yok edilmesinden kaynaklanıyor.

Dünyada halen üretilmekte olan 70.000 kimyasal maddenin en az yarısı zehirli olarak sınıflandırılmıştır. Yalnızca ABD'de yılda 240 milyon ton zehirli atık üretiliyor. Verilerin yetersizliği nedeniyle dünya çapındaki zehirli atıkların toplam miktarı hesaplanamıyor. Var olana ek olarak 2000 yılına kadar yaklaşık 200.000 ton radyoaktif atık geçici depolara yığılmış olacak. Bu da korkunç bir facianın belirtisidir.

Günümüzde yeryüzünün üçte biri çölleşme tehdidiyle karşı karşıyadır. Milyonlarca insanın geçimi tehlikededir. Toprağın verimsizliği dünyanın geri bölgelerinde açlığın habercisidir. Sahra Çölü, Afrika'nın bazı bölgelerinde son yirmi yıl içinde 350 kilometre genişlemiş durumda. Bu, bu bölgelerde yaşayan halkın geleceği açısından ürküntü vericidir.

Yaklaşık iki milyar insan sürekli su sıkıntısı çekilen bölgelerde yaşıyor. Yeraltı su düzeyinin düşmesi sonucu binlerce kuyunun kuruması, durumu çok ciddi hale getirdi. Özellikle Ortadoğu bölgesinde su sorunu devletlerarası gerilimi tırmandırıyor. Bu bölgede çekilen su sıkıntısı, suyun petrolden daha değerli bir hale gelmesine yol açıyor. Türkiye'nin Fırat ve Dicle suları konusundaki tavrı Ortadoğu'da savaşa neden olabilir ve bir damla su uğruna binlerce insanın kanı dökülebilir. Su sıkıntısı hem bir çevre sorunu olarak hem de siyasi çatışma ve savaş nedeni olarak insanlığın geleceğini tehdit eden ciddi sorunlardan birisidir.

Önemli çevre sorunlarında biri de, soyları tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan bitki ve hayvan türleridir. Rakamlar tahminiyse de, bilim adamları 2000 yılına kadar 500.000 ile 1.000.000 hayvan, bitki ve böcek türünün soyunun tükeneceğini hesaplamaktadır.

Her yıl 24 milyar ton karbondioksit atmosfere bırakılıyor. Bu gazın küresel ısınmaya neden olmasından korkuluyor. Fakat bu atmosfere bırakılan diğer gazların yanında "daha az tehlikeli" kalır. Kloroflüoro-karbonlar kurum tanecikleri, kükürtdioksit, azotdioksit, karbonmonoksit vb. zehirli gazlar hem atmosferi kirletiyor, hem de insanları zehirleyip sağlıklarını bozuyor. Özellikle kentsel alanlarda yaşayan insanlar bu gazların etkisiyle her gün sağlıklarından birazını yitiriyorlar.

ENERJİ SORUNU VE YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

Enerji tüketimi çevre kirlenmesinin en önemli nedenlerinden biridir. Kullanılan enerjinin büyük bir kısmı, milyonlarca ton karbondioksidi atmosfere boşaltan ve dünya ormanlarını büyük bölümünü yok eden, odun ve fosil yakıtlarının yakılması süreciyle kazanılır.

Başka bir seçenek olan nükleer enerji kaza tehlikesi ve radyoaktif atıkların depolanma zorluğu yüzünden giderek gözden düşüyor. Doğadan rahatlıkla elde edilebilen enerji kaynaklarını kullanılabilir güce dönüştüren ve yenilenebilir enerji kaynakları olarak bilinen başka seçenekler vardır. Bunların başlıcaları şunlardır: Güneş enerjisi, rüzgar

enerjisi, hidroelektirik enerji, jeotermal enerji, gelgit enerjisi.

Güneş enerjisi ısıtmada kolaylıkla kullanılabilir. İspanya, İsrail ve diğer bir çok ülkede kullanılmaktadır. Su ısıtmak için evlerde güneş enerji panelleri bulunmaktadır. Güneşi elektirik üretiminde kullanmak daha zordur; fakat kırsal kesimde zaten modern fotovoltaik piller elektrik sağlıyor ve bunlar giderek daha ekonomik duruma geliyor. Güneş enerjisi gelecekte insanların gündelik yaşamında çok daha önemli bir hale gelecektir.

Rüzgar enerjisi, adından da anlaşılacağı gibi, rüzgardan elde edilir. Dünyanın çok rüzgar alan çeşitli bölgelerinde dev yeldeğirmenleri göz alabildiğine serpiştirilmiştir. Bu enerjinin maliyeti giderek düşmektadir ve bazı yörelerde alışılmış enerji gereçlerinden daha da ucuzlamıştır.

Dünya elektrik üretiminin yüzde 20'si hidroelektrik santrallarından gelmektedir; ne yazık ki, gelişmiş ülkelerde geleceği parlak olan bu tür yerlerin çoğundan zaten yararlanılıyor. Dev barajlar da ekolojik yönden son derece zararlı olabiliyor. Özellikle geri ülkelerde daha küçük hidrolelektrik santrallarının açılması daha ümit verici görünüyor.

Jeotermal enerji, özellikle İzlanda ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde oldukça geniş ölçüde yararlanılan bir enerji biçimidir. Bu ülkeler yeraltındaki volkanik etkinliklerden, sıcak su kaynaklarından çok iyi yararlanmayı becermişlerdir. Bir başka deyimle ayaklarının altındaki "sıcak su sistemleri"nin musluğunu açabilmişlerdir. Yer altındaki volkanik etkinlikler, evleri ısıtmakta ve elektrik üretmekte kullanılan suyu ısıtıyor. ABD, Filipinler, İtalya, Japonya ve Meksika da bu doğal enerji kaynağını bir dereceye kadar geliştirmişlerdir. Bu doğal enerji kaynağına bol miktarda sahip olup, hiç kulanamayan ülkelerin başında ise Türkiye geliyor. Bilindiği üzere, Türkiye'nin bir çok bölgesinde sıcak su kaynakları bulunuyor.

Okyanuslardaki gelgit olayı, Britanya, Fransa ve Rusya gibi bazı ülkelerde elektrik üretmekte kullanılmaktadır. Bununla birlikte, dünyada bu enerji kaynağından ekonomik açıdan uygun bir maliyetle ve pratik şekilde yararlanabilecek çok az yer vardır.

Yeryüzündeki enerji kaynaklarının sınırlılığı, insanı yeni enerji türleri arayışına yöneltmiştir.

Bu arayışın başarısı uygun maliyette ve kolay yöntemlerle elde edilebilecek enerji türlerinin bulunmasına bağlıdır.

Ayrıca yeni enerji kaynakları keşfetme bahanesiyle doğayı tahrip etmek ve çevreye zarar vermek asla kabul edilemeycek bir hatadır. Enerji elde ederken ucuz maliyet ve pratik elde edilebilir olmasına, bir de çevreye zarar vermeme kıstasını eklemek gerekir.

*"Dünya bize atalarımızdan miras kalmadı, biz onu çocuklarımızdan ödünç aldık!"*felsefesi rehberliğinde, geçmiş ile gelecek nesiller arasında bir köprü olduğumuzun bilincinde hareket etmeliyiz. Doğal çevresi daha sağlıklı, enerji kaynakları daha bol ve kültürel mirası daha zengin olan çok daha güzel yaşanabilir, bir dünya bırakmalıyız bizden sonraki nesillere.

DOĞAYI KIZILDERİLİ DUYARLILIĞIYLA SEVMEK GEREK

İnsan, doğanın bir parçasıdır. Doğayı sevmeyen insan, özünde insanı yani kendisini sevmiyordur. Doğaya zarar veren kimse aslında kendisine zarar veriyordur. İşte tam da bu yüzden doğa sevgisi vazgeçilmez tutkumuz olmalıdır; tıpkı Kızılderili Reisi Seatle gibi...

Duwami Kızılderililerinin Reisi Seatle 1855'te topraklarını satın almak isteyen ABD'in 14. Başkanı Franklin Pierce'ye yazdığı mektupta şunları söylüyordu:

"Yeryüzünün her bir parçası halkım için kutsaldır. Her bir parıldayan çam iğnesi, her kumlu kıyı, karanlık ormandaki sis, ağaçsız köşe vızıldayan böcek halkımın düşüncesinde ve deneyiminde kutsaldır. Ağacın içinde yükselen özsu Kızılderililerin anılarını taşır içinde.

Beyazların ölüleri yıldızlar arasında dolaşmaya gittiklerinde doğdukları toprakları unuturlar, bizim ölülerimiz ise bu harika toprağı hiç unutmazlar. Çünkü o bizim anamızdır. Biz toprağın bir parçasıyız ve o da bizim bir parçamızdır. Kokusaçan çiçekler bizim kız kardeşlerimizdir, geyikler, at, büyük kartal da erkek kardeşlerimiz... Yüksek kayalıklar, yumuşak çayırlar, midillinin ve insanın vücut ısısı hep aynı aileye aittir.

....Kızılderili bir gölün üstünü rüzgarın şarkı söylemesini sever, öyle yağmurları ile yıkanan o rüzgarı kokusunu da, hele çamların o serin kokusunu...

Hava kızılderililer için çok değerlidir, çünkü her şey onu soluyor hayvan, ağaç, insan herşey."

SONUÇ

İnsanın insan üzerindeki zulmü ve sömürüsünü, ister ulusal ister sınıfsal temelde olsun insanlar arasındaki çelişkileri bir gün ortadan kaldırmak mümkündür. Kötü bir düzen devrimle alaşağı edilip, yerine yeni ve iyi olanı kurulur. Ama yıkılıp edilen, tahrip edilen doğanın yerine yenisini koymak imkansızdır. Zehirlenen çevreyi yeniden eski haline getirmek imkansızdır. Eğer insanoğlun var olmasını istiyorsak, yaşamın var olmasını, insan neslinin devamını istiyorsak o halde doğayı korumalıyız.

Doğa olmazsa insan da olmaz. İnsanın olmadığı yerde de ulusal ve sosyal kurtuluştan bahsetmek imkansızdır. Doğanın, yaşamın, insanlığın olmadığı bir ortamda hangi devrimden bahsedilebilir ki? İşte bunun için önce doğa, önce yaşam demeliyiz.

İletişim ve aile

evinç İLDAN

Günlerdir ne yazmalı sorusuna cevap ararken aslında bu işi, yani yazma eylemini ne kadar basite indirgediğimizi, hatta savsakladığımızı farkettim. Bu işi zorunluluktan öte, ihtiyaç olarak algılamayı başarabilseydik, tembelliğimizi ve yorgunluğumuzu da aşmış olurduk sanırım. Okuma eylemi de böyledir, çoğumuz bilir bir kitap okumanın tadını. Alıp götürür sizi, sizde orada bir konu, bir sahnede buluverirsiniz kendinizi. En güzelide mühtiş bir doygunluk hissidir. Duygular, beden ve bilinciniz alabildiğine doyumsuz. Yazma eylemi de böyledir. Kendimizle konuştuğumuz en iyi yöntemdir. Başkalarıyla paylaşamadığımız/paylaşmadığımız bir çok duygu ve düşünceyi en iyi burada ifade edebiliriz. Duyguların en iyi söze geldiği yerdir. Öyle zaman olurki, iki dudak arasından çıkmayan, lal olan sözler, kağıda döküldüğünde bülbül olur dile gelir.

Kısacası okuma ve yazma eylemi yaşamanın bir başka güzelliği benim için. Kendimize ait olan duyguları düşünceleri farklı düşünen ve yaşayanlarla paylaşmak, öğrenmek, öğretmek...

Peki ama, bu güzelliği biz ne kadar kendi içimizde içselleştirebildik? Yaşama ne kadar geçirebildik? Yapamayan o kadar çok insanımız ki... Peki o zaman nasıl öğrenilecek paylaşmanın güzelliği? Nasıl öğrenilecek kavganın yakıcılığı?

Gelelim bunca sözden sonra sizinle paylaşmak istediğim konuya. İnsanlarla ilişki, iletişim sorununa. İletişim sorununa çağımızın hastalığı olarak bakmak daha doğru olur. Birbirini anlamayan, dinlemeyen, önemsemeyen bireyler ordusu çağa damgasını vuruyor. Dünya ölçütünde kapitalizm çağa damgasını vuruyor, serbest rekabet, serbest ekonomi ile insanları, ülkeleri, halkları birbirine kırdırıyor. 3. 4. dünya savaşlarına bile gerek kalmadan ülkeler fethediliyor, insanlar katlediliyor.

Herşey insan için olgusu bizlerin gündeminden hızla uzaklaşmakta. İnsana ait değerler kaybolmadan insanı yakalamalı. Ona arzuladığımız, olması gereken değeri vermeliyiz.

İletşim belki herşeyin başlangıcı olabilir. Toplumla, ailemizle, eşimizle ve kendimizle kuracağımız ilişkileri sorgulamak ve bunlara yeni anlamlar katmak faydalı olacaktır.

İnsanoğlunun düşünüşünü yansıtan bir anlamda yaşam tarzdır diye söylenir, doğrudur da. Bu yaşam tarzı içerisinde ilişkiler büyük bir yer tutar. Özellikle aile kurumu içinde geçirdiğimiz evreler, ilişkiler sonraki yaşantımızın köklerini oluşturur. Çocukluğun ve ergenliğin öğrenmeye olan merakı aşamısında aile bir modeldir. Ailenin buradan itibaren toplum üzerindeki önemli, insan yaşamı üzerinde ise belirleyici olan yanı öne çıkmaya başlar.

Aile kavramı bizimki gibi bağımlı ülkelerde, geleneklerin ve baskı rejiminin yüzyıllardır süregelen teminatı olmuştur. Mülkiyet ve aile kavramı birbirine sımsıkı bağlı, burjuvazinin şiddetle savunduğu bir hal almıştır. Burjuvazinin bu iki temel direğinden birinin sarsılması diğerinin sağlamlığını tehlikeye sokar. İşte bu yüzden burjuvazi aile temellerini daima büyük bir özenle korumuştur.

Mevcut aile yapısının kendisi özel mülkiyete dayandığı için, özel mülkiyet sürecinin ortadan kalkmasıyla birlikte, burjuva nitelikli aile yapısı da ortadan kalkacaktır.

Üretim araçlarını ortak mülkiyete geçmesiyle birlikte tekil aile toplumun iktisadi birimi olmaktan çıkar. Ev ekonomisi toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakım ve gelişimi kamu işi haline gelir. Ve giderek toplumsallaşmanın devam ettiği bu süre içerisinde mevcut aile yapısı değişime uğramaya devam edecektir.

Bu aşamada biz devrimcilere büyük iş düşmekte. Komprador kapitalizmin ülkemizdeki kurumlarıyla mücadele ederken aile konusu belki öncelikle ele alacağımız bir olgu olmayacaktır. Fakat bizler dokunulması bir dönem tabu haline bile gelen bu alanı, ilişkilerini muhakkak sorgulamalıyız. Buna şimdiden kendimizden, eşimizden ailemizden başlatalım. Kendisi sınıf mücedelesinin içinde olup, ailesi atıl durumda olan, gerici olan o kadar örnek karşımızda varki saymakla bitmez. Oysa bir düşünelim, mücadele içinde yer alan devrimcilerin ailelerini... bu insanların mücadele içinde yer aldığını düşündüğümüzde ortaya muazzam bir ordu çıkıyor. Bu durum belki işin karikatürize edilmiş hali olabilir ama düşündürmüyor da değil, doğrusu. Yine birçok ana baba, oğlu ya da kızı cezaevine düştükten sonra mücadeleyi tanıyor, katılıyor. Oysa dışarıda iken biraz ilgi ve bilinç taşıyabilseydik, diğer devrimcileri de kendi çocukları gibi görmelerini ve onları sahiplenmelerini sağlayabilirdik. Kazanılması gereken dünya ve gelecek içerisinde ailelerimizde yerini almalı. Onları bu mücadelenin içine çekebilmenin koşullarını yaratmalıyız.

Birçoğumuz devrimci yaşamın içine girdiğimizde ailemizi ayağımıza dolanan bir yük gibi görmüşüzdür. İpleri kopartmanın herşeyi çözeceğini düşünürüz. Bu kültür sağlıklı değildir ve aşılmalıdır. Elbette sınıf savaşımı, uğruna herşeyi feda edebilecek kararlılık ister. Bu kararlılık noktasında beyinlerin özgür ve açık olması istenilen bir şeydir..

Ailemiz ve sevdiklerimizi bir yük olarak görmekten, onları da devrimimizin bir parçası haline getirmenin özverili çalışmasını yürütmek; buradan da sisteme alternatif bir gedik açmak, sosyalistlerin çabası içinde yer alması gereken önemli noktalardandır.

"YDD" vahşeti, insan(lık) ve Güney

Temel DEMİRER

'Muhteşem Gatsby'in yazarı **F. Scott Fitzgerald**'ın, ölümünden sonra yayımlanan '***Not Defteri***'nde şu cümleler yer alır: "*Yamacın kıyısına iskemleni çek de sana bir öykü anlatayım.*" İnsanlık, bir uçurumun kenarındaki iskemleye oturmuş, "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i" ("YDD") kapitalizminin "postmodern" öykülerini dinliyor... Görünen köye kılavuz istemez: 1968'in "son" başkaldırısı ardından Kuzey, "mızmızlar toplumu"na dönüştü. Daldığı "postmodern" labirentte; umutlarını, hayâllerini, tamamlanmamış arzularını ve yaşama-geleceğe ilişkin heyecanlarını yitirdi. Haykıramayan, asık suratlı insanların coğrafyası oldu. Kaygısızlığın örsünde dövülmüş "adamsende"ciliğin, tüketim canavarının tutsağı kılındı. Gerçekleşmesi güç işlere, "olanaksız ütopyalar" dendi.

Özgüvenini yitirmiş, yalanın ve umutsuzluğun insanları, "postmodern" rutinin nesnesine dönüştü. "Acaba" yüklü sorular ve tetikte bekleyen geleceksizlik gündeme damgasını vurdu.

Düş kırıklığı dalga dalga yayıldı. Kaygısız, kurnaz hesaplar ve "durumu kurtarma" operasyonları kapladı dört yanı. "Ayrıntı içinde boğulan, abartılı bireycilik" ve tüketim "her şey" oldu. Özetle "YDD" saldırganlığının vahşetiyle insan(lık), bir bilinç bölünmesine ve esarete mahkûm edildi... Tam bu noktada da çözümlenmesi gereken soru(n)ların, net biçimde ortaya konulması gereksinimi karşımıza dikildi...

SORUNU ORTAYA KOYMAK

Roger Garaudy, '***Yirminci Yüzyılda Marksizm***' kitabında, "*en güç iş, her zaman, problemleri çözmek değildir. Kimi zaman onları ortaya koymak da en güç iş olabilir. Tartışmaya götüren sözler söylemeyi göze almalı; yeter ki yaşamsal sorunlar ortaya konulabilsin*", der...

Gerçektende kimi zaman soru(n)ları ortaya koymak da, çözmek kadar güç bir iş olabilir. Tabii, "teorisizm" bataklığında boğulmadan ve dünyayı değiştirme eyleminden kopmadan... Soru(n)ları ortaya koymak, lafı gediğine koyan "münazaracı cevval"liğin çıkmazında aranamaz. Böylesi fasit bir dairede dönmek, havanda su dövmek, gölge boksu yapmak, ölmüş atı kırbaçlamaktır... Kaldı ki, "yolcu, bil ki yol diye birşey yoktur, yollar sadece yürümekle yaratılır" diyen de haksız değildir...

Burjuva düşüncesinin tek boyutlu bakış açısı, pratikten kopartılmış teorisist(1) gevezeliklerin yaygınlaştırılmasına özel önem verir. Düşünsel faaliyetin sözel-spekülatif alana sıkıştırılmasına gayret eden egemen boyunduruk, kitleleri yüzü eyleme dönük düşünceden kopartıp, sürüleştirmeyi hedefler. Çünkü eylemsizlik düşünceyi kısırlaştırıp spekülasyonlara dönüştürür. Yapmak'tan koparılmış düşünce gevezeliktir, maddi gerçeklikten kopuk skolastisizmdir.

Bu nedenle, "YDD" koşullarında eleştirel tutumun önemi giderek büyümektedir.

Çünkü **Bertolt Brecht**'in işaret ettiği gibi, "*eleştirel tutum, işbirliği, ileriye yöneliş ve yaşam demekt*... Yani eleştirel tutum, tarihi ters... okuyabilmenin yöntemidir. "*Tarih materyalistin görevi*" der **Walt... Benjamin**, "*tarihi tersinden okum... tır.*"

Eleştirel olmayan hiç bir şey b... kaldıramaz ve çoğullaşamaz. Ha... ve başkaldıran umutları yaratan ... adımı, eleştiri oluşturur. Umut ... eleştirinin başkaldırıya bağlanmas... la yaratılır. Nedensiz "pembe d... ler"e dönüşmemesi kaydıyla, u... bir lüks değildir. Kaldı ki başkald... nın içgüdüsel özelliği olan u... kökleri derinlerdeki insanlık tarih... den biriktirilen güzelliklerin topla... na denk düşüyorsa, açıklama... "pembe düş" olarak da nitelenem...

Ancak insanlığın hâlâ veremd... vebadan, frengiden, açlıktan, hak... savaşlardan öldüğü... Yok etme... "çocuk oyunu"na dönüştüğü, ge... ceksizleşmenin derinleştiği... İle... şimsizliğin dört yanı sardığı... Sev... sizliğin, bencilliğin ve sorumsuz... ğun yaşamı sarstığı... Yalanın ve a... dışının büyüdüğü... insan(lık)ın ka... talizmin dişlileri arasında öğütül... ğü... Özveri yerine ihanetin ika... edildiği dünyada, umutlu olmak ... de kolay değil...

KOORDİNAT SAPTAMASI

İnsan(lık), "YDD" vahşetinin s... çizgisinde yapayalnızdır. Karşı... insan kırımının acılı ve vahim tab... su dikilmiştir. 'Ne oluyor'?.. ... san(lık) yüzyıllardır kurulması uğ... na mücadele ettiği "Yeni Dün... kavgasını "yitirdi" mi ?... Başkal...

soyu tükenen müzelik bir nostalji mi artık ?.. İnsanal değerleri, varoluşu gerekçelendiren ütopyalar, tuzla buz mu oldu?.. "Bitti" mi, "perde kapandı" mı?.. Hayır!.... Kökü binyıllara dayanan adaletli bir "Yeni Dünya" istemi hâlâ gündemde...

Evet, "Yeni Dünya" ülküsü yine gündemde, kimileri "delice"(2) bulsa da !.. İnkâr edilemez: Soru(n)lar büyürken, tehlike imkânlarıyla eşikte... "YDD" vahşeti karşısında dünyayı değiştirmeye insandan (ve kitlelere sesienmeye bireyden) başlamak gerekiyor... "Yeni Dünya" yaratmak, farklı bir düşünce sistemini, dilini ve eylemini yani eleştiriyi yaratmayı 'olmazsa olmaz' kılıyor. Çaplı bir "dÈcadence\çöküş"ü yaşayan dünyamızda, Grek tragedyalarındaki "anagnorisis\keşif, meydana çıkarma" ve "peripetia\tersine çevirme" kavramlarını, daha çok kullanmak gerekiyor.

Doştoyevski'den Nietzche'ye kadar birçok düşünürü meşgul eden "adalet" ve "vicdan" kavramları, bugün hayatta karşılığını bulamayıp, anlamını yitirmişken "YDD"nin depolitizasyon süreci, ahlâkı ve vicdanı ıskartaya çıkartıp, insanal değerleri tahrip ediyor. Burjuva ideolojisinin, dünyayı Kuzeylileştiren ideolojik-kültürel saldırganlığıyla insan beynini parçalayarak, düşünceyi "imajlar"ın küçük mesajı aline getiriyor. Toplumsalı bölüp, etsizleştirerek lokalize etmeye çalışıyor. Labirenti andıran insan beyninde zofrenik yarılmalar oluşuyor. Toplumsal depresyonun yarı çapı genişliyor. Ve artık "bir reklam panosuna baktığımız zaman, nesneyi (bir Coca Cola şişesi) değil, işareti (Amerikalı mal) tüketiyoruz." (Jean Baudrillard, Le Crime Parfait\Kusursuz Suç)

İnsanı, kişiliksizliğe mahkum eden kapitalizm, "adalet" ve "vicdan" kavramlarını askıya alıyor. Tüketimin ve ilk zevklerin tutsağı kılınmış, sonlara tepkisiz, bireyci, küstah, konformist, tembel, sorumsuz ve başkalaşa(a)mayan insan tipi ortaya çıkıyor. "Kıl"ın bunalımına denk düşen bu kritik eleştiri, anlamını yitiriyor. İnsan(lık), "başkalaşım"ın bir değersiz dönüştürümanı kılınırken, çok şey belirsizliğe kodlanıyor.

Tam da bunlardan ötürü yakıcı bir Aydınlanma ve yıkıcı bir sorgulama ihtiyacı büyüyor. İnsan(lık), yok olacağı veya yeniden başkaldıracağı zamanın kıyısında yanıtını arıyor. Çünkü Kuzeyle Güney, erkeklerle kadınlar, zenginlerle yoksullar, beyazlarla siyahlar, emek ile sermaye arasındaki uçurum derinleşiyor. Doğal zenginlikler, kapitalizm tarafından talan ediliyor, çevre kirletiliyor, dünya çölleşiyor; iklimler değişiyor. Kapitalizmin "Avrupa merkezli" söylemi, global "piyasa"nın "tüketim kültürü" aracılığıyla dünyayı, "rekabet"e ve "tüketim"e çağırıyor. Anarşik üretiminin yıkıcı, yok edici "başarı"nın bedeli kâr ve kazancı, hayatın tek amacı ilân ediyor.

1980'li yıllar dünya kapitalizminin "rönesans" yıllarıydı !.. Neo-liberalizmin vatanı Amerika'nın öncülüğünü yaptığı "eşitilik yerine özgürlük" sloganının kara bayrağının dalgalandığı yıllar... Bu kesitte, beyinler iğfal edilerek egemen boyunduruğun standartlarına uygun şekillendirildi. Eleştirel aklın araçsallaşması, insan(lık)ın başkaldırı ufkunun daralmasına yol açtı. İnsan(lık), çaplı bir uygarlık kriziyle tanıştı... Ancak nerede tıkanıklık varsa, orada karmaşa ve sorunları aşacak birikim de olur. Tıkanıklığı devreye sokan dejenerasyon, aynı zamanda, çözücüleri tarih sahnesine davet eder.

Tarihin çözücülere davet çıkardığı bir kesitten geçiyoruz. Aktörler daha sahneye çıkmadı. Yaşamın anlamını, tercihine indirgemeyi başaran fütursuzluk ya da ertelenmeyen taraflılık hâlâ insan(lık)ın uzağında... Ama İsa'nın doğumundan tam 135 yıl önce Romalı Konsül Publius Rupilius'un ordularına yenilmek pahasına başkaldıran, ürettikleri ekmeği ve özgürlüklerini isteyen (Suriye kökenli) Euno ve 70 bin yoldaşının ilk "köle" ayaklanması... Ya da Spartaküs önderliğindeki dördüncü başkaldırı hâlâ insan(lık)ın belleğinde... 'Hayır', insan(lık)ın "YDD" tarafından, bir et yığını ya da patates çuvalı kılınmasına 'evet' denmesi sonsuza dek eşitlenemez. Çünkü sahtelik ve "gibi"liğe 'hayır', diyen çocuksu içtenliğin, başkaldıran insan(lık)dan koparılıp atılması mümkün değil...

"Abartı" ya da "ajitasyon" değil, dünyayı, barbarlığa mahkum eden kapitalizm, insan(lık)ı yok ediyor. Oysa insan(lık), benzersiz zenginliktir. Kapitalist barbarlığın dünyayı yoketmenin eşiğine sürüklediği "YDD" kesitinde, insan(lık): Ya kendine dayatılan nesneleşmeyi bilince çıkarıp başkaldırılarıyla özneleşerek, özgürleşecektir. Ya da köleliğe başkaldıramayıp, "muhalif olma"yı kral-soytarı ilişkisinin geleneksel çerçevesiyle sınırlayıp, iktidarı besleyerek, krala soytarılık yaparak yok olacaktır.

Kölelikten kurtulmak; özgürleşmek, insanlaşmaktır. Bu nedenle kölelik ("modernize" edilmiş "demokratik" ücretli versiyonu dahi olsa) dayatmacalarına karşı başkaldırıldığı sürece devrim gündemde olacaktır. Çünkü, 15. yüzyılda yaşayan Thomas More'nin (1478-1535), 'Utopia' adlı yapıtındaki, "*malın mülkün kişisel hak olduğu, her şeyin parayla ölçüldüğü bir yerde, toplumsal adalet hiçbir zaman gerçekleşemez*" belirlemesi, hâlâ geçerliliğini koruyor. Bu bab'da "*devrimci"lik söz konusu olduğunda, "vermediğiniz şeyi alamazsınız. Kendinizi vermelisiniz. Devrimi satın alamazsınız. Devrimi yapamazsınız. Devrim olabilirsiniz ancak, devrim ya ruhunuzdadır, ya da hiçbir yerde değildir.*" (Ursula K. Le Guin, Mülksüzler, Metis Yayınları-1990, s.247) O halde "Uygarlık Krizi" koşullarında insan olmak, kapitalizme başkaldırarak zorunluluktan özgürlüğe uzanmaktan başka ne olabilir?..

"YDD" İNSAN(LIK)I NASIL ETKİLER ?..

İçinde debenilenilen "Uygarlık Krizi", eskiyenin ("zırh içindeki ölü" misali) gitmemek için direndiği, yanıtlarını ve çözücülerini içinde barındıran bir geçiştir. Kriz ortamı "çözümsüzlük" olması yanında, krizi aşılması için, bir köktenci değişiklik çağrısıdır da. Eski ile yeni arasında hesaplaşmaboğazlaşma alanı oluşturan kriz, bir an değil; inişli çıkışlı tarihsel süreçtir. Tarihsel süreçte kapitalizmin krizine, devrimci yanıtlar üretilmedi mi; tersten karşı-devrimci çözümler ürer.

Dünya kapitalizminin "YDD" fazlı depresif dalgası, ekonomik krizle he-

gemonya krizinin çakıştığı kaotik koordinatlarda, karşı-devrimci çözümler üreterek yol alıyor. Artık üretken yapıyla ilişkisi kalmayan spekülatif yönelimleri ve fiktif (hayâli) oyunlarıyla, asalak ve yıkıcı nitelikleri derinleşen dünya kapitalizminin "YDD" fazlı depresif dalgası, bir zorbalık ve kumarhane ekonomisi özellikleri kazanarak, krizi gövdelendirdi. Krizin yarı çapı genişlerken, entegrasyon ve polarizasyon içiçe yaşanıyor. "YDD"nin parçalayıcı-yıkıcı dinamiklerinin, bütünleştirici-üretken dinamiklere ağır bastığı gidişatta dünya kapitalizmi, krizin çözümsüzlüğünden kan alıp ve krizle besleniyor.

Dünya kapitalizmi, krizin çözümsüzlüğünden kan alıp ve krizle besleniyorken; yirmibirinci yüzyılın eşiğinde yaşanan gerçekler, emperyalist "düzen(sizlik)"te somutlanıyor. Uluslararası sermaye, yerel pazarlarda (Güney'de) doğrudan üretim birimleri kurarak, üretici fonksiyonunu "aracısız" üstleniyor. Makro evrende köklü ve global düzenlemenin yolunu açıyor. Dünyada ekonomik güç dengelerinin değiştiği bu süreçte, belirleyici olan çok önemli bir gelişme, yeni teknoloji ya da esnek üretim sistemlerinin uygulanması ve bunun işgücü üretim sürecindeki rolünde meydana getirdiği değişikliktir. Post-Fordist üretim sistemleri (esnek üretim) dir.

"YDD", küresel krizin "değişik" sömürü biçimidir. Uluslararası ticaretin ve sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesini amaçlayan, emek hareketlerine ise sadece ulusal sınırlarda izin veren düzenlemedir. Sermayeye dünya çapında tam serbestlik, emeğe ise kısıtlamalar getiren küreselleşmeyle dünya ekonomisi, "karşılıklı bağımlılık"ta değil; Kuzey'in sınırsız hâkimiyetinde somutlanır. Çevre toplumlarını küresel çapta üstten (merkezden) değiştirilmeye "uyumlu" kılar...

Küresel pazarın girdabına sürüklenen toplumsal ilişkiler ağı, asalaklığı ve lümpenleşmeyi güçlendirip, dünyanın lanetli sahipsizlerini yaratırken, Güney'i de yok ederek, dünyanın Kuzeylileştirilmesi eğilimini devreye sokar. Yani *"tek sözcükle, burjuvazi, kendisine tıpatıp benzeyen bir dünya kurmaktadır. (...) Dünya pazarını sömürmekle burjuvazi, bütün ülkelerin üretim ve tüketimine kozmopolit bir karekter veriyor"*. (K. Marx, F. Engels, Komünist Manifesto, s.33-32, Bilim ve Sosyalizm Yayınları-1976)

"YDD" ile uluslararası kumanda ekonomisinin, "esnek üretim"li boğucu edimleri ve sınıflı rejimi perçinleyen apolitikleştirici ideolojik paketlerin açılması, tekelci zorun sopa ve havuç siyaseti, "insanlık durumu"nun ağırlaştırıyor... Dünyanın Kuzeylileştirilmesine denk düşen "YDD"nin, kapitalist üretim anarşisiyle bolluk içindeki yokluğun global krizi yaşanıyor. Kuzey'in daldığı "postmodern" labirentte kapitalizm, sistem olarak içerici esnekliğini yitirirken dıştalayıcılık, marjinalleştiricilik ve kutuplaştırıcılık zemininde yükselen yıkıcılığını öne çıkarıyor... "Klasik" tanımlı emek ve bütün olarak Güney, Kuzey'in düzenlemelerine fazlalık oluyor. Yani global ölçekli dıştalayıcılık ve marjinalleştiricilik "YDD" müdahalesinin temel "mantık(sızlığın)ı"nı oluşturuyor.

KAPİTALİZMİN YENİDEN ÜRETİMİ VE İNSAN(LIK)

"YDD"nin devindirdiği dipten gelen dalganın basıncıyla biçimlenen "yeni durumu"un çözümlenmesi, ne saltçı somutun kaba sığlığı, ne de saltçı soyutun uçuk belirsizliği ile kavranamayacak kadar girifttir. Çünkü "YDD" (Kuzey'in hâkimiyetindeki) dünya kapitalizminin emek süreçlerindeki örgütlenmeyi yeniden yapılandırma yönelimiyle, Fordist üretim modelinden, post-Fordist üretim modeline, toplumsal yanları olan tüketime dayalı ekonomik yapıdan, özelleşmiş tüketime dayalı "esnek üretim"ci "global ekonomik yapıya" geçerek, "krizini aşmaya" çalışmaktadır.

Kuzey'in hâkimiyetindeki bilimsel teknolojik gelişimin gidişatı, piyasanın önemini ve işlevselliğini artırmıştır. Kapitalizm için piyasanın her zamankinden büyük önem kazandığı kesitte, kapitalizm bir "üretim toplumu" olmaktan çok, rantiye "tüketim toplumu" haline gelmiştir. Kapitalist toplumda metalaşma ve "şeyleşme" süreçleri büyük bir hız kazanırken; kapitalist toplumun şekillendirip, sürüleştirdiği insanlar üretimden çok tüketimle, toplumsallıktan çok bireysellikle ve emekten çok metayla ilgilenen tüketici yaşamın tutsakları kılındılar. Artık "ölümüne kadar alışveriş", Kuzeyli tüketim toplumlarının kitleleri altında topladığı kara sancağıdır. Kapitalizmde, başka herhangi bir kolektif anlam üretebilme imkânından yoksun bırakılarak sürüleştirilen "insan(lar)", yoğun yabancılaşma ortamında, insani ilişkiler ve değerlerle değil de, kitlesel olarak üretilen mallarla kurduğu ilişkilerle "var edebiliyor" kendilerini... Böylelikle, meta fetişizminin kölesi kılınan insan(cık)lara, "tüketiyoruz, o halde bireyiz!.." dedirten kapitalist mahkumiyet yaygınlaşıyor...

Yaygınlaşan tekelci kapitalist çözümsüzlüğün "Uygarlık Krizi" çürümeden kan alıp, yabancılaşmanın meta kültürü ile beslendiği "Vahşet Kesiti"nde, insan(lık)ı boğuyor. İnsan(lar)ı kişiliksizleştirip hesapçı, korkak, çıkarcı, ürkek, ve tüketimin nesnesi olmuş konformistler, mülkiyetçiler, ahlâksızlar kılıyor. Köleleştirip-sürüleştirerek, kapitalist düzenin kurallarına boyun eğmeyi yeniden üretiyor. Çünkü, *"emek gücünün yeniden-üretimi yalnızca niteliklerinin yeniden-üretimi değil fakat, aynı zamanda kurulu düzenin kurallarına boyun eğmesinin de yeniden-üretimini ve sömürü ve baskı görevleri için yönetici sınıfın egemenliği 'söz ile' sağlansın diye yöneten ideolojiyi düzgün kullanma yeteneğinin yeniden üretimini de gerektirir. (...) Emek gücünün yeniden üretimi, demek ki kendisinin olmazsa olmaz koşulu olarak yalnızca vasıflarının değil, aynı zamanda egemen ideolojiye boyun eğmesinin yeniden üretimi olarak ortaya çıkıyor. (...) Emek gücünün vasıflarının yeniden üretimi ideolojik boyun eğme biçimlerinin altında ve içinde sağlanıyor."* (L. Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, s.20-24, Birikim Yayınları)

"Yeniden-üretim" gerçeğine dikkat edilmelidir. Çünkü "yeniden-üretim"in dönüştürücü gücü açısından devlet; "İdeolojik Aygıtları"n kaldıra-

cıyla, söylemsel iktidarın koordinasyon merkezidir. Yönetsel baskı araçları yanında ekonomik-sosyal yapıya sızmıştır. "Devletin İdeolojik Aygıtları"larının göreli otonomilerini koruyan düzenleyici iç iktidar ilişkilerinin ürünüdür. Kapitalist iktidar, "yeniden-üretim"in gündelikliği ile yığınları çevreleyip, alternatif bilgi dolaşımını kısıtlarken; kapitalist boyunduruğun gündelikliğini üretir, yayar. Sıradan kişinin ağzından konuşan kapitalist iktidarın tabanını genişletir. Kapitalist toplumunda insanın bireyselliği; kışla, hapishane, okul gibi kurumlar içine alınıp, belli bir programa tabi kılınarak, ruhlar üzerinde kurulan egemenlikle disipline edilir. "Yeniden-üretim"in kapitalist tahakküme meşruiyet sağlayan kaldıraçları, "Devletin İdeolojik Aygıtları"larıdır. Kapitalist egemenliği, "toplumsal"ın kendisinde ikâme eden ve iktidarı toplumun kılcal damarlarında dolaşıma sokan kapitalist boyunduruk; artık "yeniden-üretim"le üzerimizde değil, aramızdadır.

"*İktidarın devlet aygıtıyla sınırlı olmadığını kavramak gerekir*", (M.Foucault, Dostluğa Dair-Söyleşiler, Hil Yayınları, İstanbul, 1994, s.30) diyen Foucault haklıdır. Çünkü iktidar her yerdedir. "Yeniden-üretim"le herşeyi kapsadığı ve her yerden geldiği için yeni kontrol olanakları üretmekte mahirdir. Toplumun bütün mikro pratiklerine sızmakta zorlanmamaktadır. Böylelikle kapitalist iktidar, yeniden koşullandırıcı ve yeniden hedefe yönetici bir nitelik kazanmaktadır.

Kapitalist iktidar; kontrol-gözetleme-düzenleme-program dahiline sokma gibi yöntemlerle; toplumu, adeta rasyonel biçimde işleyen fabrikanın ögeleriyle yönettiğine işaret eder. Bütün toplum, bir gözetim ve seyir uygarlığı olur. Kapitalist toplumun, (J. Bentham'ın, "gardiyanın kendisi görülmeden her tutukluyu görebileceği şekilde düzenlenmiş hapishane projesi"ni, 'Panopticon' olarak adlandırmasından hareketle!..) devasa bir 'Panopticon'a dönüşmesinde bunu görebiliriz.(3) Özetle "Vahşet Kesiti"nin hapishanesinin(4) çevrelediği gündelik hayatın pisliklerinden ona başkaldırılmadan, korunulamıyor.

Bu veriler, "Tarihin Sonu"na mı denk düşüyor?.. Elbette, hayır!.... İkinci bir Aydınlanma eşiktedir... Çünkü, 'Ahlâk ve Modernlik' adlı yapıtında Ross Poole, "*kapitalizmin başardığı şey tatmin değil, düşkırıklığıdır*" der ve ekler: "*Tüketim sırasında ulaşılan şey tatmin değil, yinelenmedir.*" Yazara göre, yeni bir toplumda yaşama arzumuzu harekete geçirecek olan önemli neden, işte bu "düşkırıklığı" ve "yinelenme"dir. Yani "*eğer düşkırıklığını kaçınılmaz kılan ve kimliğimizi tehdit eden koşulların, tam da rasyonel bir ahlâki pratiği imkânsız kılan koşullar olduğu görülürse, o vakit ahlâkın mümkün olacağı bir toplumu arzulamak için nedenlerimiz var demektir.*" (Ross Poole, Ahlâk ve Modernlik, s.193-66-191-190, Ayrıntı Yayınları-1993)

Kapitalizmin "akıl ve ahlâkın ayrı düşme" eğiliminin derinleşmesiyle dünyada 1980'lerden beri esmeye başlayan "değişim-başkalaşım" rüzgârları, Ortaçağ'ı andıran medyatik toplumsal dokuyu ve insanın insanlıktan uzaklaşmasını (tıpkı, Elias Canetti'nin, 'Körleşme' adlı yapıtında tasvir ettiği gibi) devreye soktu... Canetti yapıtında varlık nedenini yitirmiş bir uygarlığın, insana düşman kesilişini ve felakete sürekleyişini resmeder. Felaket; insanın gerçekler karşısında uğradığı yoğun bellek kaybıyla, parçalanmışlığıyla, edilgenliğiyle ve yaşamın değersiz bir parçasına dönüşmesiyle gövdelenir... Sahte "görkem"in aldatıcılığına biat eden "insan", bütün değerlerini yitirir. Özetle egemen şiddet ve korkunun, insanal gerçekliği boğduğu; erdemi ve vicdanı "lüks" ilân ettiği yabancılaşma ortamında insan; ilkel güdüleri peşinde koşan vahşi hayvan "sürü"süne dönüşür.

Meksikalı yazar Octavio Paz da, 'Yalnızlık Dolambacı' adlı çalışmasında; "dünyada ne olup bittiğini araştırmak zorundayız" deyip; Meksika'nın dünyaya açılması ve "modernleşme"si bağlamında, "insanlık durumu"na kafa yorarken; bireyin modern toplumdaki yalnızlığını "korkunç bir durum" olarak niteler. Medyanın hükmedici güç kazandığı tüketim toplumlarında insan(lar)ın, yalnızca kendilerini düşünen "pasif konformistler" haline geldiğine ve dayanışma duygusunun ise yok olduğuna işaret ederek ekler: "*Modern toplumların korkunç derecede ben-merkezci olduğunu düşünüyorum. Çoğu kez yalnızca çok kısa vadeli çıkar bağları var insanlar arasında, kalıcı bir değeri olan bağlar büyük ölçüde yok oldu. Edebiyat bile ucuz ve anlık bir eğlence haline geldi. (...) Modern toplumu iyi bir havalandırma tesisatıyla serinletilmiş bir cehennem olarak da düşünebiliriz.*" (The Wall Street Journal, 31 Mayıs 1994)

O halde, insanlığı "sürü"ye dönüştürerek; belleksiz toplum ve yazgıcı kültür yaratmayı hedefleyen "YDD" vahşetinin, "cellat/kurban" ikileminin aşılması, "şeytanın avukatlığı"na cüret eden, sermayenin gücüne, parasına, medyasına ve "tek tip düşünce"sine karşı çıkan radikal perspektiflerle mümkündür. Kuzey/Güney ikilemini yaşayan dünyanın Güney'in de bu perspektiflerin yaşama geçirilmesiyse, acil bir gereksinimdir.

GÜNEY'DE BAŞKALDIRI

Kimileri "YDD", "Kuzey/Güney ikilemi" vb. kavramlara fazla itibar etmiyor... "YDD", sadece bir isim, terminolojik bir sorun değil, bir durum saptamasına denk düşen bir kaos... Dünya kapitalist sisteminin, yani eşitsiz birleşik gelişim ve anarşik üretiminin, eşitsiz mübadelesiyle ulaştığı bir evre. Bir önceki evrenin "devamı", ama bir önceki evreden farklılıklar arzeden "yeni" bir uğrak... Yönelimin öne çıkmış kimi verilerinden söz edilebilir. Yeni, Kuzey'in postmodern labirentinde sistem olarak esnekliğini yitirmesi, dıştalayan marjinalleştiricilik ve küresel kutuplaşma eksenine oturmasıdır.

Postmodern labirentinde Kuzey kapitalizminin üretim süreçleri, eskisi gibi içerici değil, emeğe, onu sistem içinde hapsedebilecek, yeni istihdam alanları açmıyor. Sürekli istihdamın yerini, kontrol teknolojisi ve teknokrasinin "dar istihdamı" alıyor. Klasik tanımlı emek ve Güney, Kuzey'e fazlalık oluyor. Daha çok işgücüne ihtiyaç duyulan dönem, postmodern yö-

nelimlerin gerisinde kalırken dünya kapitalizmi, tarihinde görülmemiş çapta sahipsizler kategorisi oluşuyor. Sahipsizlerin güncel konumlanışı, işsizler ordusunun da gerisinde, sistem tarafından emek gücüne dahi itibar edilmeyen marjinalleştirilmiş bir yığın "fazla"sında somutlanıyor. Sahipsizler, postmodern durumun yarattığı konjonktürel bir toplumsal kategori. Emekçi sınıf ve tabakaların çeşitli kesimlerince oluşmuş ve ortak böleni, "YDD" mağdurları olmakta somutlanan bir yığın...

Krizin, değişken gösterge ve biçimlenişleriyle ekonomik dalgalanmalara yol açtığı Kuzey'de, yeni bir toplumsal altüst oluşun patlayıcıları birikiyor. Maçı, şu aşamada Ortaçağ karnavallarıyla götüren Kuzey'de, 'politik veba'nın ırkçılığın kitleleri kucaklaması, hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. Ortaçağ karanlıkları, karnavalları, vebası ve Engizisyonu ve cadı diye yakılan aydınlığın savunucularıyla sonra da sömürgeleri talan eden ("uygarlık" götüren!) merkantilist korsanlığıyla tanımlanırdı. Tanımlamanın verileri, Kuzey'de vücut buluyor.

Sonra Güney... Güney, ekonomik formasyonuyla içinde çeşitlilik arzeder. Orta dereceden gelişmişinden, az gelişmişine değin çeşitli ekonomik formasyonları bünyesinde toplar. Güney bir "bütün" değil. Ama Kuzey karşısındaki Güney, aynı "kader"i paylaşmak zorunda bırakılan bir blok... Güney, kimilerinin "iddia" ettiği gibi, popülist bir "ajitasyon"un coğrafi tanımı değildir. Güney; özü, emek/sermaye çelişkisine dayanan ezen/ezilen saflaşmasının küresel ölçekli konjonktürel tanımlamasıdır. Özünde, stratejik/siyasal bir kategoridir... (Geçmişte Doğu/Batı diye tanımladığımız ve "ileri doğu, geri batı" dediğimiz diyalektik, bugün, Kuzey/Güney kategorizasyonunda ifadesini buluyor.)

Kuzey, küreselleşme ile Güney'e bir şeyler taşıyor: Örneğin, Michael Jackson'ı, Madonna'yı, Mc Donalds'ı, AIDS'i. Sonra da hegomonik kontrol dalını elinde tutarak, kompradorluğu ve "tüketiyorum öyleyse varım" felsefesini... Bu taşıma/taşınma negatiftir... Gezegenimiz, yaşadığı Kuzey/Güney eşitsizliğiyle, insanlık için garip ve iğrenç manzaralara taraf oluyor. Örneğin, 'Worldwatch'ın yayımladığı 'Dünya Raporu'nda, dünyada kitlesel kıtlıkların yaşanacağına dikkat çekiliyor. "*Bilim ve teknoloji, sorunlara çözüm üretemeyecek, (...) geleceğimiz için en büyük tehlike, askeri saldırganlık ya da savaşlar değil, yiyecek kıtlığıdır*" deniliyor.

"Taşıma/taşınma" abartılmamalı, çünkü 'Head to Head/Kafa Kafaya'nın yazarı Prof. Lester Thorow gibi abartanlar da var. L.Thorow, "taşıma/taşınma"nın Güney'in "kaderinde" belirleyici olacağını iddia ediyor. Karşılıklı bağımlılığın faziletlerinden ve yol açacağı yapısal değişikliklerden söz ediyor... Bunların hepsi boş laf. Gerçek, Güney'in artık Kuzey için bir fazlalık olduğudur.

"YDD", insanı insan olmak gerçeğinden kopartıp dayattığı tüketim kültürünün hedonistik (hazcı) bireyciliğini aşılarken, onu, yabancılaşmış edilgen nesneye dönüştürüyor. Böylelikle de serbest piyasa ekonomisi ile kutsanmış tüketim kültürüne itaatin kişiliksiz "insan"larını yaratıyor. Düşünememe, eyleyememe kıskacına aldığı "insan"ları, geleceksizleştirme dişlilerinde övütüyor. Pasolini'nin 'Fildişi Kulenin Dışında' adlı yapıtında sergilediği olumsuzluklar küresel özellikler kazanırken, İonna Kuçuradi'nin deyişiyle, "bugün "barbarlığa dönüş"ü bir çıkar yol olarak görenler var gelişmiş denen ülkelerde. Unutuyorlar ki, dünyanın büyük çoğunluğu "barbarlık" durumunda yaşıyor. (...) Teknolojinin ürünleri, insanları daha "tüketici" olmaya sürüklüyor. Oysa dünyanın yarısından çoğunun içecek suyu yok" (Aydınlık, 04 Haziran 1994).

Öne çıkan özellikleri ve kaotik düzensizliği ile "YDD", insan(lık)ı tüketen inançsızlıkda ve geleceksizleştirmede somutlanan postmodern bir "düzenleme"dir. Temel parametresini, emekçi insanlığın maddi/manevi talanının oluşturduğu küresel barbarlık, postmodern Ortaçağ tasarımında ifadesini buluyor. Sürüleştirilen insan(lık) ın, korkuyla bilimdışına ve geleceksizleştirilmeye adapte edildiği kesitte güven, coşku, ütopya ve bilim yok ediliyor. İrrasyonel düzenleme girişiminin "geri dönüşsüz bir süreç" olduğu iddiası, "tarihin sonu" şarlatanlıklarıyla insanlara dayatılırken, karşıdevrimci zor ve medyatik şartlamalar, "YDD" efendilerinin güçlü silahlarını oluşturuyor.

İnsan(lık)a, topyekün bir saldırı özelliği taşıyan "YDD", özgürleşme kanallarını tıkayıp kötürümleştirirken, tek boyutlu insan(sızlaşmay)ı da körüklüyor. "Demokrasi"nin "genişlemesi" söylenceleriyle, insanlığa küresel totalitarizimini dayatan "YDD", çaplı parçalanmaların da önünü açıyor. Dünya tablosu, sayısız negatiflerle bezeniyor.(5)

İnsanlığın kendini yeniden yaratmasını gerektiren sürecin asli sorunlarından birini de Avrupamerkezli görüşlerin aşılması oluşturuyor. Çünkü Alain Touraine'in deyişiyle, Kuzey'de "*hiç olmayan bir umut yokluğu yaşanıyor.*" Postmodern durumunun yaşandığı Kuzey'in Güney'i karşısına aldığı gidişatta Sultan Galiev'in görüşleri doğrulanıyor. "Doğu toplumları "topyekün" olarak Batı toplumları tarafından sömürülmektedir. Doğu toplumlarında eşitlik, yani komünizm demek, Batı'nın hegemonyasından kurtulmak, bağımsız, özgür olabilmektir."

"YDD"nin devreye soktuğu dinamikler Güney için bir vahşet olması yanında, tarihsel olanaklar momentidir de. Çünkü, "YDD" ile "*yeni beliren üçüncü dalga diğer dalgalara tepe üstü çarpabilir. (...) 21'inci yüzyılın en büyük sürtüşmesi (...) süper uygarlıklar arasında olacaktır. (...) Önümüzdeki yıllarda zenginler arasında çıkacak bir karmaşaya tanık olma olasılığımız çok yüksektir*" (Alvin Toffler, Aktüel Dergisi, No:125, 01 Aralık 1994). Kaldı ki, dünyada "*giderek çoğalıp hızla genişleyen bölünmeler, önümüzdeki on yıllık dönemlerde sıcak barışa yönelebilecek geniş ölçekli tehditleri temsil etmektedir (...) Önümüzdeki olağanüstü karışıklık ve tehlike dönemi vardır*" (A.Toffler NPQ-Türkiye, No:7, s.32-33). Bu açıdan "*Kuzey/Güney kutuplaşmasının daha da derinleşmesini ve Güney'in daha da marjinalleşmesini bekleyebiliriz. Bu tabii ki yeni bir şey olmayacak ama bu kez büyük bir farklılık gö-*

rülecek: Gelişmeye ve reformist devlete duyulan inancın uyuşturucu etkisinin yok olması. Ancak politik istikrarın bu unsuru olmayınca, daha ileri ekonomik ve demografik kutuplaşmalar şiddetli patlamalara yol açabilecektir. (...) Önümüzdeki 30-50 yılın sonunda muazzam bir dünya düzensizliği görülecek"tir (Immanuel Wallerstein, NPQ-Türkiye, No:7, s.29).

"YDD"nin devreye soktuğu küreselleşme, milliyetçi ve köktendinci akımların etki alanını genişletmiştir. Güney'de nüfusun artan bölümünün küreselleşme tarafından sistemden dıştalanması, "toplama kampı" özellikleri kazanması, kimlik sorununu ve büyüyen açlığı tırmandırmaktadır... Gidişat bu yöndedir. Zorlu ama değerlendirilebilir olanakları da içermektedir. Şimdi sorun, "YDD"ye karşı Güney'de boyveren potansiyeli derlemekte, milliyetçilik veya dincilik açmazına "hediye" etmemektedir. Bu anlamda, radikal sosyalistlerin ve toplumsal muhalefetin, Türkiye'de yükselen milliyetçi dalga ve İslâmi yükselişe(6) karşı tedbirlerini almaları gerekmektedir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Turhan Yazgan'a göre, "*milli menfaatlerin azamileştirilmesinin adı*" olan milliyetçilik; "*dünya kaynaklarının milletler tarafından paylaşılmasının kavgasıdır. (...) Menfaatlerin çatıştığı yerde milletler arası kavga olacaktır*" (Hürriyet, 18 Mayıs 1994). Dünya kapitalizminin insanlığa dayattığı yabancılaşma karşısında cerici bir sığınak oluşturan milliyetçilik, kriz içindeki dünyanın önemli sorunlarındandır. Ancak milliyetçilikle liberalizmin rakip değil, birbirini tamamlayan argümanlar olduğu kavranılırsa, tablo daha iyi anlaşılabilir. Merkezde liberalizm, çevrede milliyetçilik ilişkisi "YDD"nin küreselleşmesinin iki ana karakteristiğini oluşturmaktadır.

Fakat postmodern Kuzey yönelimi, Güney'e modernleşme vaadetmemektedir. Artık içerici özelliklerini yitiren postmodern Kuzey, dünyayı bölen bir dıştalayıcı yıkıcılıkta somutlanıyor. Çünkü Kuzey'in Güney'e empoze ettiği üretim süreçleri, eskisi gibi istihdamı artırmıyor. Güney'de iş bulamayan, açlığa mahkûm insanların sayısını çoğalıyor. Yani kapitalist birikimin daha çok işgücüne gereksinim duyduğu dönem kapanıyor. Bu bağlamda sahipsiz kitlelerin sayısı artıyor. Milliyetçi, etnik ve köktendinci muhalefet, "Kuzey karşıtı" popülist demogojilerle, sahipsizler üzerinde etkin oluyor. Çünkü "YDD" ile yaşanan "dönüşüm", kimlik sorununu ağırlaştırıyor. Sosyalizmin çekiciliğini kaybettiği koşullarda, şimdi eski kültürel gelenekler "öze dönmek" adına etkin oluyorlar.

Kapitalizmin "eleştirisi"nin, "Kuzey karşıtı" geleneksel tepki gruplarının eline geçmesi, Güney'deki potansiyel birikimin çarpıtılmasını devreye sokuyor. Kaldı ki, kapitalizmin içericiliğini yitirmesi ve küresel çapta dıştalayıcı, marjinalleştirici, kutuplaştırıcı özellikler kazanması başkaldırı bilincinin/ eylemin "gerilemesi"ni ve yabancılaşmayı derinleştirmiştir. Yani Serol Teber'in toplama kampını analiziyle ulaştığı sonuçlar, küreselleşmenin yarattıklarına denk düşen özellikler kazanmıştır. Dünyanın Güney'i toplama kampına dönüşmüştür.

Serol Teber'e göre, "*Toplama kamplarında insanlar ya hemen yok edilmişler ya da tutuklu paydası altında kitleselleştirilmiş tüm özgünlükleri, orjinallikleri, yok edilmiş dünyadan tarihten ve insanın kendisinden bizzat yalıtlanmışlar, 'şey'leştirilmişlerdir. (...) İnsanların yaşam öykülerinden, tarihten, toplumdan, zamansal, mekansal, kültürel ve insanlararası ilişkilerden koparılmasıyla ortaya çıkan ruhsal gerilemeler. (...) Kendilerini tümüyle güçsüz, yardımsız, çaresiz, değersiz duyumsamaları (...) kişiliğin yitirilmesi (...) benliğin kendini boşlukta duyumsaması. (...) Benlik bilincinin, kimliğin sistemli ve sürekli tahribi, parçalanması*" gündelik yaşamın parçası olmuştur. Tıpkı, dünyanın Güney'indeki gibi...

Prof. Rajmohan Gandhi, "*Gelişmelere karşı özgürlüğün üzerindeki sis perdesi kalkmıyor*" (Cumhuriyet Haftalık, 19- 25 Ağustos 1994) derken haklıdır. Önümüzde, Kuzey/Güney ayrımlı bir şiddet dönemi var. Özgürlüğün üzerindeki sis perdesinin kaldırılabilmesi için Kuzey karabasanının yok edilmesi gerekiyor. Yaşanan modern bir Ortaçağ'dır. Ortaçağın kralları, soyluları, ruhbanları, engizisyonu, soytarıları, şimdi Kuzey'dedir... Adı çokuluslu şirketler, BM'ler, Barış Gücü ve Michael Jackson ya da Madonna'dır... Güney ise, açlıktan ve hastalıktan kırılan şatoların çevresindeki sürüleştirilmiş insan yığınlarıdır... Bu dengesizlik, eşitsizlik aşılmalıdır... Aşılacaktır da, çünkü, 'Ortaçağda Entellektüeller' adlı yapıtın yazarı Le Golf'un işaret ettiği gibi: "Ortaçağın sonu bir deri değiştirme dönemidir"...

İnsanlık, deri değiştirecek. İnsanlık derisinin değişiminde ilk adımlar yine Güney'de atılacak. Bunu unutmadan Güney'in önemi kavranmalı. Tabii, değişim konusunda, "tek seçenek"in Marksizm olmadığını da kulağımıza küpe ederek... Tekrar etme pahasına eklemeliyiz: "Tarihin şaşmaz yasaları"na yaslanarak yapılan plan ve çözümlemeler, hiçbir şeyin garantisi değildir. Sadece, marjinal duruşların ruhunu kurtarmak için düzenlenmiş boş bir "umut" ayinidir... Oysa, artık, umuttan daha gerçekci silahlara gereksinimimiz vardır.

Bu noktada, Franz Fanon bir kez daha okunmalıdır. Çünkü, Güney, 'dünya lanetlileri'nin münbit coğrafyasıdır... Oxford Üniversitesi'nden Prof. Keith Ward'ın, 'The Independent' gazetesinde yayımlanan makalesindeki, "Dünyanın felaketini Batı hazırladı" saptaması üzerinde defalarca düşünülmelidir. Güney'de toplumsal kopuşu örgütlemek için Yaşathak Aslan'ın, "*Sosyalizm, kapitalizmin reaksiyonu ya da anti-tezi değildir. Sosyalizm kapitalizmin alternatifidir. Bugüne dek sosyalistler ağırlıkla karşı oldukları sistemi eleştirdiler. Kendi teorilerini ağırlıkla bu karşı oluş temeli üzerinde geliştirdiler. Bir şeyin, bir sistemin reaksiyonu olmak, tersinden bir ölçüde onun kendisi de olmaktır*" saptamasının altı defalarca çizilmelidir.

Güney'de, kapitalizmin karşımıza çıkardığı sorunlarda, "anti-tez"le sınırlanmak yerine, "alternatif" olmak gerekiyor. "Alternatif olmak", sistem içine hapsolmuş önerileri reddetmek ve sistemin dışına çıkışı "kışkırtıp" motive etmeyi 'olmazsa olmaz' kılıyor. O halde Güney'de toplumsal ko-

puşa denk düşen devrim, kapitalizme ve Kuzey tahakkümüne karşı insanal bir reddiye hareketini tanımlamayı gerektiriyor.

Devrim gereksinimi, ekonomik göstergelerin altını çizen tahlillerin ya da "tarihin şaşmaz yasaları"na yaslanmışlığın söylemiyle değil, "YDD"nin "İnsanlık Durumu"nun aşılmasını hedefleyen perspektiflerle karşılanabilir. Devrim, insanlığın (içinde halkçı ve ulusal motifleri kapsayan) itirazı olmak zorundadır. Bu bağlamda, devrim ve devrimcilik anlayışımızda devrim gerekiyor.

Geleceğe güvenini yitirmiş Güney toplumlarında ve ısrarsız bireylerinde ütopya, "lüks" olarak niteleniyorsa, bunun nedeni, ütopyaların nakli ekonomist niteliklerle sınırlanmasındandır... Görülmesi gerek: Güney'de insanlık geriliyor. Çünkü Güney insanı, dünyanın Kuzeylileştirilmesi kastıyla insan özelliklerini ve özgünlüğünü yitiriyor. Öyle ise Güney'de, devrimin temelleneceği ana kurgu, yeni bir insan(lık) hareketi olmalıdır. Yani devrim, köktenci reddiye özelliği ile, Güney'de kapitalizmin yokettiği insanlığın sorunlarını temel almalıdır. Bu bağlamda, Ali Fırat'ın, "*yeni devrimler çağına girilmiştir" saptaması önemlidir. Çünkü, varılan aşamada "kaba sınıf tahlilleriyle yetinmeyerek insan toplumunu bütünüyle ele almak*" (Özgür Ülke, 3 Eylül 1994, s.2) ihtiyacı büyümektedir.

Krizi aşmak ve Güney'de başkaldırmak için, insanı merkez alan çaplı ve kapsamlı bir teorik/politik faaliyete zorunluyuz. Krizi anlamak ya da Bernard Rosier'in deyişiyle, "Kriz konusunda toplumsal ilişkilerin etkisi"ni (İktisadi Kriz Kuramları) anlayıp çözümlemek gerekiyor. Çünkü "*Kriz, çürüme yanında umudun arandığı ve umudun yaratılması ihtiyacının büyüdüğü dönemdir. Politik gücün, örgütlülüğün ve ideolojinin devasa önem kazandığı bu dönem, öte yandan da, değerler sisteminin alt üst olduğu kavram kargaşalarına, sapla samanın karıştığı kesitlere denk düşer. (...) Kriz dönemlerinde, renkler ve şekiller değişerek iç içe geçer. Gerçek karşımıza farklı giysileriyle çıkar. Sorun karmaşayı anlamaktadır. Karmaşayı anlamak ve çözümlemek ise, bütünün elimizdeki parçalarıyla yeniden kurulmasına talip olmaktır*" (Yücel Demirer, Sterka Rızgari, Sayı:3/4, s.71).

Dünyayı değiştirmek için yeniden kurmak, radikal sosyalistler ve toplumsal muhalefet için yaşamsal önemdedir. Çünkü, "*varolmak için düşünmekten çok yapmak gerek. Çünkü, yapmak başlı başına bir özgürlük işidir*" (Johann Fichte). Radikal sosyalistlerin ve toplumsal muhalefetin özgürlüğünü kazanması, dünyayı değiştirmek için (sadece düşünmek değil!) sokaklara, varoşlara, dağlara yaratıcı müdahaleyi zorunlu kılıyor. Bunun için, radikal sosyalistlerin ve toplumsal muhalefetin, "YDD" koşullarında insan olmak fiili ve kimliğiyle donanmış özgürleşme hareketi özelliği kazanması gerekiyor.

1) "Teorisizm, teorinin pratiğe öncelliği anlamına gelir. Teori üzerinde tek taraflı ısrar etme ama daha belirgin bir şekilde söylemek gerekirse: spekülatif-rasyonalizm"dir. (L. Althusser, Özeleştiri Ögeleri, s.31, Belge Yayınları-1991)

2) 'Deliliğe Övgü'sünde Erasmus, "Deliler delice konuşur; yani akıllarından geçeni söylerler. Delinin ne düşündüğünü yüzünden anlarsınız. Akıllı bayların ise iki dili vardır; biri doğruyu söyler, öteki çevrede geçer akçe ne ise onu söyler. Karayı ak gösterenler, solukları bir yandırılıp, bir dondurulanlar hep bu akıllı baylardır. Bunların dilleri ile yürekleri arasında bir bağ yoktur" der...

3) Görülmeden gözetim altında tutmaya olanak veren 'Panopticon' düzenlemesinin büyük etkisi; tutukluda, iktidarın otomatik işleyişini sağlayan bilinçli ve sürekli bir görülebilirlik halini yaratmasıdır. 'Panopticon' şeması herhangi bir iktidar aygıtı için yoğunlaştırıcıdır "daha fazla iktidar" ile "daha fazla üretim" arasında doğru bir oran kurma yeteneğine sahiptir. "Panopticon, çok farklı arzulardan hareketle, türdeş iktidar etkileri imal eden harika bir makinedir... "Panopticon bir cins iktidar laboratuvarı gibi işlemektedir. Gözlem mekanizmaları sayesinde, insanların tutumları üzerinde daha etkin olmakta ve daha fazla nüfuz olanağı sağlamaktadır; iktidarın tüm ilerlemelerinin üzerinde bir bilgi artışı yer almakta ve bu iktidarın icra edildiği bütün yüzeylerin üzerindeki bilinecek nesneleri keşfetmektedir." (M. Foucault, Hapishanenin Doğuşu, İmge Yayınları, Ankara, 1992, s.251-257) "Panopticon düzenlemesi bir iktidar mekanizması ile bir işlev arasındaki bir buluşma, bir alış veriş noktasından ibaret değildir; iktidar ilişkilerini bir işlev içinde işletmektedir. Panopticon tarzı ahlâkı yeniden biçimlendirme (...) yasaların fakirler üzerinde meydana getirdikleri Gordium düğümünü kesmek yerine çözme kapasitesine sahiptir." (M. Foucault, a.g.e, s.259-260)

4) Hapishane tesbitine, Michel Foucault'un şu çözümlemesi anlamlı boyut katar: "İktidarın kendini gösteriş ve debdebe dışa vurduğu, gücünü bu gösterişten aldığı eski sıyasal sistemden mümkün olduğunca ve gide rek artan bir şekilde görünmez hale geldi modern siyaset sistemine geçiş, bir yand iktidarı kişilikleştiren hükümdarın yerine, a sız kişiler tarafından kullanılan bir yöneti aygıtının yerleştirilmesiyle, diğer yandan kamuya açık cezalandırmadan, gizil cezala dırmaya doğru olan bir hareketle belirle mektedir. Kendini öne çıkartan iktidar bir yin oluşmasını engellemiştir; oysa karanlıkl ra çekilen modern iktidar herkesi bireyselle tirmek istemektedir; çünkü bireyselleştirme gözetim altında tutmak ve cezalandırmak, y ni egemen olmak demektir. Böylece mode iktidar çocuğa okulla, hastayı hastaneyl deliyi tımarhaneyle, askeri orduyla, suçlu hapishaneyle kuşatarak bireyselleştirm kaydetmiş, sayısal hale getirmiş, egemen muştur." (Michel Foucault, Hapishanen Doğuşu, İmge Yayınları-1992)

5) İnsanlığı, yapay ikilemlere mahkû eden "YDD" irrasyonalizmi, suni "İslâm/H ristiyan" kutuplaşmasını körüklüyor. İ san(lık)a dayattığı tek boyutlulukla Kuz yeni düşmanı "öteki"ni yaratıyor. Princet Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Bern Lewis, "müslüman milletler tek başla ayakta durmayı bilmelidirler" derken, Mal ya Başbakanı Mahatir Muhammed, "Batı ni hedef olarak İslâmı seçmiştir. Batı'yla cak tüm İslâm ülkeleri olarak birleşebilir başedebiliriz", diyor.

6) Günümüzde liberalizmin evrensel çerliliği sorgulanırken, tüketim toplumu somutlanan "Batı sekülarizmi, 'en güzel yat'ın anlamına dayanak oluşturan tanım maların, esas olarak hedonizm, kendini min ve tüketim olduğu kültürel bir dalga İnsan(lık) bundan daha farklı bir şey olm (...) Nefsine düşkün, hedonist, tüketime nelik bir toplum, dünyaya ahlaki bir motif namaz" (Zbigniew Brzezinski, NPQ-Türk No:7, s. -10). halde, evrensel geçerli sorgulanan liberal tasarımın insan ve ah planındaki boşluğu, sosyalist alternatifin madığı koşullarda İslâm tarafından doldu mak istenmektedir.

RP şemsiyesi altındaki çok parçalı İsl hareket, Türkiye'de bunu deniyor. Ve ins lara, şeriat'ın ahlâk çağrılarını çıkartı "Müslümanlar mutlaka silah, mermi edi diyerek, "ihtilale hazırlık çağrısı" çıkar 'Taraf' dergisi; "İslâm- Küfür çelişkisi finda mutlaka bir çözüm bulunacaktır", (B han Kavuncu) saptamasını yapan 'Yeryü dergisi; İslâm için "silahlı mücadele, di ve devrimci yöntem tek geçerli yoldur" 'İmza' dergisi; "Kefensiz ölmeye hazır sın?" sorusunu sorduktan sonra, "Haz Peygamberimiz gerçek bir inkilapçıydı tırlatmasını yapan 'Hasbihal' dergisi; "Öz lük meşalesini yakmış, tevhid sancağını ca dikmeye azmetmiş ne çok beldemiz Bir bir düşerek, filizleniyor yeni fecre" meleriyle kitlelere ajitasyon yapan 'İmza gisi; ve "Güç yetiriyorsan öldür, yetirem san öl" emirleri çıkartan 'Hıra' dergisiyl lâm, şeriat perspektifleriyle siyasal bo doldurmaya hazırlanıyor... Demogojik da, insan merkezli söylemiyle popüli Kuzey karşıtı politikalara sarılıyor. "Ad zen" adı altında yeni düzen çağrısı çıkar Sorunu ulusal görmeyip dünya müslü rının/ezilenlerin eylemliliği temelinde e yor. Sokak'a hitap ediyor, sokak'ı örgüt yığınsallığını tüm toplumsal tabakalara eden somut politikalarda arıyor...

Avrupamerkezli bilim anlayışı sömürgeciliğin hizmetindedir

ursun YILDIZ

16. ve 17. yy'larda Kristof Kolomb'un Amerika seferiyle başlayan coğ- keşifler tüm dünyayı etkiler. Bu ifler bilimsel devrim sürecinde mli bir aşamadır. İnsanlar ilk üzerinde yaşadıkları dünyadan erdar olmaya başladılar. Doğayı ünlüğü içinde merak ederek kav- aya çalıştılar. Canlılar hakkın- bilimsel veriler bu keşifler sa- nde elde edildi. Evrim kuramı eşifler sonucunda bütünlüğe ştu. Fakat bu sürecin birde ne- yönü vardır.

ynı çağlarda Avrupa'da kapita- ilişkilerin de geliştiğine tanık uyor. Mevcut kapitalistleşme i yeni pazarlara ve bedava ça- k işçilere gereksinim duymak- Keşifleri gerçekleştiren Avru- r yeni kıtalara barış ve dostluk mediler. Oraları fethetmek ve eştirmekle meşgul oldular. Av- kapitalizmi 200 yıl gibi kısa manda coğrafi keşiflerle sağ- yeni zenginlik kaynakları sa- de, sömürgeler fatihi oldular. ce dünyanın efendisi haline er.

cak, Avrupa o güne kadar bi- kültürde, köleleştirdiği halk- çok geriydi. İlkel ve barbar yat sürdürmekteydiler. Köle- aşağı kalan efendi olur muy- halde sıra köleleştirilen halk- ültür ve uygarlıklarını yok et- gelmeliydi. Nitekim öylede yaptılar. Bilimi ve uygarlığıda tekellerine alıp kendi çıkarlarına göre yönlendirdiler.

"17. yy'a kadar Avrupalıların gözünde Çin, Hindistan, İran, Osmanlı, Mısır diyarları zenginliğin ve ihtişamın, temizliğin, düzenin, kültürün, bilginin timsalidir. Nijerya ve Nijer nehri kıyıları altın, elmas, fildişi zenginliğinin; Etyopya, Somali ve Mozambik ticaret ve zenginliğin ülkeleridir. Esmer ve kara derili bu toplumlar Avrupalılar gözünde saygın konumdadırlar. İslam Emevi İmparatorluğu'ndan kalma İspanya'daki Endülüs medeniyeti cebirden müziğe, mimariden edebiyata kadar Avrupalıya çok şey öğretmiştir. Öyleki İspanya ve İtalya'daki Hristiyan resimlerinin pek çoğunda Adem ile Havva zenci olarak tasvir edilmiştir." (Emek dergisi 1. sayı)

Avrupalı 17. yy'a kadar gerçeği bilmektedir. Sıra gerçekleri tersyüz etmeye gelmiştir. 18. ve 19. yy'da tarihten dilbilime, arkeolojiden sosyolojiye kadar bir çok alan Avrupamerkezli bir uygarlık etrafında yeniden düzenlendi. Artık Avrupamerkezli bir uygarlık kültürü başlamıştı. 1700 ve 1800'lü yıllar boyunca başlayan ve sömürgeleşme süreçleriyle devam eden mevcut durum sonucunda 20. yy'a gelindiğinde tarih ve bilimin tayin edici yeri Avrupa olmuştur. Bu operasyon aynı zamanda tarihin en büyük kitle katliamları ve köleleştirme savaşları ile birlikte yürütülmüştür.

Avrupa kendi kültürünü geliştirmek ve dünyaya kabul ettirmek için öncelikle bir tarihsel **kök arayışına girdi**. Fakat tarih böyle bir kökten sözetmemektedir. Avrupa'ya özgü bir uygarlık kökünün izlerine rastlanmamıştır. Avrupalılar bununda çaresini buldular. Bir operasyonla "sorunu çözdüler." Antik Yunan'ı kendilerine kök şeçtiler. Oysa tarihsel belge ve bulgular tersini göstermektedir. Antik Yunan, Mısır, Finike ve Mezopotamya-Anadolu uygarlıklarının Akdeniz'e diyalektik geçişinden başka bir şey değildir. Özellikle Mezopotamya-Anadolu uygarlığının sonuçları Avrupalılar tarafından tamamen gözardı edilmektedir. Halbuki insanlığın ilk anavatanı, uygaarlığın beşiği olarak gösterilen yer Mezopotamya ve Anadolu'dur.

Nitekim yazılan tarihte Yunan uygarlığının Fenike, Mısır kökleri kesiliverir. Üstelik gelişmiş Yunan kolonileri Fenike(Suriye-Filistin) kıyılarına ticarete gittikçe bilimsel ve kültürel aktarımı bu kanaldan yapıverirler.

Kökleri Yunan ve Roma uygarlığından gelen kendi dil grubuna sahip olan ve ari ırkının bayaz insanı üzerine inşaa edilmiş olan Avrupamerkezli kültür! İşte bütün bilim dalları bu paradigmayı beslemek için yönlendirilir. Naziler ve benzerleri bu sistemin yanlızca parçalarıdır.

Avrupalı sömürgeci toplumlar her sonradan görme "türediler" gibi kendi aşağılık komplekslerini yenebilmek için kerndilerine soylu bir ırk ve uygarlık kökü bulmaya çalış-

mışlar. Bu nedenle tüm tarihi bilgi ve bulguları tahrip etmekten çekinmemişlerdir. Günümüzde Avrupalı tarihçi ve bilim adamlarının görüşlerini yalanlayan yeni gerçekler ortaya çıktıkça Avrupamerkezli bilimler bunalıma girmektedir.

Avrupamerkezli bakış açısından en çok zararlı çıkan Astek, Maya ve İnka uygarlıkları olmuştur. Amerikan yerlisi, sömürgeciyi dostça karşılamış, elindekini paylaşmıştır. Sömürgeci ise yerliyi köleleştirmek ve efendiliği dikte ettirmek için bu medeniyetlere ait ne karar iz varsa yok etmek için yıkıp geçmiştir. Roma'da kendinden daha uygar Mısır ve Suriye'yi sömürgeleştirmişti. Ama yıkmadan ve ondan yararlanarak...Amerika'da sömürgecinin amacı tarihin ve bilimin bir sayfasını tümden silmektir. Bu nedenle, İnka ve Astek uygarlıklarının kalıntılarını sarp kayalıklar arasında ve kent kalıntılarının arasında bulabiliyoruz.

Afrika'da aynı akibete uğramıştır. Sömürgeciler bir yandan yerlileri köleleştirirken, diğer yandan Nijerya, Tanzanya ve Sudan gibi bölgelerdeki uygarlıkların tüm eserlerini yerle bir etmişlerdir. Mısır uygarlığına can veren Nübye medeniyetini yok saymışlardır. Mısır'ın Afrika'yla bağını koparmaya çalışmışlardır. Amaç, Afrika yerlisini uygarlık kuramayacak kadar ilkel bırakmaktır.

Uygarlık düşmanı sömürgeciler bir yandan yakıp yıkarken diğer yandan da tarihçisini, bilim adamını yanlarında götürerek kendi öznel niyetlerine uygun antropolojik, sosyolojik ve dilbilimsel kuramlar geliştirmişlerdir.

Asya kıtası ve Ortadoğu ise çetin ceviz gibidir. Kolayca fethedilerek, köleleştirilecek ve tarihi yokedilebilecek bir bölgeye benzemiyor. Çünkü burada Çin, Hindistan, İran, Mısır gibi güçlü devletler vardır. İpek yolunun sağladığı tarihi ve kültürel zenginliklere sahiptirler. Sömürgecinin sadece askeri yöntemlerle başarı kazanması mümkün değildir. Üstelik sadece meta ihracıyla da hakimiyet sağlamak olanaklı değildir. Avrupalı bu zorluk karşısında yeni bir bilim ile tanışır. Bu bilimin adı Doğu Bilimi, Oryantalizm'dir. Oryantalizm ciddi bir bilim dalıdır. Halen Avrupa'da üniversitelerde kürsüsü bulunmaktadır.

ORYANTALİZMİN AMACI

Oryantalizmin temel amacı doğulu toplumlarını tarihleri, kültürleri, iç yapıları ve çelişkileriyle iyice kavramak ve kapitalist sömürge politikalarının uygulanabileceği yeni yöntem ve taktikler bulmaktır.

Güçlü Çin İmaparatorluğu'nun içten çökertilmesi için, tüm toplumu afyon içimine alıştırma buna tipik bir örnektir....! Oryantalizmin hedefi doğu toplumlarının kültür ve uygarlıklarıyla yeni bir sentezlemeye yönelmek değildir. Tersine bunu tümden ortadan kaldırmak ve Avrupamerkezli, ırkçı kültürü o toplumlara empoze etmektir.

Son üçyüz yıldır dünyayı kasıp kavuran sömürgeci ve yeni sömürgeci politikalarıyla Batı emperyalizmi tüm dünyayı tek tipleştirmeyi hedeflemiştir.

Avrupamerkezli ve onun gibi düşünen, öğrenen, kültür üreten bağımlı kıtalar... Tekmerkezcilik,tekillik, totalitarizm Avrupa bilimsel ve kültürel yapısının özüne işlemiştir. Farklı düşünen, duyumsayan, mantığı farklı çalışan, farklı öğrenme yöntemleri olan, bilgisini ve bilgi kuramını, felsefesini farklı yollardan geliştiren toplumların zenginliğine, bunların barışçı ve özgürce ilişkilerine, kaynaşmasına Anglosakson kültürün hiç tahammülü yoktur. Bu noktada Avrupa biliminin bunalımı insanlığın kültür ve kimlik bunalımına dönüşmüştür.

İnsanlık, kişilik bunalımı çağımızın en belirgin bunalımıdır. Mevcut bunalımın çözümü kişiliklerin çözülmesini zorunlu kılmaktadır. Avrupamerkezli bilim ve kültür anlayışını çözümlemek için tarihselliği içinde Napolyon Bonapart'a değinmek yerinde olur. Napolyon bir taraftan Marks'ın vurguladığı gibi Moskova önlerine kadar savaşarak, sonunda yenilse bile, bütün Avrupa toprağını sürerek burjuva devrimlerine hazırlamış, feodalizmin sarsılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda modern sömürgeciliğin babasıdır da.

Afrika ve Amerika'da, İspanyol, Portekiz, Hollanda ve Belçika yada İskandinav çapulcuların yaptığı sömürgecilik, talan ve öldürmekten ibarettir. İngilizler de geleneksel imparatorluk yöntemlerini sürdürdüler. Ama Napolyon'la bu gelenekler değişti. Napolyon planlı, teknik bir örgütlenme ile fetihlere çıkar. Örneğin 19 yy başlarında Mısır seferine binlerce bilim adamı, araştırmacı ve ajanla gelmiştir. Amaç, Mısır uygarlığının envanterini çıkarmaktır. Bu oryantalizmin en geniş ve örgütlü uygulamasıdır.

Daha sonra Napolyon eğitim sisteminide baştan sona kadar sömürgeci amaçlar doğrultusunda değiştirmeye başladı. Dünyayı fethetmeyi amaçlayan bir ulus, baştan sona doğru her alanda askerileşmeliydi. Herşey savaş için olacaktı. Bunun için gençliğin eğitim sistemi yenilenmelidir. Matematiği esas alan fen ve teknik alanlara ağırlık veren; beşeri bilimler, edebiyat ve sanatı geri plana iten bir eğitim sistemi sömürgecilerin ihtiyaçlarını giderebilir.

Günümüz tekelci kapitalizm çağında, bilimde tekilcilik her anlamda derinleşmiştir. Ari ırkın ben merkezci Avrupa kültürü dünyayı kendine benzetmiştir. Irkçı bilim Hitler felaketinin, milliyetçi ve ırkçı kavgaların, savaşların bugünde yol döşeyicisidir.

Oryantalistler bugün çok daha kapsamlı ve örgütlü çalışma içindedirler. Üstelik CIA, MOSSAD gibi servislerin hizmetinde.

Tekelci kapitalizm bilim ve bilim adamı üzerindeki denetim ve egemenliği iyice arttırmıştır. Artık bilim adamları ve kuruluşları holdinglerin kapılarında beslendikleri için, sermayenin best piyasa sisteminin kârlarına yönelik raporlar hazırlamakla meşgul dürler. En acılı olay ise bilim adam

larının askerileşmesidir. Savaş sanayiilerinin hizmetinde gece gündüz silah üretiminde çalışmaktadırlar.

Emperyalist çağda bilimlerin maddeyi ve doğayı incelerken nesnel konumda kalmaları düşünülemez. Sermayenin öznelliği, benmerkezciliği bilimsel yöntemin özünü bozmuştur. Artık teori, deney ve gözlemler sermayenin çıkarlarına göre uydurulmaktadır. Yani gözlemden kurama, kuramdan deneye süregiden diyalektik zincir kırılmıştır.

Tekelci kapitalizmin sürüklediği tüketim kültüründe, bilimsel ahlakda rafa kaldırılmıştır. Emeğin bir ürünü olması gereken bilimsel kariyer yerini kapkaççılığa bırakmıştır. Ortalık, araklama piyasasında elde edilen kariyer diplomalarından geçilmemektedir.

Tüketim kültürü nedeniyle tekroloji fetişleştirilmiştir. Toplumsal yaşam teknolojiyle alabildiğine iğdiş edilmiştir.

Genetik temelli sosyobiyoloji, insanlığa karşı yeni bir ideolojik saldırı cephesi olarak geliştirilmektedir. Örneğin bu ideolojiye göre şiddet ve despotluk öğesi insanın genetik yapısına yerleşmiştir. Erkeğin baskın olması genlerindendir. Sınıflı toplumsal yaşamın bilimsel temeli olarak, biyolojik-genetik köken gösterilmektedir. Bilimde yeni bir ırkçılık, neo-Nazizm bunalımının başlangıcı oluşturulmaktadır.

Yaşadığımız Orta-Doğu çemberinde bilimsel, teknolojik veriler tamamen sömürgeci amaçlar için kullanılmaktadır. Özellikle on iki yıldan bu yana sürmekte olan kirli savaşın gereklerine uygun bir şekilde kullanılan silahların(biyolojik ve kimyasal) yapımında yüzlerce teknik eleman ve sözde bilim adamı çalışmaktadır. Askerlik, sanayi, eğitim, sağlık vb. alanlarda yapılan her yatırım ve uygulamanın amacı hakkız, kuralsız ve ahlaksız bir savaşın başarılı olması içindir

Bilindiği gibi resmi ideolojiler; doğmalar, inkarlar ve şiddet üzerine kuruludur. Bilimsel bakış, doğma ve kayatmalara karşıdır; onun verileri resmi ideolojileri parçalar. Bu nedenle diktatörlük ve onun çeşitli versiyonları bilimsel düşüncelere mümkün olduğunca izin vermezler.

Sosyolojik, antropolojik, biyolojik ve jeolojik çalışmalarda izlenen yöntemler Avrupamerkezli bakış açısının ülkemizdeki yansımalarından başka bir şey değildir. Sosyolog Ziya Gökalp yıllarca savunduğu Kürt sosyolojisini bir sabah aniden "Türkçülüğün Esasları"na çevirebilmiştir. Artık Kürt yok, Türk var olacaktı. "Bilimsel" yöntemin yönü de, böylece ortaya çıkacaktı.

Bu coğrafyada bir çok bitki ve hayvan ismi biyoloji biliminden çıkarılmış olup, biyoloji gibi evrensel bir bilim resmi ideolojinin hizmetine sunulmuştur. Bu ülkede tarihsel değeri olan, bir halkın kimliğini, tarihini ortaya çıkaran yeraltı kalıntılarını, fosillerini, tabletlerini örtbas ederek Hasan Keyf'te olduğu gibi sular altında bırakılabilmekte, yeraltı zenginlik kaynakları yokedilebilmektedir.

İletişim teknolojisi, medya vb ürünler tamamen psikolojik savaşın hizmetinde olmaktadır.

Tektipleştirme, sürüleştirme çabalarına alet edilen bilim 17. yy'dan bu yana halen Avrupamerkezli bilim anlayışının sonucu olarak sömürgeleştirilmeye hizmet etmektedir. Bilimsel veriler, sınıfsal ve ulusal sömürü için kullanılıyor, bilimler bu amaçla kullanılıyor, yönlendiriliyor.

Resmi ideolojinin hamuru Avrupamerkezli bakış açısıyla yoğrulmuştur. Irk teorisi, tarih ve dil anlayışları tamamen Avrupamerkezli benzerlerinin uygulanmasıdır. Avrupamerkezli tarih kültürü kendisiyle başlatıyor. Kendini dünyadaki gelişimlerin, yaşanan süreçlerin öznesi saymaktadır. Resmi ideologlar, tarihçilerde her tarihsel gelişmeyi kendilerinden başlatmaktadırlar. Hiçbir tarihsel kökleri olmadığı halde Avrupamerkezli bakış açısı gibi yeni bir kök yaratma peşine düştüler. Yeni bir ulus, yeni bir dil ve bu temellerde yükselen resmi bir ideoloji yaratıldı. Binlerce yıldır varlığını sürdüren Mezopotamya ve Anadolu uygarlıkları hiçe sayıldı, üstü örtüldü. Tarihsel ve evrensel değerleri olan uygarlık ürünlerinin önemli bir kısmı tahrip edildi, yada tahrif edilerek sahiplenildi. 1071 Malazgirt savaşından önce yaşamakta olan Asuriler, Keldaniler, Medler, Urartular, Sümerler, Hititler ve daha nicelerinin yaratmış oldukları sanatsal-sosyolojik mimari ve ekonomik değerlerin toptan tahrif ve inkarıyla karşı karşıyayız. Yaratılan bir çok değerin adı değiştirildi, kendilerine mal edildi. Giderek uygarlığı kendilerinin getirdiği iddia edilerek yeni bir uygarlık tarihi yazıldı. Bu tarih anlayışı eski gerçek tarihi toptan inkar esasına dayanıyordu. Daha da ileri gidilerek Sümerlerin, Hititlerin Türk olduğu bile ileri sürüldü. Kendi yapamadıklarına sahip çıkarak, uygarlık sürecininde başlatıcısı oldular.

Avrupamerkezli anlayış, Mezopotamya ve Anodolu uygarlığını toptan inkar ederek, onun diyalektik zincirini kopartmaya çabalamaktadır. Resmi ideolojiler ise bir yandan inkar ve yok saymalarla yetinmediler, varolan herşeyi sahiplenerek ona damgalarını da vurdular.

Son yıllarda ise resmi ideoloji hızlı bir çözülüş yaşamaktadır. Halkların uyanışı ve kendi değerlerine sahip çıkışı efendileri zor durumda bırakmaktadır. Onlar ise geri çekilirken taş üstünde taş bırakmamakta, oraların geçmişle olan tüm bağlarını koparark halkları tarihsiz bırakmak istemektedirler.

Latin Amerika'da, Afrika'da, Balkanlar ve Orta-doğu'da başlayan uyanış süreciyle yaratılacak eşitlik ve özgürlük sistemleri somutlanarak tüm dünyayı saracaktır. O zaman aslanlar kendi tarihlerini yazarak avcıların palavralarından kurtulmuş olacaklardır.

Tek bir bölgenin merkezci anlayışı yerine tüm dünyanın merkez olacağı evrensel bir bilim anlayışı için...

KAYNAKLAR

1- Emek dergisi 1. sayı

2- Avrupamerkezcilik; Çöken Bir İdeolojinin Eleştirisi, Samir Amir

3- Özgür Üniversite ders notları

*KÜRT HALKININ YİĞİT EVLADI **KAMURAN ÖZCAN'A***

Adın dağlarına armağan olsun; yürekli çocuk

Ozan VELİ

Uğultulu bir gecenin kış gecelerindeyiz. Çığlıklar kopuyor güneşin ardınca. Her uğultu bir karanlığı haberdar eder gibiydi. Her karanlık, gül kokuları çocukları yiyerek büyüyordu. Uğultunun sahibi yığınlar uyudukça, karanlık vahşileşiyor, büyüyor, sistemleşiyordu. Sistem uğultuları aka boyuyor; kıran kırana aç olan yoksullara yediriyor, tıka basa şişiriyordu. Tereddüt ve korku, tertele ortamında karanlığa gömülüyordu.

Karanlık, her pencereden farklı görünümlerle resimleniyordu. Kimin görüngüsü hangi şekli alırsa alsın, yoksul yığınların penceresindeki görünümü hep aynıydı. Yedi kollu ahtopottan başka bir şey değildi. Herkes bunu çok iyi biliyor ama kimse gık demiyordu. "Sistemi biz kurtaracağız", "devlet bizimle temizliğe ulaşır" çığırtkanlığının yanında, bir de yeni yetme türevler vardı ki, bunların reçeteleri iyiden iyiye cilalanmış Perinçek menşeeliydi. Ve yenilir, yutulur bir yanıda yoktu. Karanlık yaslanacak zeminler buldukça koyulaşmaya devam ediyordu.

Oysa yarım yüzyıllık geçmiş bile; gerçeklerin acılı, sancılı, zor olan yanlarını tanıtlamaya yetiyorda artıyordu. Mesele karanlığın varlık koşuluydu, karanlığın varlık koşulu da, "üç beş çete" sorunu değildi. Bunu böyle bilmemek cahillikti, ama bunun böyle olduğunu bilip yanılsama yaratanların cahil değil, birer sistemin açık bir zulüm cenderesi olduğu koşullarda "üçbeş"ler sadece, örgütlü siyasal zorun küçük bir görüntü olabilirler. Faşizmin maddi koşullarını görmezden gelerek, sorunu iki biçim değişikliği olarak ifade edenler açıktır ki, kapsamlı yanıltma uğraşının birer versiyonu durumudadırlar. Ve her yanılsama, karanlığın ömrüne verilen aktif bir destek oluveriyor.

Karanlık öylesine koyulaşıyor ki, kanamayan, dipçiklenmeyen hiç bir duyarlılık yok gibidir. Uykuya durmak, uysallaşmak en "görkemli" insani erdem olarak alkışlanırken; çalınıp yakılan "çocuk" cesetleri dağ yangınları oluşturuyordu. "Benden uzak bana ne?" bilinçlenmesi, sermaye tüccarlarının kapitalist-emperyalist bireyselleşmesinin yansımaları olarak; sermaye esiri yoksul yığınların umarına yerleşiyordu.

Her neresinden bakarsan bak, karanlığı aşmanın yolu; can bedeli ufka durmaktan geçiyordu. Karduk dağlarından düşen çığ demlerini andıran kar tanelerini Toroslardan Ziganalar'a kadar büyütmek gerekiyordu. Bu ise, yürekli çocukların işiydi. Dağları kadar yüce buyruklarla bilincini arşa kaldıran yürekli çocuklar. Yığın uğultusundan ak bir menzile varabilen ve bu yoksulları ve bu memleketleri uğrunda ölecek kadar seven çocuklar.

Uğultulu kalabalıklar, sağır sultanı yatağından kaldıracak kadar yoğunlaşıyordu yoğunlaşmasına ama, sürekli karartılan helezyondan çıkış yolu bulunamıyordu. Sürecin, gözü pek atılımlara ihtiyacı vardı. Sadece bununla sınırlı değildi ihtiyaç. Gözü pek olduğu kadar, görebilen , duyabilen ve konuşabilen olmalıydı atılımın adı. Ararat kadar engin bir ruh zenginliği içermeliydi. Dicle kadar coşkun türküler kuşanmalıydı. Fırat kadar romantik ve duygudaş olmalıydı. Munzur baharı kadar asice durabilmeliydi gözleri. Öyle ki, karanlığı on ikisinden yarıp geçmeliydi.

abildiğine Nusaybin
kulu, ölümüne Akde-
tutkunu, derinliğine
ut yüklü. Yani, ÖZ-
N misali dağlarına
nmış, varoş ezgileri
alıydı karanlığın orta
nde.
Uğultulu güncenin kış
elerinden birindeydi.
bir delikanlı avazı.
akşam vakti muştula-
ürek yürek. "Bu zu-
, bu karanlık ebedi
l, bizde bu ateş sarısı
u var iken"
dı dağlara ram olmuş
serüvenin karanlığı
n adımlarıydı.
Bu kızgın güneşin al-
a bu zulum ebedi sür-
'di.
ürgünler diyarından
gelmişti bu ses. Bo-
dan Amed'den Ak-
z sularına taşan sür-
çocuklarıydı hepsi.
elinden tutsa ağlaşır,
gözüne baksa gü-
serdi. Yerinde kin,
nde küçük bir tebes-
oluverirdi. Militan
ak, yangın yerinde
ulmak apayrı bir
guydu. Her şeyden
yalın olmak vardı.
yan uğultular ara-
gülmek, homurtular
nda vakur adımlar
nmak demekti.
ca bir Karduk ülke-
kavruluşundan sıy-
gelen dağ rüzgarla-
yangın yerinde vol-
duran.
güzel insan.
ndi, ateş çemberleri kurulmuş
in sınır boylarındasın. Biliyo-
dağlarında uyumak isterdin
boyunca. Cudi'ye baksın is-
n gözbebeklerin. Biliyorum.

Ezilen yüreklerin kardeşliğini örmek demekti, bu ayrılık günlerinin sineye çekilşi. Yine de tükenmeyecek bu hasret, bu insan yiyen saltanat var oldukça. Her birimiz ayrı bir yerde düşeceğiz belki. Toprağından, korkularından, dağ güllerinden uzak. Belki tutamıyacağız son solumalarımızda ki çığlıkları. Anamızın göz yaşları düşmeyecek belki baş ucumuza. Bütün belkilerin ötesinde, bilesin ki ey güzel çocuk: bir koca düşün görkemli başkaldırısı kalacak çocuklara. İşte bunun için, yaşamanın beş para etmediği şu yamyamlar dünyasında, yaşamayı anlamlı kılan ölümlerle kolkola yürümek vaz geçilmez bir tutku oluverir.

Ve bütün yürekli çocukların adı, dağlarına armağan kalacak bilesin.

Tank paletlerinin iz bıraktığı Nusaybin'den Akdeniz'e, oradan belalı şehir İstanbul'a uzanan onur yolculuğunda ince çehreli bir Kürt delikanlısı. Ruhunda, ince, mütavazi, fedakar proleter doğrultu. Gözleri taa ileri de zaman/ omuz boyu kar yolarında.

Ve bütün yürekli çocuklar. Bu onurlu serüvenin ardılları olana dek, omuz boyu kar çekecek ÖZCAN'lar. Analar darılmasın. Darılmasın kına kuşanmış yar bakışlar. Biz istedik diye değildir bütün bunlar. Yaşamanın adıdır biliçlerimizi işgal eden. İnsan olmanın, onur taşımanın yoludur, kuşatma güncelerinde adlanmak.

Yürü! Yolun var olsun yürekli çocuk.

Düşünme mücadelesi (2)

Cengiz GÜNDOĞDU

FELSEFE BİR DÜNYA TASARIMIDIR

İnsan durup dururken... "Hele bir düşüneyim, bakalım ne düşüneceğim, neler bulacağım" diye düşünmüyor. Her düşünce tarihin... toplumsal koşulların içinden çıkıyor. Düşüncenin ilmikleri bir çok nedene bağlı. Neyi sorun görüyoruz, neyi çözümlemek istiyoruz, nasıl bir dünyada yaşıyoruz, nasıl bir dünya tasarlıyoruz. Bütün bunlar bilincimizi etkiliyor, bu etkiyle düşünüyoruz. Sözgelimi bugün siyasi iktidar sorunsuz bir Türkiye istiyor. Siyasi iktidar, bize "siz hiçbir sorunu görmeyin. Sessizce oturun. Biz işte o zaman kalkınmış Türkiye yaratacağız" diyor. Ama nerdeyse her gün bir sorun çıkıyor. Susurluk kazası, tarikatları gün yüzüne çıkaran cinsel kazalar, Tuzla'da gemi yangını, zamlar, toplumsal, insani hakların kısıtlanması... Siyasi iktidar bütün bunlara "yapay sorun" diyor. Çünkü sorunların görülmesini... Sorunların konuşulmasını istemiyor. Bunun için bu sorunları görün, bu sorunları çözün diyenlere düşman diye bakıyor. Bu bakış açısı, siyasi iktidarın tasarladığı dünyaya uygun. Siyasi iktidar, aydınlanmış insanların yaşadığı aydınlık bir dünya istemiyor. Buna uygun bir dille insanı yapay bir danyada yaşatmak istiyor. Altyapı eksikliğinden kaynaklanan trafik kazalarına bir "tarifik canavarı"nın yol açtığını söylüyor. "İçimizde bir canavar var. Bu canavarı çıkarın" diyor. Tuzla'da bir gemi yanıyor, buna "kader" diyor. Antalya'da ışık söndürme eylemine katılanlar gözaltına alınıyor. Bu ara bir insan yürek durmasından ölüyor, buna da "kader" diyor.

Canavardan... kaderden kurtulmanın tek bir yolu var. Oturup tesbihle sık sık dua etmek. Bizler tesbihle dua ederken, onlar halkı sömürmeye devam edecek.

Bu, bir düşünce.

Bir başka düşünce daha var. Bu düşünceye göre ülkenin bitmez tükenmez sorunları var. Bu sorunlar kapitalist sistemde çözülemez.

Bakın burda kapitalist sistem gündeme geldi. Önemli. Çünkü kapitalist sistem insani sorunları çözmez.... çözemez. Kapitalist sistem metanın sorunlarını çözer, sözgelimi, daha iyi hapishane yapmayı düşünür. Hapishaneyi vareden koşulları düzelteyim demez. Sözgelimi, koruyucu hekimliği geliştirmez, hastane açmayı düşünür. Kapitalist sistem içinde kaldıkta başka türlü düşünemez in san. Buna karşı, kapitalist sistemin çemberini kıran... kimsenin kimseyi sömürmediği... sınıfsız bir dünya tasarlayan, böyle bir dünya tasarımı içinde düşünür.

Erbakan, İslami bir dünya tasarladığı için "İstanbul'u fethedeceğiz" diyor. İnsani bir dünya tasarlamadığı için başka türlü düşünemez. İşte ben buna... dünya tasarımına felsefe diyorum. Bu açıdan bakıldakta felsefe tarihin içinden... toplumsal koşullardan çıkar. Bizim günlük eylemlerimiz... günlük düşüncelerimiz bile işte bu dünya tasarımı içindedir. Felsefeye uzak duran biri bile bu dünya tasarımı içinde eyler... içinde düşünür. Bizim düşünür ya da filozof dediğimiz kişi, bu dünya tasarımını disipline eder. Kimi düşünürler bu tasarımı disipline etmekle durmaz. Bu tasarım için mücadele eder. Sözgelimi Marks böyle bir düşünür. Komünist bir dünya düşünüyor. Bunun için mücadele ediyor. Komünist bir dünya için işçileri de mücadeleye çağırıyor. Marks'ın da düşünceleri tarihin... toplumsal koşulların içinden çıkıyor. Marks, kapitalist dünyada yaşamasaydı böyle düşünmezdi.

Bütün bunları şunun için söylüyorum. Bir düşünürü ele aldıkta özetle o çağın kültürünü dikkatle incelemek gerekir. Afşar Timuçin bu konuda şöyle der: "*Düşüncenin gelişimi, gerçekte sanat, felsefe, bilim ve siyaset alanlarını içeren "kültür"ün gelişimidir. Bu dört alan birbiriyle her zaman en yüksek düzeyde etkileşen alanlardır*" (10)

Peki, biz niçin geçmişi inceliyoruz... ya da incelemek zorundayız. İncelemek zorundayız, çünkü "*bilinç üç boyutlu bi etkinlikle kendini ortaya koyar, geçmişin ve geleceği şimdi de bütünleştirir, şimdiden gideterek geçmişi ve geleceği yeniden kurar ve geleceği tasarlar. Geçmişi kavramak geleceği kurmaktır, geleceği kurmak da geçmişi tasarlamaktadır*"(11)

Afşar Timuçin ne güzel söylemiş.

PLATON'UN DÜNYA TASARIMI

Düşünce mücadelesine Platon'dan başlıyorum. Platon M.Ö. 427 Atina'da doğuyor, M.Ö. 347'

Atina'da ölüyor. Son derece karışık bir dönemde yaşıyor. Sokrates'in öğrencisi. O dönemin demokratlarına karşı sert bir mücadele veriyor. O dönemin demokratlarını, çağımızın demokratlarıyla karıştırmamak gerekir. Son derece sınırlı bir demokrasi bu. Ticaretle zenginleşen sınıfın siyasal iktidar kavgası. O kadar. Bu demokratlar, Sokrates'i ölüm cezasına çarptırıyor. Aslında amaçları Sokrates'i öldürmek değil. Belki sözdağı vermek... belki sürgüne göndermek. Ama Sokrates inatçı. Bir anlamda bile bile ölüme gidiyor. Platon bunu unutmuyor. Demokratlara karı başarılı olamayınca Atina'dan ayrılıyor. Sicilya'da Fisagorlarla ilişkiye giriyor. Düşüncelerinden ötürü hapse atılıyor. Köle pazarında satışa çıkarılıyor. Bereket bir tüccar tanıyor Platon'u, satın alıyor. Azat ediyor. 12 yıl sonra Atina'ya dönüyor Platon. Atina'da bir okul kuruyor.

Platon karışık bir dönemde yaşadı dedim. Platon'un dünya tasarımında dingin... kimsenin kimseye karışmadığı... kendi sınıfında uslu bir yaşadığı bir dünya var. Bilgi tasarımı da bu dünyaya uygun. Mutlak... ebedi hakikatler Platon'un sezgisiyle bulunacak.

Platon'dan önceki dünya tasarımlarına baktıkta üç yol görürüz. Bu üçlüden biri Parmanides'in yolu. Parmanides görünen dünya ile gerçek dünyayı ayırıyor. Parmenides'e göre "bizim yaşadığımız dünya işe yaramaz bir dünya. Duyuyla... deneyle bilgi edinemeyiz. Varlık var mıdır, yokken var mıdır diye tartışmanın da bir anlamı yok. Varlık vardır, yokluk yoktur. Varlık tektir. Bölünmez. Çeşitli yoktur. Ama öte yolda Heraklitos var. Yaman bir düşünür Heraklitos. Aristokrat. Bu sınıf iktidardan indirilmiş. Demokratlar işbaşında. Bundan olsa gerek her bir şeyin değişeceğini söylüyor. Biz bir zamanlar iktidardaydık... şimdi siz iktidardasınız... ama bir gün siz de gideceksiniz demeye getiriyor.

Olup bitenleri kavramış. Çatışmayı da görmüş. Çatışma için karşıtlık gerekiyor. Karşıtlığı önemsiyor. Her varlık birliktir ama bu birlik çatışmalıdır diyor.

Bir başka yolda da Protogaras var. Protogaras'ın tasarımı yalnız o gün için değil, bugün bile tehlikeli. Protogaras, herkesin üstünde "Evet, bu doğru" diyebileceği doğruları yadsıyor. Böyle boş işlerle uğraşmayın diyor. Her bir şeyin ölçüsü insan Protogaras'a göre. Bugün bana doğru gelen, yarın yanlış gelebilir. Bilgi tasarımında da doğuştan bilgiler yok. Bilgi duyumla kazanılır. Akıl, olsa olsa yetileri ölçüsünde duyumları bilgiye dönüştürür. Tanrılara da yan gözle bakıyor. Bütün bu görüşlerden ötürü kem gözle bakılıyor Protogaras'a. Kitapları yakılıyor. Gemiyle kaçıyor Atina'dan. Bindiği gemi batıyor. Denizde boğuluyor.

Platon'un dünya tasarımında Heraklitos'la Protogaras yok. Parmenides var. Çünkü Platon çatışmalı... değişen dünya .... ona buna göre değişen bilgi istemiyor.

Platon önce devletini kuruyor. Bu devletin amacı bütün topluma mutluluk sağlamak. Herkesin mutlu olmasını amaçlayan bu devlette üç sınıf var. En aşağıda çalışanlar, sonra koruyucular. Bakın koruyucular nasıl mutlu olacak. "*Aldıkları ücret de sadece geçimlerini sağlayacak, boğaz tokluğuna çalışacaklar*" (12) Bir de şu var. Bu koruyucuların aşırı gülmesi de yasak.

Platon'un düşündüğü devlet kurulmadı ama, askerler, subaylar pek fazla gülmez. Platon'u mu okudular ne.

Bilgi tasarımına geldikte. Platon da evreni ikiye ayırır. Biri şu yaşadığımız dünya. Bu dünyada herbir şey değişir. Her bir şey değişip dururken, biz bu değişenin bilgisini nasıl edineceğiz. İşte bu ağaç bugün vardı, yarın yok. Yalnız ağaç mı... her bir nesne değişip duruyor. Bu dünyada bilmek mümkün değil.

Böyle bir bilgi tasarımı, Platon'un dingin... durağan dünyasına uymaz. Bunun için Platon, değişen dünyanın karşısına değişmeyen ideaların bulunduğu idealar dünyasını kor. İdealar, tümel kavramlar Platon'a göre. Bu kavramlar nesnenin değişmeyen özü. İdealar, göklerin de üstünde bir tahtta otururlar. Ebedi...ezeli...renksiz...şekilsizdir idealar. Hiç değişmezler.

Peki biz bu idealaların bilgisine... nesnenin değişmeyen mutlak bilgisine nasıl ulaşacağız. Platon'a göre şöyle. "Eğitim, birçok insanların sandığı şey değildir. Onlara göre eğitim, bilgiden yoksun bir ruha bilgi koymaktır. (...) oysaki bizim konuşmalarımızda şunu gösteriyor. Her ruhta bir öğrenme gücü ve bu işe yarayan bir örgen vardır. (...) eğitim, ruhun bu gücünü "iyiden" yana çevirme ve bunun için en kolay, en şaşmaz yolu bulma sanatıdır. Yoksa ruha görme gücünü vermek değil, çünkü güç, onda kendiliğinden vardır, ama kötü yöne çevriktir. Bakılamayacak yana bakmaktır. Eğitim onu yalnız iyi yana yöneltir (...) düşünme gücü bir başka güçtür. Tanrısal bi şeyler vardır onda. Bu güç hiçbir zaman yok olmaz, ancak ona verilen yöne göre ya yararlı ve kârlı olur, ya da yararsız ve zararlı. (...) tabiatın öyle yarattığı bir ruhu daha çocukluktayken değiştiriyoruz. Zevklerin, keyiflerin, heveslerin, türlü isteklerin ruha sardığı, zamanla geliştirdiği ağırlıkları kesip atıyoruz. Bunlardan kurtulan ruhu doğrudan yana çeviriyoruz. O zaman bu ruh kimde olursa olsun, eğrilikleri gördüğü kadar açıklıkla doğruluğu da görecektir. (13)

Afşar Timucun, bu konuda şöyle der "*Platon'a göre eksiksiz bir ruhsal töz olan insan ruhu ölümsüzdür ve bedene geçici olarak bağlanmıştır. Ruhun bedenle birliği iğreti bir birliktir ve mutsuz birliktir. İnsan bedenden ve ruhtandır (...) Ruhun ölümsüz yanı Nous bilimsel düşüncenin ya da doğru bilginin (Episteme) ortamıdır, bilgeliği sağlayan kesimdir. (...) Bilgi, kendiliğinden elde edilemez, onu elde edebilmek için bu dünyadaki çileli bilgiye yönelişe benzer bir yöneliş zorunludur.*"(14)

Kim yapacak bunu. Platon'a göre devletin kurucuları.

Platon açık açık adını söylemese bile bir aydınlanma tasarımı yapıyor. Ruhu, şunu bunu bırakalım i yana. Platon'a göre insan doğuştan bilgili geliyor. Ama yaşanan dünya... çıkar peşinde koşma, iktidar hırsı bu bilgileri anımsamasını engelliyor. Devletin kurucuları sağlıklı bir eğitimle bu bilgileri anımsatır... İnsan doğruyu görür.

Platon işte bu tasarıyla bugüne kadar insan üstüne... toplum üstüne düşünen... bir dünya tasarımı için mücadele eden herkesi etkiledi. Kant, Hegel, Marks, Engels, Lenin, Troçki, Mao. Doğru bir eğitimle... dıştan verilecek bilinçle insanın doğruyu eğriyi göreceği savlandı. Tabii Marksistler buna pratiği eklediler.

PLATON'UN DÜŞÜNME YÖNTEMİ

Bugüne baktıkta sorunumuz yine aynı. İnsanın aydınlanması. Şunu söylüyorum. Platon sorunu son derece doğru kavramış. Peki, Platon'un yanlışı nerde. Her şeyden önce Platon, yaşadığı dönemin yerleşik düşüncesini sorgulamıyor. O dönemde yerleşik düşünce deneyin dışlanması. Asimov, bu konuda şöyle diyor: *"M.Ö. yaklaşık 3000 yılında Öklid, zamanında bilinen teoremlerini toplayacak, bir teoremi daha önce kanıtlanmış teoremlerle kanıtlayacak biçimde onları oldukça düzenli bir sıralamaya kavuuşturdu. (...) Bir geometri sistemi geliştirme yolunda aksiyomların sağladığı başarının çekiciliğine kapılan Yunanlı'lar, aksiyomları "Mutlak gerçek" olarak görmeye ve başka bilgi dallarının da buna benzer "mutlak gerçeklere" dayandırılarak geleştirilebileceğini umut etmeye başladılar"*(15)

İşte bu umutla o dönemin insanı deneye dirsek vurdu. O döemin insanı, bir ağacın yüksekliğini bulmak için deneye... ölçmeye başvurmadı. Uzaktan... akılla... tartışa tartışa ağacın yüksekliğini bulmaya çalıştı. Daha da önemlisi daha önce doğruluğu kabul edilmiş kuramları kesinlikle tartışmadı. Bunları tartışmak isteyen sofistleri yerlebir etti.

Öyleyse düşünürken ilk yapılması gereken iş, yerleşik düşünceleri sorgulamak. İkincisi, hiçbir düşünceyi... kuramı enine boyuna incelemede kabul etmemek.

Platon'a içten bakarsak önemli yöntem yanlışları görürüz. İlk elde şu. Platon bir benzetmeci. Gemiyle devleti, güneşle iyi ideasını benzetir. Bu benzetmeden haklılığını temellendiren çıkarsamalar yapar. Şöyle: *"Gemicilerin kimini razı ederek, kimini ezerek başa geçen bu adamları, ne gemiyi yürüt ne de baş olma sanatının öğretimle, görgüyle edinilebileceğine bir türlü inanmazlar. Gemilerde böyle kargaşalıklar olunca, gerçek kaptanın başına gelecek nedir? Başa gelen tayfalar ona dalgacı, geveze, işe yaramaz, kaçık demezler mi?(...) Gerçek filozofların devletteki durumunu görmek için bu benzetmemi şöyle bir düşünmen yeter sanırım"*(16)

Ben, düşünce yöntemini son derece kandırıcı bulurum. Kandırıcılığı burda da görüyoruz. En başta şu. Hiçbir tayfa, "Gerçek kaptana" dalgacı, geveze demez. Can bu. Tayfa gerçek kaptanı anlar... ona dört elle sarılır. Ama Platon'un söylediği doğru olsa bile bu, filozofun başa geçmesini gerektirmez.

İyi ideasına geldikte... Platon'un benzetmesi şöyle: *"Görünen dünyada gözle görünen nesneler için güneş neyse, kavranan dünyada da iyi, düşünce ve düşünülen şeyler için odur"* (17)

Platon'un güneş için söyledikleri doğru. Ama bu doğrudan benzetme yöntemiyle iyi ideasını çıkartması yanlış. Güneşin böyle olması, iyi ideasının öyle olmasını gerektirmez.

Platon bu konuda da etkili olmuştur. Bir çok düşünür... bir çok siyasetçi haklılık için benzetmeci yönteme başvurmuştur. Benzetmeci yöntem, doğruluğu apaçık bilinen bir doğruyu gösterir önce. Bu doğrunun kabulü kolaydır. Sonra bu doğrudan çıkarsama yapılır.

Burda şunu söylemek istiyorum. Herhangi biri doğruluğu apaçık bir yönteme başvurur. Şöyle der; "Ses için, duyma için bir aracıya gereksinim duyulmaz. Buna karşın görme için ışık gereklidir. Karanlıkta göremez insan." Böylece ışığı...güneşi yüceltir.

Platon, ses için... duyurma... duyma için bir aracı gerektiğini bilmiyordu. Sesin havayla iletildiğini. Böylece Platon, bildiğini, bilmediğine temellendirerek yüceltiyordu. Bugün de öyle yapmıyor muyuz? Bilmediklerimize dayanarak, bildiklerimizi yüceltiyoruz. Sözgelimi Marks öncesini bilmiyoruz, bütün doğruları Marks'ın söylediğini sanıyoruz. Çoksesli müziği bilmiyoruz. Bildiğimiz teksesli müziği yüceltiyoruz. Halay çekme dışında bir eğlence bilmediğimiz için her eğlencede halay çekiyoruz. Bir duruma karşı çıkmak gerektiğinde, yürüyüş dışında... miting dışında mücadele yöntemi bilmediğimiz için, hemen yürüyüş ya da miting yapıyoruz.

Platon kalksa gelse, sevinir. Ne etkili bir düşünürmüşüm der. Ama ben de hemen şunu söylerim Platon'a: *"Sen, birçok şeyler görülür kavranamaz. İdealar ise kavranır görünmez"* dedin. Görünmeyeni kavrayamadın.

Düşünme enikonu bir mücadele. İnsanlığın bu mücadelede düştüğü yanlışları kavrarsak, en azından aynı yanlışları yapmayız.

DİPNOTLAR

10- Afşar Timuçin, Düşünce Tarihi BDS Yayınları, İst. 1992

11- Age

12-Paton, Devlet, Türkçesi S. Eyüboğlu-M. A. Cimcoz, Remzi Kitabevi 1992

13- Age

14- Afşar Timuçin, Düşünce Tarihi BDS Yayınları, İst. 1992

15- Asimov, Bilim Rehberi, Türkçesi: R. Aşçıoğlu, E Yayınları, İst. 1986

16- Paton, Devlet, Türkçesi S. Eyüboğlu-M. A. Cimcoz, Remzi Kitabevi 1992

17- Age

Yabancılaşma ve kadın

Tansel

"İnsanlık ilk çağlardan bu yana kendi için gereksinimleri ve ihtiyaçları artıça üretim biçimleri de değişe gelli. Üretim ilişkileri tarıma, toprağa uyandığında ise, toprağı işleyen, ürün elde eden ve ürettiğini satan erkek buna hakim oldu ve sahip oktu. Mülkiyet edinme, ürünü paraya çevirme ve metalaşma sürecinde ise kadınlar parayı ve mülk edinmeyi erkeklerden çok uzun süre sonra tanıdılar. Paraya ve mülkiyete sahip olan erkeklerle onlara tabi olan kadınlar yeni bir alt sınıf oluştururken sistemi hızla güçlendiren, sanayileştiren bunu genişleten koruyan yeni bir sistem KAPİTALİZM'i yarattılar. Sermaye gücünü yenilemek için vahşileşti, doğayı ve insanı yok etmekteki bu onur tanımazlığı, sömürüyü yabancılaşma ile başardı."

Yabancılaşma; insanın çevresinden, işinden emeğinin ürününden ve da benliğinden uzaklaşma, ayrılma duygusunu dile getiren kavram olarak tanımladığımızda kadınların yabancılaşmayı ne kadar yoğun yaşadığını ve bunun farkında bile olmadan içselleştiğini görmekteyiz. Emeğinden ürününden ve benliğinden uzaklaşma. İşte; kadınlara bunu kapitalizm öncesinde de yaşadılar. Avcılık ve toplayıcılık ve tarıma dayalı üretim tarzına geçerken, gıda maddeleri üretimin henüz en alt aşamalarında bulunduğu ve yalnızca çok basit talepleri doyurduğu dönemde erkekle kadının faaliyeti esas olarak aynıydı. Ancak artan işbölümüyle yalnızca görevlerinin ayrılması değil, kazancın ayrılması da ortaya çıktı. Balık tutma, avlanma, hayvan yetiştirme, tarım özel bilgiyi ve bundan da önemlisi alet-edavat yapımını gerekli kılar ki bunlar bilhassa erkeklerin mülkiyeti oldular. Bu noktada ön planda bulunan erkek, zenginlik kaynaklarının esas efendisi ve sahibi oldu. Eski düzenden bu kopuşla kadının etkisi ve konumu hızla düştü. Özel mülkiyet sahibi olarak erkek yasal sayılabileceği mülkiyetinin varisi yapabileceği çocuklara ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle kadına başka erkeklerle ilişki yasağı koydu. Üretimden ve doğadan koparılan evin içine hapsedilen kadın üretimden uzaklaştırıldı. Üretime karşı bir bilinç kaybı yaratılmış, düşünce alanı daraltılmış, kendi biyolojisinde var olan düşünceye yabancılaştırılarak, kendi benliğinden uzaklaştırılmış kadına ön görülen yeni misyonlarla, iradesi dışında gelişen adeta kurgulanarak yeni bir kimlikle KADIN ve ANA olma kimliği ile toplumsal düzende yerini almıştır.

Herşey kendi düşüncesine yabancılaştırma, bilinç kaybına uğratmadadır. İşte tam da burada gerçek ürütimden koparılarak bilinci ve düşüncesine yabancılaşan kadın kendini güçsüz, geleceğinin, yazgısının, şansının hatta yaşamının hep birileri veya kurumlar tarafından belirlendiği düşüncesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bütün bir yaşam artık KURGUdur. Bu kurguda kendisine düşen, görevlerini eksiksizce yerine getirmektir. Kadın için bu kurgu yazgıdır, şanstır, alınyazısıdır. Kendi kapalı dünyasında küçük anlamsız denilen iş bölümünde o hep zayıf olanı güçsüz olanı yapmaktadır. Hayatı daraltılmıştır. Çocuk doğurmak, iyi ana, iyi eş, iyi ev kadını olmak gibi sorumlulukları yüklenirken bu yükün altından kalması için de ona ANALIĞI yüceltici bi değer olarak sunmuştur. "Cenneti ayaklarının altına sermiştir." Oysa analık kadının doğasında olan ona ait olan birşeydir. Ne kadar yok etmek istersen o kadar yücelt mantığıdır bu. Ayrıca, iyiliklerinde kötülüklerinde sorumlusu olmuştur. O cennetten Ademi kovdurmuştur, o şeytanlaştırılmıştır. Sistem bu kuralsızlıkları özenle besleyerek rekabeti heveslendirici, besleyici oyunlarıyla kadınların karşısına hem ondan yana hem onunu karşısında durarak bireysel rekabeti hızlandırmış kadınlar arasında güvensizliği yaygınlaştırmış-

tır. Bu anlamıyla kadınlar birbirlerine yabancılaştırılmıştır. Kadında yaratılan bireysel rekabetin getirdiği tüm kural tanımazlıklar kadınlarda bireyselliği öne çıkarırken toplumdaki yerleşik değerlere karşı durmaya, karşı karşıya gelmektedir. Diğerinden üstün ve farklı olmanın, tüm değerleri alt üst etmenin yüz yüze getirdiği kültürel yabancılaşma kadında başkaları gibi olma (İşçi kadının burjuva kadınına özenmesi) buna ulaşmadaki tüm değerleri alt üst eden davrışlarıyla yavaş yavaş yerleşik değerlerden koparak kültürel bir yabancılılaşma ile yüzyüze gelir. (Kürt kadınların kendilerini ifade edebilmek için Türkçe'yi en iyi konuşma hatta yaşam biçimi haline getirme çabaları) yabacılaşmanın biçimleri olarak ortaya çıkar. Kadınların kültürel yabancılaşması kendi toplumlarından kopartılarak özgüvenlerinin yok edilmesidir. (İşçi kadınların kendi ürettiklerinden uzaklaştırılarak onlara sistemin sunduğu kimlikle var oluşunu sürdürmesini sağlamak bunun eğitimini vermek gibi).

Toplumsal ilişkilerden dışlanma, kendisiyle ve hemcinsleriyle uğraşma kurgusu içinde toplumdan yalıtlanma ve yalnız kalma duygusuyla yüz yüze gelen kadın, insanlaşmayı yok eden sistemin egemenliğine boyun eğdiği gibi yalnızlık korkusuyla sistemden daha güçsüz bir efendiye razı gelerek, onun erkek egemen üstünlüğüne sığınarak kendi gerçekliğinin ortadan kalkması, kendi gerçekliliğini kavrayamaması sonucunda yabancılaşmayı en derinden yaşar.

Erkeğin kendine olan güveniyle birlikte kadın ise bu yabancılaşmayı tam da ters orantıyla kendine güvensiz ve ona hakim olan erkeğine dönük olarak yaşar. Geleneksel kurgular ve yabancılaşmaya dört elle sarılarak kendi gelenekselliğini korumaya çalışır. İşte, bu tek düze yaşantı biçimi kadını kendi içinde anlamsızlaştırarak kendi kimliğinden uzak işe yaramaz hatta asalak gibi yaşayan bir hale getirir. Bu toplumsal kurgu da kadın, doğurganlık ve erkeğe hizmet etme, evinin hizmetçisi olmanın dışında, hiçbir toplumsal amacı olmadığından amaçsızlık duygusuyla toplumsal bir yabancılaşma yaşamaktadır. Toplumsal yabancılaşma kadına kendi hemcinslerine karşı rekabeti yeni bi amaç edinerek ortaya çıkmaktadır. Her şeyin bir değeri vardır. Metalaşma insanı insani özelliklerden uzaklaştırma ve değer biçmesiyle rekabeti hızlandırmaktadır. Birey-bireye karşı bir mücadele ve yarış içindedir. Bu yeni bireysel çıkış kadın için toplumsal kuralsızlıklar denilen yeni girişimlerle ortaya çıkar.

Kadının, bilincinden bağımsız olmayışı buna boyun eğişi ve kabullenişi yabancılaşmanın kadın üzerindeki etkisini kırarak; kendine güvenen özgün kadın kimliğini [illegible] rey olma ilkesini rekabete d[illegible] toplumsallaşmaya bütünleştir[illegible] zaman insanlaşmanın var oluş[illegible] nedeni olacaktır. Bu gelene[illegible] kurguları kapitalizm kendi içi[illegible] yeniden kurgular, fiat biçer ve [illegible] talaştırır, yabancılaşma insan h[illegible] tında bu değer kaybından so[illegible] hızla ve içselleşerek yerleşir. [illegible] reyler çatışması kadın-erkek ili[illegible] leri de yabancılaşmadan nasi[illegible] alır. Kapitalizm sömürü sistem[illegible] eşitlediği kadın-erkek emek g[illegible]

Bülent Kavadarlı, 10. Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması Albümü'nden

ve üstünlüğünün, erkek emek [illegible] tünlüğünün yok oluşunu acı bi[illegible] kilde yaşar ancak onun sömürü [illegible] temi karşısındaki acizliğinin bi[illegible] kış noktası vardır. Hakim ve s[illegible] olduğu KADIN'ı daha fazla ez[illegible] kendini yüceltmekle yaşar ve [illegible] bir güven ile yabancılaşmada[illegible] dığı payı azaltır.

KAYNAKLAR

1.Kadın ve Sosyalizm- A[illegible] Bebel

2-Anabritannica Ansiklope[illegible]

Sevgiye vaktimiz yok(mu?)

Mehmet YEŞİLTEPE

Sevgiye vaktimiz yok mu gerçekten? Sınıflar mücadelesinin yüklediği ağır sorumluluklar sevgiye izin vermez mi? Yürünen yolda bir ayakbağı mıdır sevgi?

Eğer söz konusu olan, tüm enerjimizle kavgada yer almaksa; feda bilincini diri tutmak, bedeller ödemeye hazır olmaksa, evet! Bu onur bize ait olmalı. Bizler neyi eksik bırakırsak bırakalım, uzakta bir yerde günün birinde kötü bir şeye, bir yanlışa bir hataya sebep olacaksınızcasına "dikkat" kesilmek durumundayız. En azından, önlenebilir olanı önlemek için yaşanan an'ın ilelecekle bağlantısı iyi kurulmak durumundadır.

Yaşam satrancında kuraldır; hatalar geri alınmaz, tüm hamleler birbirinin ardından bağlar, sondan başa doğru bakıldığında hatalar daha iyi görülür; ama geç kalınmış olur. İşte bu nedenle "an" çok önemlidir; rehavete, tembelliğe "sonra da yapsam olur"a izin vermez. İşte böyle bir süreç sevgi ile örülür ve böyle bir sürecin özneleri sevgi yüklü olmak durumundadır. Aynı özneler sevgiyi bir karşı cins aşkına çevirdiklerinde bir ayakbağına değil, kavga sebeplerini çoğaltıcı bir dinamiğe sahip olurlar. Ve böyle öznelerin duyarlılığı *"yataktan bir saat geç kalktım diye uzaklarda bir yerde bir çocuk ağlayı burkacaksa buna hakkım yok"* sıçramasını yapar.

Sevgi çoğaltır, ruh zenginliği sağlar. Sevgi, verme yüceleği, alma ayrıcalığıdır; tek bedende çoklaşma, insana ait derinlikleri bulup çıkarma koşuludur.

Çevresiyle bilinçli bir etkileşim içerisinde olan insan kendini hayvandan/bitkiden ayırır. Emek harcayarak çevresini değiştirmeye/dönüştürmeye çalışan insan "sevgi" sebepleri ile tanışır, büyütür, geliştirir. Sevgi emeksiz olmaz. Belki hoşlanma olabilir ki bu sevgi değildir. Veya sevgiye götüren pekçok adımdan sadece birisidir, ilkidir. Sevginin "kendisi" olmayan pekçok şeyle ikame edildiğini biliriz. Gerçek sevgiye yabancı olmak durumunda; herhangi bir insansal paylaşım, cinsel bir dürtü, sıradan bir hoşlanma sevgi (!) sebebi olabilmekte; çok kolay kullanılıp özelliğini yitiren sıradan bir kavram haline gelmektedir.

Neden-sonuç ilişkisi içerisinde, bilinçli müdalalelerle sonuçlara etki yapabilen insan pek çok gelişmede tayin edici özne rolünü oynar. Bu nedenle, *"olmuş olan her şey, olması gereken şeydir"* determinizmi gelişmeleri açıklamaya yetmez; iradeyi yadsır, kadercidir... Sevgi örgüsü, bilerek ve isteyerek atılan ilmikler toplamıdır. Hoşlanma duygusundan sevgiye, sevgiden aşka evrilen halkalar zinciri bilinçli ve yoğun bir emekle örülür. Aşkta emeğin/üretkenliğin rolünü yadsıyan "yıldırım aşklar"ın neden aşk olmadığını ve kısa sürede yıldırım çarpmışa döndüğünü başka türlü nasıl açıklayabilirdik ki?

"Sevgi emektir" sözü kimine, klişeleşmiş edebi vurgu çağrışımı yapabilir, veya duygudan -doğallıktan- arındırılmış mekanik bir tarz... Gerçekte ise, emek tembeli olanlar sevgi tembeli de olurlar. Burada kastettiğim emek, ruhuna sevgi perhizi yaptırmamaktır; *"bak bu bir çiçek, ben bunu koklamalı, içime çekmeli ve sevmeliyim"* diyebilmektir. Ve hatta *"Çiçeği herkes sever, önemli olan yaprağı sevmektir"* diyen bir Çin atasözündeki gibi ayrıntılarda gizli olanı bulup çıkarabilmektir.(*)

Sevgi, *"Yürek rezonansından daha iyi bir salınım testi olabilir mi?"* diyecek denli duygu işidir ve *"paylaştığımız oranda çoğalıyoruz"* diyecek denli de somuttur. Sevgiyi iki kişi arasında yaşanan özgürlük olarak düşünürsek; tanımlara tam olarak sığmayan, kuralsız olmayan ama kurallarını kendisi koyan bir yanı olduğunu da keşfeder ve haksızlık etme olasılığını minimuma düşürürüz.

Tüm kendine has, öznel yanlarına rağmen sevgiye kuralsızlık atfında bulunmak abartı içerir. Kural çokluğu ise, yaşamın tüm kesitlerinde oluğu gibi aşkta da eylemsizliğe, hantallığa veya suni ve mekanik eyleme yol açar. Bu durum, sevginin beslenme kanallarını tıkar ve

giderek öldürür.

Gelecek dünya tasarımı yaparken, özgür bir toplum ortamında insan ilişkilerinin biçimlenişine dair saptamalar da olacaktır. Ancak, aşka dair olanı için mutlak şeyler söyleyenleri Engels uyarıyor:

"*Öyleyse, süpürülmesi yakın görünen kapitalist üretimden sonra, cinsel ilişkilerin düzenlenme biçimi üzerine bugünden düşünülebilecek şey, özellikle olumsuz bir nitelik taşır, ve öz bakımından ortadan kalkacak olanla yetinir. Ama bu işe hangi ögeler katılacak? Bu, yeni bir kuşak yetişince belli olacak: Yaşamlarında, bir kadını asla parayla ya da başka bir toplumsal güç aracıyla satın alamamış olacak yeni bir erkekler kuşağı; kendini gerçek aşktan başka hiçbir nedenle bir erkeğe vermeyecek, ya da bunun iktisadi sonuçlarından korkarak kendini sevdiği kimseye vermekten vazgeçmeyecek olean yeni bir kadınlar kuşağı. İşte bu insanlar dünyaya geldiği zaman, bugün onların nasıl davranmaları gerektiği üzerine düşünülen şeylere hiç kulak asmayacaklar; kendi pratiklerini ve herkesin davranışını yargılayacakları kamuoyunu kendileri yaratacaklardır.*" (Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Engels)

(*)***Uzun Yürüyüş***'ün anlayışına sığınarak, dipnotu biraz geniş tutacağım.

Bu güne kadar dergi sayfalarında çıkan sevgi konulu yazıları tartışmayı hiç düşünmedim. Tartışmayı genel anlamda sevmiyor; "sevgi"yi tartışmayı ise -zorunlu kalmadıkça- doğru ve gerekli görmüyorum. Ancak, kullandığım, "emek" sözcüğü üzerine **Fatma Dündar**'ın "al işte, biri daha" diyebileceğini düşündüğüm için açıklama gereği duyuyorum.

Sevgide emeği kim, hangi anlamda kullandı/kullanıyor bilmiyorum, ama **Fatma Dündar**'ın "emek" ile ataerkillik arasında kurduğu bağlantı veya daha ileri giderek çamaşır-bulaşık meselesi ile ilişkilendirmesi bende savunma refleksine sebep oldu. Öyle ki, emek sözcüğünün dahi incindiğini hissettim(Benim incinmem değil, anlaşılmam önemli). "*İki insan birbirinde, uyum sağlayacak, hoşa gidecek noktalar bulmuşsa o temelde bir paylaşım yaşar. Hoşuna gitmeyen yanlarını belirtir ama ille de değiştirmesi için uğraşmaz(....) Harcanan bu tür çabalar da emek olmlaz*" diyor **Fatma Dündar**. Elbette ki burada erkeğin güçlü pazularını gerektirecek bir emek yoktur; ama her iki tarafın kafa emeğini gerektirecek bir paylaşım bir denge durumu vardır. "Farklılık" deyip geçmeyelim. Farklılığa tahammül, bana göre kişiler arası demokrasinin asgari ölçüdüdür. Ve ne yazık ki "sevgi"ye dahi damokrat olunamadığının örnekleri ile çevrelenmiş durumdayız. Farklılığa tahamül güç bir iştir; farklılığa tahammül etmeden güzelliği paylaşmak daha güç bir iştir. Ve bu iş, güçlülüğünden dolayı yoğun, ama anlamlı bir emek gerektiriyor sevgili **Fatma Dündar**.

En sıradan bir paylaşımda dahi pek çok özelliğimizin devrede olabilecek olması, "*ille de değiştirmeye çalışmam*" cümlesine sığdırılamayacak ayrıntıları gündeme getirir. Bir örnek vereyim. Sen, caddede yürürken sigara içmekten özel bir tad alıyor ol, sevgilin ise nefret etsin. Böyle bir durumun ilişkinin bütünlüğü adına, farklı ve belki karşı karşıya getirilmeyecek, birden çok çözümü vardır. Bana sorarsan, sigara içenin tadını önlememeli, kendini yerine koyarak düşünmeli, yaşanacak iç telkinle sigaranın tahammülü mümkün, sevginin sigaraya üstün olduğu sonucuna varılmalı ve "o" sigara içerken onunla elele yürümek sıcaklığı yaşanabilmelidir. Tabii bu, emek sayesinde olur. Bu türden bir emek harcayanlar, sadece sevgide değil, dostluk, kardeşlik vb. ilişkilerde de büyümenin anahtarını yakalamış olurlar. Onun için b emek sözcüğünün bir günahı o dığını düşünüyorum. Bir de se anladığın anlamdaki emeğe (b emeği ağır basan) uygun bir ör vereyim:

"*Nasıl olsa kadınlar yapar*" şullanması genellikle birtakım p laşım biçimlerini örnekler hane den çıkartır. Mesela her sabah gitmek üzere kalkıldığında yap rutin ve "pek de sevimli olmay işleri yarım saat erken kalkıp (k sel olanları dahil olmak üzere) pan ve sevdiği kadını usulca uy dıran, ama bunu içinden geldiği yapan sözkonusu erkeğin em sevginin ifadesi olduğu gibi, ta lar için de mutlanma sebebidir.

Toplum tarafından oluşturuln normların mutlak surette ölçü cağı ve "bildik" ililşkilerin bir b ka tekrarının yaşanacağı önkabu ideal bir ilişkiyi mümkün görm Baştan sınır çekmek, "olumsuzl lara karşı sınır" niyetini taşısa sonuçta paylaşılarak arttırılan zelliklerin çoklaşmasını da sınır Saptanan sınırlar içerisindeki ilişki, elbette güzellikleri yakala ve yaşama şansına sahiptir; anc kanaatkarlık (azla yetinme) ile m lul bir güzelliktir bu.

"Bulaşık", elbette ki bir sor dur; ancak ben, sevginin kocam laştığı yerde bulaşık küçülür/y olur diyorum. İleri bir rezonans oluşturulamadığı yerlerde salın bozuklukları, zorunlu bir meka müdahaleyi şart koşar ve bu doğ dur. Ancak, bilinmelidir ki ev işle ni komikleştirecek boyutta bir rez nans da mümkündür. Ve bu, kes likle ne işlerin sıraya sokulmas ne de eşit miktarda bir iş zorunlu ğunu şart koşmaz. Sözü türküye rakıyorum:

"Sevgi güzellik ister
Güzellik emek ister
Güzellik tende değil
Yürekte ateş ister"

Kuram ve olgu

rhan MEYDAN

Bilim felsefesinin en kapsamlı tartışmaları, "bilim nedir?" sorusu ekseninde yürüyor. Bilimi yeniden temellendirme ve tanımlama girişimleri, bilim ntemi, bilimsel bilgi ve kuramın eliğine değin sorunlar, bu tartışmaların genel içeriğini oluşturuyor. Çağımızda, en genel düzeyde bilme ve düşünceyle doğrudan ilişkili n bu temel tartışma konularına ıt arayışları, kesin bir sonuca lanamamış olmasına rağmen, mli birikimler sağlanmıştır. 20. yıldaki düşünce serüveni bakıdan, bu birikimin temel öneme p olduğunu belirtmek gerek. Bir alt başlık olarak kuram-olgu isi de, tartışmaların bir parçasıluşturmaktadır. Gerçi, diğer boarından yalıtarak ve tartışma ko olan temel kavramlara değinerek, bu konu üzerinde çok fazrmak olanaklı görünmüyor. Faine de, kuramsal olanın olgusal ile ilişkisi üzerine kısa değinerde bulunmak mümkün. Bazı alara temas edilebilir.

URAM-OLGU İYALOĞU

yutlama yeteneği, insanın oldünyasını açıklayabilmesinin özelliğidir. Soyutlama, bilmenin asli niteliğini oluşturuyor. elikle, sürekli bir akış halinde süreci durdurmak, ögelerine rmak, parçalamak, sınıflanak ve elde edilen sonuçları mlaştırmak mümkün olabilmektedir.

"Sürekli olan'ı (düşüncede) kesintiye uğratmaksızın, canlıyı daha basit ve daha kaba saba kılmaksızın, bölüp parçalamaksızın, ölü gibi dondurmaksızın, hareketi tasarlayamayız, anlatamayız, ölçemeyiz, betimleyemeyiz."(1)

Deneyci ve olgucu anlayışlar, insanın bilgisinin yalnız ampirik görüngüleri ve olguları verdiğini ileri sürerler. Onlara göre bilginin görevi budur. Bu, her şeyden önce insanın soyutlama yeteneğinin yanlış ele alındığını gösteriyor. Bilme süreci, burada, tek yanlı olarak anlaşılmaktadır.

Oysa, bilimsel açıdan olguların **dili** her zaman belli bir kavramsal çerçeve ile **çözülür**. Olgular kendiliklerinden konuşmazlar! Kuram olmaksızın olguları analiz etmek, gözlem yapmak, deney verilerini anlamlandırmak olanaklı değildir. Olgular dünyasının açıklanması, her zaman belli bir kuramsal çerçevenin ışığında gerçekleşir.

Aslında, çevremizdeki olayların ve olguların farkındayızdır. Ancak, bilincine varmak için hareketi kesintiye uğratmak, parçalara bölmek, seçmek, sınıflandırmak gerekir. Bu, soyutlama sürecidir. Her soyutlama süreciyse, anlamını, kuramsal olanın olgusal olan ile diyaloğunda bulur. Dolayısıyla bilincine varma, **nesnel** olguların zihinde 'yansıtılması' değildir. Gözlemin, olguların, deneysel önermelerin kuram-yüklü olması, bilme sürecinin niteliğinden kaynaklanır.

Bu, bilme sürecinde şeylerin **saf** halde bulunmadıklarını gösteriyor. "Olgu", "deney", "gözlem" kavramları saf anlamlara sahip değildirler. Olguların analizi kuramdan bağımsız yapılamaz. Her gözlem, belli bir kuramsal çerçevenin mantıksal parçasıdır. Deney de anlamını, kuram-olgu ilişkisinde bulabilir ancak.

Kuram, kavramların belli bir çerçeve içinde ele alınmasını ve kavramlardan farklı olarak, farklı alanların bütünlüğüne ilişkin daha yüksek bir soyutlama düzeyini ifade eder. Dolayısıyla, **somut durumun çözümlenmesi kuramsal çerçeveyle olanaklıyken, kuram da ancak olgular üzerinde inşaa edilebilir. Olgusal temeli olmayan bir kuram, "hayali şato"dan başka bir şey olmayacaktır.**

Ampirizim gibi, rasyonalizm geleneği de bilme sürecini sakatlamaktadır. Bilgi, aklın önsel bir niteliği ve yaratısı olarak açıklandığından, düşünce ile gerçeklik ilişkisi burada da doğru bir temele oturtulamamaktadır. Bunun bilim felsefesine uzatılması, kuramsal yapıların temelini mantıksallıklarında görme biçiminde yansıyor. Bu, kuram-olgu diyaloğunun bir başka açıdan parçalanması demektir. **Kuramsal modeller ideal yapılar olarak ele alındığından, genel çerçevede kuramın değişmezliği ileri sürülmektedir. Oysa bilim tarihi bunu çürüten örneklerle doludur.**

Burada, olguların bağımsız varlığı tartışma gerektirmiyor. Bilme süreci, olguların varlığı-yokluğu konusunu belirlemez. Ancak, nesnelliğin, burada belirlenmesi, epistemolojik açıdan yanıltıcıdır. Nesnellik, gözlemci ile gözlenen ilişkisinin,

başka bir açıdan kuram-olgu ilişkisinin bir niteliği olarak anlaşılmalıdır. Gözlemcinin ne gördüğü ve neyi açıkladığı, nereden-nereye-nasıl baktığından bağımsız olamaz. Bu **bakış** konusunun da kuramla ilişkili olduğu açıktır.

*"Her olgu hakkında **sonsuz** hipotez vardır. Ne kadar çok **bakarsanız** o kadar çok **görürsünüz**"*(2) Bu, nesnelliğin ortadan kaldırılması anlamına gelmez. Ancak, ampirist ve pozitivist nesnelciliğin geçersizliğini gösterir. Bilgi sürecinin bütünlüğüne, kuram ile olgu arasındaki diyaloğun nesnelliğine işaret eder.

Herhangi bir kuramın olgularla kesin olarak örtüşmesi söz konusu olamaz. *"Alanındaki tüm olgularla uyuşan tek bir ilginç kuram yoktur"* der, Feyerabend. Ona göre, kuram ile olgu arasındaki bu uyuşmazlık, aynı zamanda bilginin ilerlemesinin de kanıtıdır. Her kuram tarihsel niteliklidir ve her kuramın, olgular dünyasına yönelik bir 'açıklama denemesi' olarak kaldığı tarihsel örneklerle gösterilebilir.

Olgular, soyutlama düzeyinde hiç bir zaman tam ve kesin olarak 'biçimselleştirme'ye uğratılamazlar. Model ile gerçeklik arasında daima bir farklılık bulunacaktır. Farklı kuramları, kuramın niteliksel değişimini, kuram-olgu diyaloğunu sağlayan, bu farklılıktır. Bunun nesnel temeli, Marks'ın Kapital'de vurguladığı görünüş ile özün özdeşleşmezliğidir. Bilgi ve bilimsel etkinlik bu temelde olanaklı olur.

Soyutlamanın düzeyi, somut durumun çözümlenmesinin olanaklarını ve sınırlarını belirliyor. Bu da, tarihsel toplumsal koşullardan, kültürel yapıdan, değer yargılarından tamamen bağımsız değildir. Sonuçta olgular dünyasını kısmi bir 'açıklama denemesi' olarak kalan kuramın, açıkladığı şey kadar, kendisinin de açıklanmaya muhtaç olduğu anlaşılmaktadır.

Bir kuramın, ne denli temel olursa olsun, bir soyutlama düzeyinin ifadesi olan ilkelerinin, olgular dünyasını açıklamakta yetersiz kalacağı durumlar vardır. Öyleki, eski kuramsal çerçeve aşılmaksızın olgular dünyasını açıklayabilmek olanaklı değildir. Bu durumda, 'tutarlılık koşulu'na göre hareket edilemez.(3) Kuramı olgularla 'doğrulama'ya da olguları kurama 'uydurma' girişimleri, gerçeklikten daha fazla uzaklaşma tehlikesini arttırmaktan başka bir sonuç vermeyecektir.(4)

Dolayısıyla kuramın, yalnız sonuçlarının değil, temel öncüllerinin de 'şüphe' ile ele alınması ve sorgulanması önemlidir. Ancak burada, kuramın geçerliliğinin, sınanabilirliğinin, farklı kuramlar arası ilişkilerin ve kuramsal değişikliğin belirlenmesiyle ilgili, sorunlarla karşı karşıya kalmaktayız. Yine de, kuramın, hiç bir zaman kuramsal olarak son sözü söylemeyeceği belirtilebilir. Elbette, bir kuram ancak kendi kapsamına denk düşen bir soyutlama düzeyinde ele alınabilir. Bilimsel açıdan her zaman, kapıyı yeni olgulara aralık tutmak ve yerini yeni bir kurama bırakmaya hazır olmak durumundadır.

MARKSİST KURAM

Modern diyalektik, kuram ile olgu arasındaki diyaloğun sürekliliğini benimser. "Soyuttan somuta" inceleme süreci ve "somuttan soyuta" yükselmeyi içeren yöntemsel tutum, diyalektiktir. Gerçi bu genelleme, kuram ile olgu ilişkisine tam bir açıklama getirmez. Fakat yine de, kesin, mutlak ve değişmez hiç bir şey tanımayan diyalektik yaklaşımın, kuram-olgu ilişkisinin çözümlenmesinde önemli ögelere sahip olduğu belirtilebilir.

"Diyalektik mantık, organik, canlı, geçişli, hareketli bir bağıntılılığın, süreçlerin ve karşılıklı etkileşmelerin bir mantığı olarak, herhangi bir biçimden yoksundur. Elbette bir 'yoksulluk' değil, aksine doğanın hareketine ve değişkenliğine denk düşen bir hayat zenginliğidir"(5)

Marks'ın, diyalektik yaklaşım gereği, kuramsal gelişmenin niteliksel boyutunu yadsımadığı, kesin olarak söylenebilir. Marks ve Engels'in kuramsal kireçlenmeye karşı, bir çok kez uyarıda bulunduğunu biliyoruz. Onlar yaptıkları genellemeleri, sürekli olarak geliştirip değiştirdiler. Ama, yaşadıkları tarihsel süreçte, kuramsal yapılarını niteliksel değişime uğratmalarını gerektirecek koşullarla karşılaşmadılar.

Bu diyalektik yaklaşım ne var ki bugün Marksizm adına savunulan kuramın bağıntılarını yitirmesine ve donuklaşmasına engel olmaya yetmemiştir. Yaşadığımız sorunlar büyük ölçüde, Marksist kuramın epey bir zamandır olgularla diyaloğunun kopmuş olmasından kaynaklanıyor. Dolayısıyla kuramın geçerliliğinin ve kapsayıcılığının belirlenmesi, sınanması uzun bir zamandır söz konusu değildir. Bu, bugünkü kuramsal tartışmaları ve sorgulama girişimlerini güçleştiriyor. Hareket tarzının belirlenmesini sıkıntılı hale getiriyor. Mesele şöyle konulabilir: mevcut kuramı yeni olgularla zenginleştirerek süreci aşabilecek miyiz? Yoksa, önümüzde bir "paradigma değişikliği" sorunu mu var?

DİPNOTLAR

1- Felsefe Defterleri, Lenin, sf. 21

2- Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı, Robert M. Pırsıg, sf. 173

3- Yönteme Hayır, Paul K. Feyerabend, sf. 41, "Yeni hipotezlerin kabul edilmiş kuramlarla uyuşmasını şart koşan tutarlılık koşulu, daha iyi kuramı değil de, eski kuramı koruduğundan hep onla uygun değildir."

4- Thomas S. Kuhn, Bilimsel Devrimlerin Yapısı, Kuhn, "paradigma" olarak adlandırdığı kuramsal modellerin, olgular dünyasını açıklamakta geçerliliğini ve ikna ediciliğini kaybetmeye başladığı böylesi dönemleri "olağanüstü dönemler" ve "kriz" kavramlarıyla ele alıyor. Krizin aşılması bilimde bir devrimle, yani "pradigma değişikliği"yle mümkündür. Yeni bir kuram modele geçiş artık kaçınılmazdır.

5- Mantık ve Diyalektik, Aydın Boykuç, sf.140

Eğer hukuk buysa

Mustafa ÖZ

Son günlerde Türkiye yönetiminin tepesinde çarpıcı olduğu kadar düşündürücü de olan olaylar görüntülenmektedir. Ama bizler düşünmesini bilemediğimiz için, olanlara sadece gözlerimizle karşılardan bakmaktayız. Oysa olayların özü, beyinle yorumlandığı zaman, insanı ürkütücü, korkutucu duruma düşürmektedir.

Herkesin bildiği gibi bazı siyasal partilerin ve onların yöneticilerinin paralarla, çıkar sağlamakla, adam ayırmakla yolsuzluklara karıştıkları görüntülenmektedir.

Ortada "yolsuzluklar" dosyaları vardır. Burjuva hukukuna göre bunların hepsi "suç" teşkil etmektedir. Suçluların yargılanmaları, aklanmaları, hesaba vermeleri gerekmektedir. Ama devletin tepesindeki suçluların yargılanma yeri, "Yüce Divan" denilen Anayasa Mahkemesi'dir. Yani tüm vatandaşların yargılanma yerlerinden ayrı bir mekan...

Yine burjuva hukukuna ve yasalarına (özel yasa) göre sanıkların mahkemeye sevk işlemleri, TBMM'sinin kararıyla belirlenmektedir. Bu nasıl oluyor? Suç dosyaları Meclis'e geliyor. Dosyayı eline alan Meclis yönetimi diyor ki, "Ey meclis üyeleri, suç dosyasında adı geçen kişiler, devletin paralarını çar-çur etmişler, yemiş-yedirmişler. Bu kişileri mahkemeye gönderelim mi göndermeyelim mi, el kaldırın" deniyor. Bu sanıkların partilerindeki üye sayısı, "mahkemeye sevkedelim" diyenlerin sayısından fazla geliyorsa, (bunlar çoğunluk oluyor) suç dosyaları ortadan kaldırılıyor... Yani bir siyasi parti başkanı, üyeleri, bir bakan, milletvekili devletin-milletin parasının tümünü çarçur etse, yese vb. suçlar işlese o kişilerin mahkemeye gitmesi, Meclis çoğunluğunun elinde bulunmaktadır. Suçlu görülenin bağlı bulunduğu siyasi parti üyeleri, ya da meclisteki avlanabilecekleri de avlayarak çoğunluğu oluşturan suçlular, mahkemeye gitmekten ve hesap vermekten kurtuluyorlar... Yani suçluların suçları, yasa ve hukuk kurallarına göre değil, "çoğunluk" sultasınca belirlenmektedir... Şimdi bunun adı, "hukuk", "adalet", ya da "hukuk devleti" mi oluyor?.. Mademki Türk hukukunda hukuk ve yasalar geçerli değil de "kişilerin çoğunluğuyla" karar veriliyorsa ve bu suçlular aklanıyorsa, ortalıktaki mahkemeler, yargıçlar sadece sıradan vatandaşlar için midirler?..

Demek ki Türkiye hukuku, ülke insanlarını ikiye ayırıyor: Ayrıcalıklılar, ayrıcalıklı olmayanlar.. Başka bir deyişle alt kattakiler, üst kattakiler... Üst kattakiler, (orta çağda olduğu gibi) soylular, elitler.. Alttakiler, avam takımı, lümpenler... Görünürdeki mahkemeler de avamlar için kurulmuş oluyor. Üstkattakilerin yargılanma yerleri (onlar zaten yargılanmaz) bu mahkemeler değil, onların suçlu olup olmadıkları yine üstteki "çoğunluk"la belirlenmekedir.

Aç bir lümpenin fırından ekmek çalması, ya da başka birisinin cebinden üç-beş lira aşırması, o kişinin yıllarca hapislerde yatmasına neden oluyor. Ama öte yandan devlet cebinden aldıkları paralar, milyonlarca ekmek edecek kişilerin suçları şöyle ya da böyle örtbas ediliyor, görmemezlikten geliniyor...

Tarihin sararmış yüzüne bakanlar, böyle bir hukuk sisteminin olduğunu hiç görmemişlerdir. Ama Türkiye insanları, böylesine yaygın hukuksuzlukları çok gördükleri için, olmakta, süren hukuksuzluklara aldırış etmemektedirler. Hatta böyle alışılmış şeyleri duymamazlıktan, görmemezlikten gelmektedirler. Adaletsizlikleri içlerine sindirerek mışıl mışıl uyumakta 'huzur' aramaktadırlar...

Görüntünün kötü bir yanı da Türkiye'de sözde klasik hukukçular, "çağdaş hukuçular", "Barolar", üst ve alt mahkemelerden ayrılmış ya da çalışmakta olan yargıçlar, hukukçular bulunmaktadır. Bunların hepsi de "hukuksuzlukları" görmemezlikten ya da anlamamazlıktan gelmektedirler... Bunların anlayışına göre, "başta anayasa ve öteki yasalar böyle düzenlenmiş, biz ne yapabiliriz?.. Onun için anayasanın hukuksuzluğuna boyun eğmek zorundayız" mantığıyla, hukukdışılıkları, hukuksal olarak görmektedirler. Ne denli insanları, vicdanları incitici bir düşünce biçimi değil

mi?.. Anayasa'yı ve diğer olumsuz yasaları başka birileri, başka ülkelerden ya da uzaydan gelip değiştirecekler, buradakiler de "hazır"a konacaklar!..

Demek ki bu ülkede evrensel boyutta ne hukukçu ne de bilim adamı yetişmiş... Hepsi ayçiçeği gibi insanlar... Adamların kafaları öylesine koşullanmış ki, "oylama"yı, "oy çokluğunu" "demokrasi" olarak algılamışlar... "Oyladık işte. Oy çoğunluğu o yönde çıktı, buna uymak zorundayız, çünkü demokrasinin gereği böyledir" gibi bilimden, mantıktan uzak görüşler ortaya seriyorlar. Böyle görüşlere göre de hırsızlığın adı, "demokrasi" oluyor... Oysa demokrasinin özünde başta hukuk, adalet, hak, özgürlükler vb. temel kavramların olduğunu gözden kaçırıyorlar..

Geçen yüzyıllarda bile bazı ülkelerde yargıçlar kurulu, suçluyu halk yığınlarının önünde yargılarlarmış. Kararlarını da yine o anda halkın gözleri önünde açıklarlarmış.. Bazı çağdaş uygar ülkelerde de mahkeme, kararlarını duvarlara astırır, halkın okumasını, duymasını isterlermiş. Bu yüzden "şeriatın kestiği parmak acımaz"mış... En doğal şekli de böyle olmalıdır. Her toplumsal, kamusal olay, halkın gözleri önünde olup bitmelidir.. Öyle ya sen hem çağdaşlıktan uygarlıktan dem vuruyorsun ve mahkeme olarak adamı idama mahkum ediyorsun, idamlığı halkın önünde ipte sallandırıyorsun, ama senin kararından halkın haberi olmuyor... Verdiğin idam kararını bir ay süreyle duvarlara as, yığınlar görsün senin gerekçeli kararını. Baksınlar, bu kişi idamlığı hak etmiş mi... Deniz Gezmişler davasında olduğu gibi...

Roma'daki hukukta alınacak dersler çoktur. Şöyle denir, "Agustus'tan beri Roma'nın yarattığı hukuk düzeni, tarihte eşine rastlanmayacak bir büyüklük eseridir". Belki de "Tanrı devleti", "Yeryüzü devleti" kurgularında, insan haklarını onlara göre düzenlemiştir. Bu güçlü Roma hukuku, derin Yunan kültürüyle beslenmiştir. Demek ki tüm hukuk ya da hukuksuzluğun temelinde "kültür" ya da "kültürsüzlük" yatmaktadır... Türk hukuku da kültürsüzlüğün bataklığında uç verememektedir... Cumhuriyet kurulduktan sonra Türk hukukunun ana toprağı ve fideleri başka ülke hukuklarından alınmış getirilmiş, yeşermeye bırakılmıştır. Yani Türkiye hukukunun "temelleri" yoktur, nedeni de kültürsüzlüktür...

Başta siyasi tarih, politik yanlışlıklarla doludur. Neron için şöyle deniyor: "Kanlı rejimiyle ülkeyi yönetti"... Hem kanlı, hem "yönet"mek!... Tarihin politik yanlışlıklarının yanında yine tarih, "hukuksuzluk"larla doludur... Hele Türk politik tarihi, dediklerimizin en başında yer almaktadır.

Günümüzde özellikle Türkiye'de hukuk; paralı, dayı'lı, taraflı üçgenin içinde dönmektedir... Parası, dayısı olanlar, arabalarını yüksek dağlardan aşırabilmekte, hukukun kendilerine sunduğu nimetlerle uykularını rahatça uyuyabilmektedirler. Ama parası, tarafı olmayanlar için hukuk, insanları cehenneme gönderme aracıdır. Yukarıda değindiğim üç unsur, hukukun temelini oluşturuyorsa, bilim ve tekniği, insan haklarını yani "insan"ı dışlıyorsa o zaman o sistemin adına "hukuk" dememek gerekir... Bilimsellikten uzak bir kurumun somut verilerinden söz etmek de olası değildir... Düşünebiliyor musunuz, bir takım bilimadamı denilenler, ihtilalcilere anayasa hazırlayıveriyorlar ve militarizmin bayrağını ellerinde taşıyarak militaristlere yol gösteriyorlar... Bu da şaşırtıcıdır. Hem hukuk adamlığı, hem de hukuksuzluğun bayraktarlığını yapmak... Öte yanda da sözde demokrat görüşlü olan bilimciler de ihtilalin yanında yer alan meslektaşlarına karşı çıkmıyorlar.. Öyle bir ülke Türkiye... Çok düşündürücüdür...

İşin en kötü ve yüz kızartıcı yanı, Türkiye hukuku, polis karakolundan başlamaktadır. Polisin aldığı ifadelerle ve işkenceyle derlenen belgelerle mahkemeler çalışıyorsa ve bunlara göre "karar" veriliyorsa o ülkede "hukuk"tan söz edilemez... Burada mahkeme, devlet. Yargıç-devlet. Polis-devlet. Yasalar-devlet, yani hem davacı-talepçi hem yargılayan, hem karar veren devlet. Bu çıkmaz sokakta vatandaş ne yapacak?...

Tüm bunlar böyle olunca yani "hukuk" baştan aşağıya bozuksa, Türkiye yönetiminin tepesinde de hukukdışılıklar olacaktır elbette... Böyle şeyler olur, olur da, olmaması gereken de bu denli hukuksuzluklara kimseden ses çıkmaması. Asıl düşündürücü yan burasıdır...

Bir devlette yönetimin temeli "hukuk"tur. Eğer o ülkede hukuk yoksa, hukukun yerine başka olgular egemense, böylece hukuk bozulmuşsa, o ülkedeki parasız, dayısız olanların yaşaması olası değildir... O zaman da devletin bireyleri başka hukuk dışı yollara başvuracak demektir. Geçmişte bunun örnekleri çok görülmüştür...

Bir devletin yaşamsallığını, meşruluğunu koruyan bilimsel hukuk kurallarıdır. Devlet, hukuk kurallarını bilimsel verilere göre düzenleyip, yürütecek ve onu koruyacaktır. Kişi özgürlükleri, eşitlik vb. oluşumlar, devlet yönetiminin özünü oluşturmaktadır.

Eşitsizliği, devletin başındakiler yapıyorlarsa, bunun bırakın makkemesini, cezasını, o devlet bitmişti artık.

Devlet kendinin ortaya koyduğu kurallara uymuyorsa, vatandaşlar bunu görüyorsa, o vatandaşlar o devleti kabul edecekler mi?. Yoksa herkes başının çaresine mi bakacak?...

GELENEK VE BİR KİTAP:

Tohum'un öğrettikleri

Ata YADİGAR

Umut Yayımcılık'ın çıkardığı, **Muzaffer Oruçoğlu**'nun anı/romanını bundan beş yıl önce okuduktan sonra, "***Komün***" dergisinde değerlendirmiştim.

Kitabı yeniden okumak, ilk okuduğumda aldığım hazdan, duyduğum sevinçten, kapıldığım coşkudan zerre kadar eksilme yaratmadığı gibi, tam tersine daha çok coşku, daha derin anlam kazanmama neden oldu. Bu bağlamda tekrar değerlendirme ihtiyacı duydum.

M. Oruçoğlu'nun anı/romanı birden çok açıdan, değerlendirmeyi fazlasıyla hak eden bir eser.

Bizler açısından özel önemi, çeyrek yüzyıllık mücadele tarihimizin hem en önemli ("Tohum"un toprağa düşmesini anlatıyor olması açısıyla) hem de tek romanı (ciddi edebi çalışma açısından) olmasından kaynaklanıyor.

Siyasetin edebiyata içirilmesinde alabildiğine başarılı olan çalışma, komünist hareketin; karın, buzun, kanın ve ateşin içinde çıplak yumruk, ihtilalci yürek, güneş sıcaklığında düşüncelerle kurulmasını anlatıyor.

Hareketin kadroları bir elin parmakları kadar azdır. Taraftar ve kitlesi sarmakla sayılacak kadardır. Elde ne bir silah ne de sözü edilecek mühimmat vardır. Cepte ise beş kuruş yoktur. Fakat tüm engeller kafada, ışık kadar kuvvetli düşünce ve inançla yenilmiştir. Geriye kalan, dağa ve kitleye tutunmaktır. Kitle, devletle geleneksel düşmanlığı olan Dersim halkı, dağ, varlığıyla düşmanın şevkini kırın, dostuna da "beni tanı, denetimine al, iflahını kesmeyeceğin düşman değiltir" diye mavi buzullarıyla haykıran Munzur'dur.

Romanın esası bu alanda geçmektedir. Romanın bir bütün olarak dökümünü yaptığımızda karşımıza gerilla-halk, gerilla-doğa, gerillanın kendi iç çelişkileri, gerilla-düşman, gerillanın nesnel durumu ve ütopyası gibi belli başlı sorunların değerlendirilmesi çıkıyor. Hiç şüphe yok ki aynı değerlendirmeler gerilla ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi olan her kesim açısından da söz konusudur. Bir benzetme yapmak gerekirse; gerilla, durgun, durgun olduğu için de çürüyen ve çürüten bir yaşamın içine, suya düşen bir taş gibi düşüyor ve bu taş halka halka etkisini etrafına yayıyor. Halkın yaşamının ortasında iltihaplı bir yuva gibi duran karakollar, zulüm ocakları olmasının cezasını çekiyor, birer birer bombalanıyor. Karakol komutanları zulümcü başları Mürsel, Deli Bekir karılarının sıcak kalçalarına rahat sarılıp yatamıyor. Fırlatılan bombanın tahribiyle karakol ve evlerinden çok yaşamları parçalanıyor. Yaşamı parçalanan sadece karakol komutanları değildir. Sömürücüler, karşılarında nasıl bir kuvvetin olduğunu bilmemenin kaygısı içindedirler. Gerillaya dair en ufak bir gelişme, validen albayına kadar herkesi harekete geçirir. Asker ve "sivil" otorite arasındaki çatlak, yetki çelişmesi su yüzüne vurur.

Hareket halk içinde arınmayı, netleşmeyi, saf tutmayıda zorunlu kılar. Topal İsmet, Hüseyin Güngör, Öğretmen Celal, Topal Cafer gibi unsurlar insan tortusu olarak dibe vurur, devrimcilerin kanına ekmeklerini banıp yiyecek kadar alçalırlar. İhbarcı-muhbir olurlar. Bu unsurlar sadece devrimcilerin öfkesini değil, halkın lanetini hatta düşmanın aşağılamalarını da üzerlerine çekerler.

Bu unsurlar yaşam karşısında kör ihtiras ve tutkularının kurbanı olup düşerlerken, açlığın, yoksulluğun gümbürtüyle kapısını çaldığı Kirve Memo ve Süleyman Nakış karı ve buzu devrimin kardelenleri olarak çatlatırlar. Bölgede en sağlam ve güvenilir unsurlardır Kirve Memo ve Süleyman Nakış. Evlerini, sofralarını, düşüncelerini gülümseyen avuçiçi gibi açarlar devrimcilere. Bütün varlıkları bir kaç keçi ve bir avuç toprak olan bu iki insan, romanda hem geçmişin birikiminin aktarılmasını sağlamada hem günün programının anlatılmasında hem de geleceğin ütopyasının kurulmasında düşüncelerin harmanlanıp geri döndüğü ve takrar şekillendiği denek taşlarıdır sanki.

Yazımızın girişinde siyasetin edebiyata içirilmesinde romanın başarısından söz etmiştik. Bu görüşümüzü sürdürmekle birlikte roman, kendine içirilmeye çalışılan (İ. Kaypakkaya yoldaşın "Seçme Eserler" kitabının) bir özeleştirisi gibidir. Seçme Eserler'de dünyada Afrika, Asya, Latin Amerika'da olduğu gibi ülkemizde de ezilenlerin hışımla ayağa kalktığından, "kitlelerin büyük çoğunluğunun, kurtuluşlarının silahlı mücadele ile olacağını kavradığından" sözedilir. Roman bunu yadsır. En ileri durumda olan köylüler (genel olarak da halk) hışımla ayağa kalkmak bir yana, hatırı sayılır derecede edilgen, tembel, tevekkül ve kurnazlık içindedir. Dersim'in, ilk çalışma alanı olarak seçilmesinin nedeni romanda "*iyi bir ayaklanma geleneği... Halkın yeniliğe ve ilginçliklere açık olması, arazinin askeri harekete elverişliliği (...) çelişkinin şiddeti ve kitle temeli*" biçiminde açıklanır (Tohum, sf.8). Var olan kitle içinde en ileri durumda olanlardan biridir Süleyman Nakış. Söylediğimizin anlaşılması için Nakış ile Ali Haydar arasında geçen bir konuşmayı aktarmakta yarar var: "*Ee anlatın hele neler ettiniz, ne çalışmalar yürüttünüz*" der Baba Nakış. "*Köyleri köylüleri ve dağları tanımaya çalışıyoruz.*" diye cevapladı A. Haydar. "*Söylemesi ayıp köylüler ne düşünüyor durum hakkında?*" "*Bir şey düşünmüyor şimdilik dinlemekle yetiniyorlar.*" (sf.27) Halkın durumu "şimdilik dinlemek" iken, halkın devrimcilere bakışı Azeroğlu ile İbo ara-

sında geçen bir değerlendirme de çok daha açıktır. İbrahim sorar: "*Halkın size karşı davranışları nasıldır? Politikaya ve devrimci propagandaya karşı ilgileri nasıldır?*" "*Vallahi halk bize talebe diyor. Devlet elek-velek aradığı için acıyor. Öte yandan propagandamızı ilgi ile dinliyor. Gücünüz yok, devletle baş edemezsiniz yargısını sık sık yineliyor. Kuşku, tereddüt ve korku içindedir. Bize verdiği destek bilinçli ve gönüllü bir destek değildir. Acıma duygusundan kaynaklanan zoraki bir destektir. Ama ben bunu normal karşılıyorum.*" "*Tabii normaldir. Bilinçli desteği bizler yaratacağız. Doğru bir devrimci hat bilinci yaratır, gönüllülüğü güçlendirip bir üst aşamaya vardırır.*"(sf.14)

Bu alıntıların nedeni "*halkın hışımla ayağa kalktığı*", "*büyük bir kısmının kurtuluşlarının silahlı mücadele ile olacağını kavradığı*" tesbitinin gerçekte ne kadar subjektif olduğunu ispat etmek değildir. Bu konu, 78 yılında yapılan Birinci Sosyalist Forum'da eleştirilerek bir sonuca bağlanmıştı. Subjektivizme düşülen, sadece bu husus da değildi. Çağ tesbiti ve başkaca hususlar da buna dahildi. İşin ilginç yanı, aradan onca zaman geçmiş olmasına, yaşanan sürecin pratik sonuçlarını çıkarma olanağımızın olmasına rağmen hem geleneğin iki kesimi hem de ***Uzun Yürüyüş***'te yazan **Baran Parçacı** gibi arkadaşlar 1. yenilginin derslerini çıkarmamak için ayak diriyor, "*yenilginin nedeni objektif şartlardır*" diyorlar. Gelgelelim, "objektif şartlar"dan neyi anlatmak istediklerini bize anlatamıyorlar.

Niyetimiz elbette roman üzerinden 72 yılında (şimdi İP, geçmişte TİİKP olarak bilinen) Şafak revizyonisleri ile girişilen ve beş temel belge olarak bilinen, geleneğin belgelerini burada tartışmak değildir. Biz "*Tohum*" romanının okunmasını ısrarla önerirken, geleneğin genel hattının roman içerisindeki duruşuna dikkat çektik. Hiç şüphesiz ki roman salt bununla ilgili değildir. Bizi ilgilendiren esas yanı romanın önermesi, edebi gücü, estetik yanıdır.

Romanın iç zenginliği, romana ait olan unsurların (karakterler, romanın önermesi, düş, ütopya, hareket karşısında olumlu-olumsuz değişim, roman kişilerinin tek tek öyküleri, bu öykülerin birbiriyle diyalektik bağı ve romanın dili gibi unsurların) alabildiğine yerinde, teknik açıdan Türk edebiyatında az kullanılan bir tekniğin zaman zaman kullanılmış olmasıdır. Örneğin, Azeroğlu'nun çocukluğu bir başka olay üzerinden anlatılır. Aynı şey, Ali Haydar'ın geçmişi ve geleceğine yönelik anlatıda da geçer. Niyajni -hemen tüm kapalı toplumlarda olan- büyücü, falcıdır. Dersim'de yaşamın mistik yanını anlatır. Dersim'in felaketli anlarıdır bunlar. Bin yıldır bu böyle sürmüştür. İnce, uzun boylu, kıvırcık saçlı bir genç; Ali Haydar, bin yıldır çekilen acının, duyulan öfkenin ayağa kalkışıdır. Niyajni'nin Ali Haydar'a "*Bin yılın hesabını soracaklar senden*" demesi anlamlıdır.

Romana konu olaylar, 12 Mart cuntasından sonra zifiri karanlığın halklarımızın üzerine zalim bir tarzda çullandığı dönemde yaşanmıştır ve kahramanlar, yakın tarihimize ışıklı izler bırakan, içimizden birileridir. İbrahim, Azeroğlu, Ali Haydar, Yeşil, Kamer, Özkan, vd.

Romanda karakterler siyasal sistem içinde yaşayan sınıfların temsilcisidirler. Düşünüş ve yaşayışlarında, temsilcisi oldukları sınıfın açık-derin izlerini görürüz.

Proletaryanın ideolojisinin en yoğun, en berrak tarzda yansıdığı İbo'dur. Nerede sesini duysak, nerede görsek, ırmaklarca coşkuludur... Dinlemek, anlamak, analiz etmek, denemek ve yeni sonuçlara ulaşmak. Ulaşılan her sonucu alabildiğine berrak, anlaşılır bir biçimde etrafındakilere anlatmak. 'Yoktan' var etmek, var olanı çoğaltmak. Proletarya temsilcisinin karakteri bu biçimde yansır.

Romanın başlangıç, gelişme ve sonuç aşaması, kendisiyle ilgili herşeyi geliştirir. Gerilla yaşama girmiştir ve yaşam asla eskisi gibi kalmaz. Karakterlerimizden Kirve Memo, romanın en canlı, en değişken ve en kestirmeden yaşamdan sonuç çıkaran kişisidir. En "edepsizce" şeyler "insan halidir" onun için; ağzından bal tadıyla dökülür. Köylünün ve insanın cinsel yaşamı, bütün yaşamı bulgur, ayran, yumurta, peynir olan kirve Memo'nun anlatımıyla iki yüzlülükten kurtulur. Anlatımındaki efendice tutku, ihtiras, okuyucu için "insan halinin" yerli yerine oturmasında önemli işlev görür.

Hiç şüphesiz ki bütün bunlar, -yıldızlara, güneşe ve gökyüzüne yakın bir insanın- yaşamından çıkardığı sonuçtur. Bilincinde sıçrama yaratan "ar damarı"nı Munzur gibi çatlatan bu sonuçtur. Topraktan öğrenip, kitapsız bilenlerin soyundan olan kirve Memo devleti de, yaşadığı pratik sonucunda öğrenir ve bu öğreniş onun aklına, aklından gözlerine ışık doldurur. "Beser'in şimdiye kadar görmediği bir ışıktır bu." İşkencede bir adamın devleti yenmesinin, sır vermemesinin koyunlarında getirdikleri yıldızlar ayaklarının altına, sofrasına dökenler ele vermemenin ışığı.

Romanın önermesi/ ütopyası olmasının, romanı başarılı kılan ögelerden bir tanesi olduğunu belirtmiştik. Bu ütopya, en özlü söylenecek olursa insanın insan üzerindeki her türden baskı ve sömürüsünün ortadan kalkmasıdır. Uzak-yakın ütopyalardan yakın olan Naciye, yazarın aşk, sevgi kavga gibi değerlerini taşır. Mendi kadar tarlası, birkaç tavuğu olan Naciye romanda Munzur kadar zengin, yüce ve ulaşılmaz noktadadır. Aslı aranırsa, toplumdaki ilişkiler batak olduğu için Naciye bu bataklıkta açan bir güldür. Fakat Naciye yazarımızın düşsel kahramanı gibi geldi bana.

Türkiye "sol-sosyalist" hareketi içinde özel bir yeri vardır geleneğimizin. Bu özellik "Tohum"un toprağa düşmesiyle 5 yıllık revizyonizmi, reformizmi, çatlattığı buzun içine gömmesi ve "Tohum"un kanla sulanmasında gelir. Şöyle bir an düşündüğümüzde mücadeleyi terkedenlerin yazdıkları ve başkaca kimi yazarların kaleme aldıkları romanların karakterlerinin hastalıklı ve mağlup unsurlar olması da ancak bu biçimde açıklanabilir.

"Tohum" hakkında söylenecekler yazılacaklar hiç şüphe yok ki bunlarla sınırlı değildir. Daha da önemlisi bizim tarihimiz, edebiyata, sinemaya müziğe konu olabilecek alabildiğine zengin bir tarihtir. "Tohum"a sığmayacak kadar geniş, renkli ve ışıklıdır.

Bu topraklar üzerinde sanat yapmak istiyorum diyen tüm sanat dallarında uğraşanlara bizim tarihimiz olanakları sunmaktadır. Bunun en önemli köşe taşı ise "Tohum"dur.

Diyalektiği kavramak

ustafa TOPAL

Diyalektik şu ya da bu düşünürün tasarımının değil, doğanın olduğu gibi incelenmesinin ürünüdür. Gelişmelerinin belli elerinde bilimler sürekli diyalek- sonuçlar ortaya koyarlar. Doğa, alektiğin hem deneme alanı, hem onu doğuran ana kaynaktır. Diyatik; bilimlerin gelişimine tümüyle un, biricik evrensel bilme, incele... yöntemidir. Doğa, toplum ve in- düşüncesindeki gelişmeler diyaiğin yasalarına uyğun olduğu için ekliği incelemenin en uygun, en ru yolu zorunlukla diyalektiktir. Diyalektiğin geliştirilmesinde birdüşünürün payı olsa da en önemdımlardan birini atan Heğel'dir. ak diyalektik Hegel'de başaşağı r. Diyalektik gerçek içerik ve anna Marks'la kavuşmuştur. Hedeki biçimiyle yanılgılara yol , insanları büyük yanlışlara götüen diyalektiği bilimsel bir incelemeye çeviren Marks olmuş- Bir başka anlatımla Hegel'de baı duran diyalektiği ayakları üst oturtan Marks olmuştur. mark- 'le birlikte insanlık gerçeğe anın en akılcı, en bilimsel yola, ektiğe, bir daha ondan ayrılmaasına kavuşmuştur.

ukarıdaki iki paragrafta anlatılan şler felsefeyle ilgilenmiş bizdeki ların diyalektik hakkındaki celerinin kısa bir özetidir. Solımızın çoğu yukarıda özetlenen leri tartışmasız doğrular kabul bu görüşlere yönelik eleştirileri e almaya yanaşmaz. Onlara göalektikle ilgili "apaçık doğrulaışmaya açan birisi ya belli he- peşindeki art niyetli bir çılık düşmanıdır ya da yaptığıe anlama geldiğinden habersiz karışık bir solcudur.

daki düşünsel sığlığın başlıca lerinden birinin felsefi kavrayışsızlık olduğu göz önünde tutulduğunda diyalektikle ilgili solcularımızın kestirme tutumlarına şaşmamak gerekliyor. Ne de olsa felsefe, solcularımızın üzerinde sağlıklı bilgileri olmadan bol keseden konuştukları konular arasında yer alıyor. Onlara kalırsa,felsefenin binlerce yıldır çözümlenememiş sorunları da içinde olmak üzere birçok felsefi sorun Marksizm'le birlikte çözümlenmiş durumda. Dolayısıyla diyalektik gibi Marksçılığın elde ettiği birçok başarının hazırlayıcısı, doğruluğu defalarca kanıtlanmış bilimsel bir yöntemin nesi tartışılabilir ki (?!)

Diyalektik söz konusu oldukta sorunların bu kadar kolay acıklanamayacağını; bırakalım tüm doğa, toplum, düşünce alanlarını...yalnızca bilme alanında bile evrensel bir bilme yönteminin olmayacağını, bu acıdan diyalektikle ilgili solcu savların ayakları havada, olgulara denk düşmeyen kurgusal varsayımlar olduğunu göstermek gerekiyor.

Görece karmaşık bilgi kuramsal sorunlara girmeden önce diyalektiğin Hegel ve Marks'taki biçimlerin, bunlar arasındaki farklara ilişkin solcu yanılgıları ortaya sermekte yarar var. Hegel diyalektiği ile Marks'taki diyalektik arasında yapay farklar üreten, gerçekliği çarpıtan kestirme yargıların yanlışlığı ortaya konduğunda tartışma daha sağlıklı bir zeminde yürüyebilir.

Başlangıç için diyalektikle ilgili bazı beylik solcu genellemelere daha yakından göz atmakta bir sakınca olmasa gerek.

Diyalektikle ilgili hemen her tartışmada solcu tartışmacı, sırası gelince, Hegel'de başaşağı duran diyalektiği Marks'ın ayakları üzerine diktiğini özenle vurgular. Burada amaç yanlızca Hegel ve Marks'taki diyalektik anlayışlar arasında bir fark olduğunu anımsatmak değildir. Gerçekte vurgulanmak istenen Prusya gericiliğinin resmi filozofu Hegel'i düşünce anlayışı gereği içine düştüğü yanlışları Marks'ın düzelttiği, böylece diyalektiği bilimsel bir içeriği kavuşturanın Marks olduğudur.

İyi ama bu diyalektiği ayakları üzerine dikmenin gerçek anlamı nedir? Marks'ın Hegel diyalektiğinde düzelttiği şey neydi? Marks diyalektiğin Hegel'deki biçimine, yasaların sayısına, işleyiş biçimlerine, Hegelci üçlemelere, Hegelci soyuttan somuta, ilerleme ilkesine... bütün bunlara karşı çıkmışmıydı?

İşin doğrusu birçok solcu bu sorulara net bir yanıt veremez. Ama konuşmasından bütün bu konularda Marks'ın Hegel'i aştığı, düzelttiği anlamı çıkar.

SOYUTTAN SOMUTA İLERLEME

Belli bir ülkeyi ekonomik açıdan ele alırken izlenebilecek olası iki yoldan birincisi, soyuttan somuta ilerleme yöntemidir. Gerçeklikten, somut olgulardan yola çıkan bu yöntemde, önce sözkonu

su ülkelerdeki nufus, sınıfların dağılımı, kentler, kıyılar, yeraltı-yerüstü zenginlikleri, üretim dalları vb. ele alınır. bu somut verilerden daha ileri genellemelere(soyutlamalara) gidilerek sonuca ulaşılmaya çalışır.

Bu yöntemin tam tersi bir yol izleyen, soyuttan somuta giden ikinci yöntemdeyse somut gerçeklik bütünlüğün bulanık-düzensiz bir tasarımı kabul edildiği için, öncelikle, somut gerçekliğin öğeleri çözümlenerek bunlardan en temel özsel olanlar diğerlerinden ayırt edilmeye çalışılır. Böylelikle elde edilen kavramların düzenlenmesiyle inceleme ilerletilir.

Ekonomi bilimi yeni doğduğu sıralarda 17. yy ekonomicilerinin başlangıçta somut toplumu ele alarak yürüttükleri çalışmanın birinci yöntemin ilk örnekleri olduğunu vurgu-

layan Marks bu konuda şöyle diyordu: "*Gerçek ve somut olandan, gerçek ön varsayımdan yola çıkmak, böylece sözgelimi tüm toplumsal üretim etkinliğinin temeli ve öznesi olan toplum ile başlamak doğru gibi gözükür. Oysa daha dikkatli bakıldığında bunun yanlış olduğu ortaya cıkar. Toplum, örneğin oluşmuş bulunduğu sınıfları hesaba katmazsak bir soytlama olarak kalır. Eğer kaynaklandıkları öğelerden, örneğin ücretli emek, sermaye ve benzerlerinden haberimiz yoksa, bu sınıflar da yine boş laftan ibarettir. Bu öğelere gelince, bunlarda değişim, işbölümü, fiyatlar vb. varsayarlar. Örneğin ücretli, emeksiz, değer, para, fiyat vb. olmadan sermaye hiçbir şey ifade etmez.*"(Grundrisse, K. Marks, Birikim Yay. 1979 İstanbul, sf:167)

Yanlış bulduğu "somuttan soyuta ilerleme" yönteminin karşısında bilimselliğini vurguladığı "soyuttan somuta ilerleme" yöntemini savunan Marks bunun gerekçesini şöyle açıklıyordu:

"*Somut, çok sayıda belirlemenin bir noktada bağdaşması, dolayısıyla çoğulluğun birliği olduğu için somuttur. O halde somut, gerçek hareket noktası olduğu halde, düşüncede bir hareket noktası olarak değil. Bir topluma ve birleştirme süreci, bir sonuç olarak ortaya çıkacaktır. Birinci yol (somuttan soyuta-bn.) boyunca tasarımın bütünlüğü çözülüp, soyut belirlemeler şekline dönüşmüştür. İkincisinde (soyuttan somuta-bn) soyut belirlemeler somutun düşünce yoluyla yeniden-üretilmesine doğru giderler.*" (Age.sf:169)

Ekonomik incelemeye toplumdan başlamak bütünlüğün bulanık, düzensiz bir tasarımını ortaya çıkardığına göre işe nereden başlanacak? Toplumun en basit, en somut, tarihi açıdan en önce beliren kavramsal ilişkisinden mi? Marks'ın buna yanıtı hayırdır. Marks çözümlemeye tarihi açıdan en önce gelen, en somut kavramla başlanamayacağını söyler. Nitekim kendisi kapitalizm çözümlemesine daha basit kavramlardan değil metadan başlamıştır.

Marks bu yaklaşımı savunurken Hegel'in "Hukuk Felsefesi" yapıtını öznenin en basit hukusi ilişkisi olarak zilyetlikle(*) başlatmasını örnek verir. Söz konusu yapıtında Hegel zilyetlikten daha somut ilişkilerden (aile, efendilik-kölelik vb.) incelemeye başlamaz. Benzer biçimde Marks kapitalizm incelemesine en somut tarihi ilişkilerden (emek, iş bölümü vb.) değil, daha gelişmiş bir kavramdan, metadan başlar. Marks'a göre işe en somuttan başlamak bir sürü ayrıntıyla boğuşmayı, sonu gelmeyen incelemeleri gerektirecek; tarihi gereçlerdeki eksiklikler, bu alandaki boşluklar vb. nedeniyle de böyle bir inceleme sonuca ulaştırılamayacaktır. Dolayısıyla yapılması gereken, bütünülüğün ögeleri arasında yer alan en temel, en özsel ilişkiyi (kavramı) belirlemek, onunu çözümlenmesiyle diğer soyutlamalara geçmek olmalıdır.

Hegel'in "Hukuk felsefesi"nde izlediği yolu Marks'ın 'Kapital'de izlemesi bir rastlantı değildi kuşkusuz. Yukarıda kısaca özetlenen iki inceleme yöntemine ilişkin Hegel "Hukuk Felsefesi" yapıtında şöyle yazar: "*Ampirik bilimlerde, genellikle, tasarımda ne bulunursa o çözümlenir ve tikel olan ortak olana geri götürüldüğü zaman, buna kavram adı verilir. (1. yöntem.bn.) Biz böyle davranmıyoruz, çünkü yalnızca kavramın nasıl kendi kendini belirlediğine bakmak istiyoruz ve buna, kendi kanımızdan, düşüncemizden hiçbir şey katmamaya çalışıyoruz. Böylelikle elde ettiğimiz şey, bir dizi düşünce ile bir dizi de varolan biçimdir; ayrıca, edimsel fenomendeki zamansal sıranın kavramsal sıradan kısmen ayrıldığı da olur. Örneğin, zilyetin aileden önce varolduğu söylenemez, ama biz gene de zilyeti aileden önce alıyoruz. Burada niçin en yukarda olanla, yani gerçek somutla işe başlamadığımız sorulabilir. Bunun yanıtı şu olacaktır; çünkü özellikle, bunun içinde esas olarak önce soyut kavramı yakalamak gerekir. O halde edimsel olan şey, kavramın biçimi, bizim için sadece arkadan gelen ve süren şeydir, edimsellikçe önce olsa bile, bizim ilerleyişimiz, soyut biçimleri kendi kendileri sayesinde taşıyan değil, doğru olmayan şeyler olarak gösterişimizde yatar.*" (Bütün yapıtlar (seçmeler), G. W. Hegel, Onur Yay. 1976, Ankara sf.99)

Görüldüğü gibi Marks'ın "Grundriss"te önerdiği, genelde yapıtlarında -özellikle 'Kapital'de- izlediği y tem, Hegel'in "Hukuk Felsefesi daha da önemlisi 'Mantık'ta -izle yöntemin aynısı.

Bu benzerliğe şaşmak gerekm Marks'ın kendisi temel yapıtı "K tal"in önsözünde Hegel'in bir öğ cisi olduğunu açıkça dile getirm Dahası Marks aynı önsözde kitab yer yer Hegel'e özgü deyişlere yaptığını" da söylemişti. Bu kon ilgili Lenin'in "Hegel"in 'Man kavranmadan Marks'ın 'Kapi kavranamaz sözlerini de burada mak olanaklı. Lenin bu sözler Hegelci inceleme yöntemiyle Ma çı inceleme yöntemi arasındaki zerliğe vurgu yapıyordu.

HEGELCİ DİYALEKTİ

Kuşkusuz Lenin haklıydı. Ge ten "Kapital'deki konuları ele biçimi gerek 'Mantık'ta gerekse kuk Felsefesi'nde Hegel'in izle yöntemin aynısıdır.

İyi ama bu işte bir terslik yok

Katıksız düşünceci Hegel'in leme yöntemini özdekçiliğin zi Marks'ın olduğu gibi ele alıp ku dığı söylenebilir mi? Hem Marks gel'de başaşağı duran diyalektik temi ayakları üzerine oturttu söyleyerek "*benim diyalektik y min Hegelci yöntemden yalı farklı değil, onun tam karşı da*"dememiş miydi?

Demişti. Marks bunları dediğ Engels, Lenin, Stalin, Mao, Al ser... daha niceleri... Marks'ın bu lerini sayısız kez yinelediler. D olarak ülkemiz solcuları da.

Solcularımız için Mark'ın He diyalektiği tersyüz ettiği, Hegel yalektiğin tam karşıtını geliştir öylesine açıktı ki, çoğu Marks'ın bu tutumunun ne an geldiği üzerine düşünmedi. Hele Marks'ın Hegelci yöntemle k yöntemine ilişkin savlarının olup olmadığını sorgulamak bu cuların akıllarının köşesinden geçmedi. Bu türden kaygıları ol ğı için Hegel'i okuma gereği du dılar. Orhan Hançerlioğlu, Stali Politzer, Sovyet felsefecilerinin tarsız-anlamsız yorumlarıyla di tiği savunmayı sürdürdüler.

Adları anılan sözkonusu sığ

rumcularının yüzeysel, yalan-yanlış rumlarına somut bir örnek olamıs ısından aşağıdaki sözlere bakılabi-

"Hegel diyalektik üstüne her şeyi ylemiştir, ama yanlış söylemiştir... egel'in doğru koyduğu yasalardan kardığı yanlış sonuçlar bizzat kendi ndilerini yalanlarlar. Hegelci man- yanyana sıralanan doğrularla nlışların ikinciliği ve çelişkileriyle ludur. Örneğin Hegel'de doğru ola- diyalektiğin özü sayılan çelişme, nlış olarak mantıksal, içsel ve ev- nsel yönlerde işler. Oysa çelişme, nun tam tersine, tarihsel, dışsal ve rimsel yönlerde işler. Örneğin He- 'de doğru olarak diyalektiğin çeliş- el gücü sayılan karşıtlar, özdeştir; a karşıtlar, özdeş değil, toplumsal eçte bağımlı ve birlik halindedir-" (Düşünce Tarihi, Orhan Hançerlioğlu, Remzi K. 1995 İstanbul, 507)

Bu sözlerden çıkan sonuçlara göre gelci çelişmeye diyalektik bir çeliş- denemeyeceği açıktır. Eğer Hegel çekten de karşıtların özdeş olduğu- sonuçta ortaya çıkan şeyin başlan- aki aynı şey olduğunu söylüyorsa, gerçekten Hegel toplumsal alan- devrimsel gelişmeleri yadsıyıp her e evrimci bir açıdan bakıyorsa, O. çerlioğlu haklı olabilir. Ama ger- hiç de böyle değil. Doğa alanın- gelişmeler bir yana toplumsal, nsel alanda Hegelci çelişmeyle ksçı çelişme arasında hiçbir fark tur. Bu gerçeği Engels şöyle dile ir:

Hegel'in düşünce tarzını bütün filozofların düşünce tarzından eden şey, bu düşünce tarzının te- ni oluşturan o muazzam tarihsel mdı. Biçim ne kadar soyut ve ne r idealistçe olursa olsun, düşün- in geliştirilmesi, gene de her za- dünya tarihinin gelişmesine pa- düşüyordu. Ve bu dünya tarihi, un özünü tam olarak ifade etmek kirse, onun düşüncesinin mihenk olmalıdır." (Ludwig Feurbach ve k Alman Felsefesinin Sonu, F. ls)

er Engels'in dediği doğruysa, gerçekten de Hegel düşüncesinin irilmesi her zaman dünya tarihi- elişmesine paralel düşüyorsa, o n, Engels'e göre Hegel'in tarihsel gelişmeye özünde doğru bir açıdan yaklaştığı açıktır. Nitekim Engels Hegel'deki kusuru özde değil, "biçimin soyut ve idealist" olmasında görüyordu.

O. Hançerlioğlu'nun Hegelci diyalektiği Marksçı diyalektiğin tam karşıtı göstermek için uydurduğu yakıştırmalar Hegelde yoktur.

Eğer Hegel, O. Hançerlioğlu'nun dediği gibi, "diyalektik üstüne her şeyi söylemiş, ama yanlış söylemiş" olsaydı Marks ve Engels onu bir usta kabul etmeyeceklerdi.

Hegelci diyalektikle Marksçı diyalektik arasındaki fark sığ Hegel yorumcularının, bizim solcularmızın ... sandığı gibi değil. Hegel'in diyalektik anlayışını çarpıtarak onda içsel, evrimci, özdeş... nitelikler keşfedenler, böylelikle Hegel-Marks ilişkisi konusundaki bilgisizliklerini ortaya sermiş oluyorlar.

HEGEL-MARKS İLİŞKİSİ

Diyalektiğin üç temel yasası, bunların işleyiş biçimleri ve kullanılmalarına ilişkin Hegel'le Marks arasında hiçbir fark yoktur. Marks şöyle yazar:

"Diyalektiğin Hegel'in elinde büründüğü gizemsellik, diyalektiğin genel hareket biçimlerini ilkin onun ortaya koymuş olduğu gerçeğini hiçbir biçimde gölgeleyemez." (Kapital'e önsöz)

Gerek Marks gerekse Engels hiçbir yerde diyalektiğin yasaları, bunların kullanımı yada işleyiş biçimlerine ilişkin Hegel'le aralarında bir fark olduğundan söz etmemişlerdir. Tam tersine Marks 'ın söylediği gibi çoğu kez Hegelci deyişlere, örneklere kur yapmış, onları olduğu gibi kullanmışlardır. Örneğin Engels'in niceliğin niteliğe dönüşümünü anlatırken suyun donması örneğini yada yadsımanın yadsıması yasasını anlatırken meşe ağacı ve tohumu örneğini vermesi, Marks'ın Kapital'de, Grundrisse'de kullandığı Hegelci deyişler, örnekler vb. Hegel'de karşı çıktıkları noktayı Engels şöyle vurgular:

"Diyalektiğin üç yasası da Hegel tarafından onun idealist biçimde, salt düşünme yasaları geliştirilmiştir. (...) Yanlışlık bu düşüncelerin doğa ve tarihten çıkarılmayıp, bunların düşünce yasaları olarak doğa ve tarihe zorla yamanması gerçeğinde yatar. Tüm zoraki ve çoğu zaman tüyler ürpertici yapının kaynağı budur; evren ister istemez kendisi ancak insan düşüncesinin evriminin belirli bir aşamasının ürünü olan bir düşünce sistemine uymak zorundadır. Olanı tersine çevirirsek, her şey pek basit bir görünüş alır, idealist felsefede son derece gizemli görünen diyalektik yasalar hemen basitleşir ve gün gibi açık olur." (Doğanın Diyalektiği, F. Engels, Sol Yayınları, 1977 Ankara, Sf: 869)

Açıkça görüldüğü gibi Engels, Hegel'deki diyalektik yasaların ne sayısına, ne biçimlerine, ne işleyişlerine, ne de geçerliliklerine(doğruluklarına) karşı çıkmıyor.

Engels'e göre yanlışlık; bu yasaların, salt düşünce yasaları olarak öne sürülerek doğa ve tarihten çıkarılmayıp insan aklının ürünleri olarak *"doğa ve tarihe zorla yamanması gerçeğinde"* yatıyordu.

Marks ve Engels doğanın, toplumların, insan düşüncesinin diyalektik bir gelişme sürecinden geçtiği konusunda Hegel'le aynı düşüncedeydiler. Hegel'den ayrıldıkları nokta bu diyalektik işleyişin insan aklının ürünü soyut düşünce yasalarına göre ilerleyen mantıki bir süreç olup olmadığı konusundaydı. Marks ve Engels, Hegel'in düşüncesinin tersine olarak sözkonusu süreci mantıki bir süreç değil, nesnel olarak yaşanan doğal, tarihi bir süreç olduğunu düşünüyorlardı. Öncelikle doğal-tarihi süreç yaşanıyor, ardından bu sürecin insan aklındaki yansımaları olarak diyalektiğin yasaları ortaya çıkıyordu. Oysa Hegel'e göre insan düşüncesi, insan aklı, diyalektik bir yapıda olduğu için tüm gelişmeler diyalektiğe göre gerçekleşiyordu.

Bu konuda Marks şunları yazıyordu:

"Benim diyalektik yöntemim Hegelci yöntemden sadece farklı değil, onun tam karşıtıdır da. Hegel için insan beyninin yaşam süreci, yani düşünme süreci -Hegel bunu 'fikir'(idea) altında bağımsız bir özneye dönüştürür- gerçek dünyanın yaratıcısı ve mimarı olup, gerçek dünya, yanlızca 'fikir'in dışsal ve görüngüsel biçimidir. Beni için ise tersine, fikir maddi dünyanın insan aklında yansı-

masından ve düşünce biçimlerine dönüşmesinden başka bir şey değildir." (Kapital, Cilt 1, K. Marks, Sol Yay. Önsöz, 1986 İstanbul)

Marks, Hegel'le arasındaki farkın varlıkbilimsel bir anlayış farkı olduğunu vurguluyor. Gerçekten de Hegelci diyalektikle Marksçı diyalektik arasındaki gerçek farklılık, birbirinin tam karşıtı olmanın gerçek anlamı budur. Hegel için düşünce varlığı belirlerken, Marks tam tersini düşünüyor, varlığın düşünceyi belirlediğini söylüyordu.

Bu noktada tekrar "Grundrisse"e dönerek Marks'ın kendi inceleme yöntemini Hegel'in yönteminden nasıl ayırt ettiğine bakmakta yarar var. "Somuttan soyuta ilerleme" yönteminde tasarımın bütünlüğünün çözülüp, soyut belirlemeler biçimine dönüştüğünü söyleyen Marks "soyuttan somuta ilerleme" yöntemindeyse soyut belirlemelerin somutun düşünce yoluyla yeniden üretilmesine doğru gittiğini söyler. Bu sözlerin ardından kendi anlayışının Hegelci anlayıştan nerede ayrıldığını Marks şöyle anlatıyor:

"*Bu yoldan Hegel, gerçeği, kendi kendinde toplayıp odaklaştıran, kendi derinliklerine dönen, kendi kendine kendi devinimine kaynak olan Düşünce'nin ürünü olarak kavrama hayaline kapıldı. Oysaki soyuttan somuta yükselme yöntemi düşünce için sadece somutu kendine maletmenin, onu zihinde somut olarak yeniden-üretmenin yoludur. (Yani, somut, zihinde soyut belirlemelerden hareketle yeniden-üretilmektedir. Bu, Hegel'in yorumunun aksine, somutun üretilme sürecidir.) Ama somutun kendisinin oluştuğu süreç bu değildir.*" (Grudrisse, Sf: 169)

Tıpkı diyalektiğin yasalarında olduğu gibi Marks Hegel'deki "soyuttan somuta ilerleme" yönteminin ne doğruluğuna, ne de işleyişine karşı çıkıyor. Onun karşı çıktığı Hegel'deki varlıkbilimsel anlayış. Hegel'in gerçeği salt Düşünce'nin ürünü olarak kavrama çabasının bir "hayal olduğunu söyleyen Marks gerçeği kavramanın yolunu "Feurbach Üzerine Tezler"in ikincisinde şöyle dile getirir:

"*Nesnel gerçeğin insan düşüncesine atfedilip atfedilmeyeceği sorunu, bir teori sorunu değil, ama pratik bir sorundur. Pratikte, insan, gerçeği, yani düşüncesinin gerçekliğini ve gücünü, bu dünyaya aitliğini kanıtlamalıdır. Pratikten yalıtlanmış bir düşünmenin gerçekliği ya da gerçeksizliği konusundaki tartışma, tamamıyla skolastik bir sorundur.*" (Alman İdeolojisi, K. Marks-F. Engels, Sol Yay. 1987 Ankara, Sf: 24)

Oysa Hegel için düşüncelerin doğruluğu ya da açısından pratiğin hiçbir önemi yoktur. Önemli olan kavramsal düşüncenin diyalektiğe uygun zorunlu gidişini, bu ilerlemenin yasalarını bilmektir. Çünkü Hegel'e göre gerçek kavramsaldır!

FARKLILIĞIN ANLAMI

Buraya kadar söylenenlerden kolayca anlaşılabileceği gibi Marks'la Hegel'in diyalektik anlayışları arasındaki fark solcularımızın düşündükleri gibi değil. Herşeyden önce diyalektiğin yapısına, işleyişine, yasalarına, geçerliliğine, uygulanmasına... ilişkin konularda Hegel ve Marks arasında hiçbir anlamlı fark yok.

Hegel ve Marks arasındaki fark varlıkbilimsel bir anlayıştan kaynaklanan diyalektiğin kökenine ilişkin bir farktır. Diyalektik yapılı dünyanın düşüncenin mi yoksa özdeğin mi ürünü olduğuna, dünyanın diyalektik yapısının nereden kaynaklandığı sorusuna verdikleri yanıt açısından Hegel ve Marks birbirlerinin karşısında yer alıyorlar.

Hegel'e göre, herşeyi yaratan Saltık Tin (mutlak fikir) diyalektik bir yapıdadır. Doğa, toplum ve düşüncede ne varsa herşey diyalektik yapılı Saltık Tin'in diyalektik devinimin sonucu olduğu için doğa, toplum ve insan düşüncesi diyalektik yapıda olmak zorundadır. Dolayısıyla Hegel için, diyalektik, nesnede değil öznede; Saltık Tin'de, onun nesnedeki yansısı durumundaki insan aklında, düşüncesindedir.

Marks'a göre ise, Hegel'in tam tersine, dünyanın özdeksel yapısı diyalektik olduğu için, dünyadaki gelişmeler diyalektik olmaktadır. Bu durumda gerçekliği kavrayacak insan aklı diyalektik işlemek, diyalektik düşünmek zorundadır. Dolayısıyla Marks için, diyalektik, öznede(insan aklında) değil nesnel gerçeklikte; özdeksel yaşamda, toplumsal eylemdedir. İnsan düşüncesindeki diyalektik nesnedeki(özdekteki) diyalektiğin yansımasıdır.

Diyalektiğin kökenine ilişkin varlıkbilimsel farklılık dışında Hegel Marks arasında anlamlı hiçbir fark madığı açığa çıkıyor. Solcularımız Hegel diyalektiğinde olduğunu sürdükleri yada ima ettikleri kusur da ortada olmadığına göre Hegel Marks arasındaki bu farklılık ne lam taşıyor? Bu farklılık gerçek solcuların öne sürdükleri kadar öneli(anlamlı) bir farklılık mı?

Bu dünyanın diyalektik yapıda duğuna karşı çıkan görüşler karşı da Hegel ve Marks arasındaki var bilimsel farklılığın ne önemi olabil

Özdeksel gelişmeleri düşünce ürünü sayan; gerçekliği, yaşamı, lumsal etkinliği değil, tanrıyı Sa Tin'in kavramsal gelişimini te alan düşünceci Hegel, kendi dizg nin işleyişi açısından diyalektik temi geliştirmek zorundaydı. Diya tik olmasa Hegel dizgesi çöker. gel'de diyalektik zorunlu, içsel, genin ayrılmaz bir parçası konum da.

Toplumsal etkinlik ve bilimsel gulamalardan bağımsız, bunları dine dert etmeden, diyalektiğin larını formüle eden Hegel'in diya tik yasalarını olduğu gibi kabul Marks'ın yanılmadığı söylenebi mi?

Doğanın, toplumun, insan düş cesinin bütün işleyişini bilmeden ğanın, toplumun, insan düşüncesi diyalektik yapıda olduğu nasıl sö nebilir?

Düşünceci Hegel kendi dizgesi Saltık Bilgi'ye ulaşıldığını düşün ğünden bunu öne sürmek zorunda ancak Saltık Bilgi'nin olanaksızl öne süren Marks ve Engels'in d lektiğe yükledikleri evrensel doğru bir çelişki değil mi?

Diyalektik sözkonusu oldukta gel ve Marks arasında bir farklılık zıtlıktan çok bir özdeşlikten bah mek daha doğru değil mi?

Görüldüğü gibi solcularımızın yalektik konusunda işlerinin pek lay olduğu söylenemez.

* Zilyetlik: Bir malı mülkiyet geçirmeden kullanma durumu.

Aleviler, Zazalar ve Kürtler

QERAMAN

Bilindiği gibi Kürtler'in ve Kürdistan coğrafyasında yaşayan halkın tarihi, hep arı yok etmeye çalışan düşnları, ya da onlarla menfaat zıtları olanlarca yazılmıştır. En ndan yakın zamana kadar bu leydi.

Kürtler'in dostları, ya da tarafsayılabilecek kimi Batılı araşacıların çalışmaları da, genelle eksik bilgi ve yetersiz kaynarla, kimi önyargılı, bilimsel ayan kaynaklara dayanıyordu. nedenle de önemli olmalarına lık, eksik ve yanlış unsurlarunlara dayalı, sonuçları bağ taşıyordu.

ürtler'in uyanışları ve tarih bieri geliştiği oranda bu eksikve kaynak yetersizlikleri gö olarak giderilmektedir.

iyi bir gelişmedir. Fakat budayanağının ulusal örgütlene ulus yaratma mücadelesi sı bir başka tehlikeyi berabegetirmektedir. Bu da her şeyi çıkarlar, ve ulusun birliğine et(!) etmesi şartına bağlı kısı nedeniyle, bilimsel ve obsonuçlara varmaktan çok, sisonuç yaratacak, daha doğistenilen siyasal sonuca götürecek yöntemleri ön plana çıkarabilmesidir.

Böylesi yaklaşımlar yanlış ve bilimsellikten uzaktır.

Doğru yaklaşım, yerinde ve kaynaklara dayanan, kanıtlanabilir, tarihi kökleri açıklanabilen ve objektif veriler kullanılarak yapılan araşıtırma ve siyasi kaygılardan uzak sonuçlara varabilmektir. Varılan bu sonuçları değerlendirerek, ondan siyasi sonuçlar yaratmak ayrı bir olaydır.

Bu bilimsel çalışma yapmak iddiasında olanların kaygısı ve tavrı olamaz. Siyasi uğraş içindeki kişi ve kurumlar da bu sonuçları gerçekçi yaklaşımlarla değerlendirerek sonuçlara ulaşmaya çalışmalıdırlar. Yoksa hareket noktaları gerçekçi olmayan uğraşlar onları uygulanabilir ve yaşama şansı olan politik sonuçlara götürmez; araştırmacıyı doğru ve bilimsel sonuca götürmediği gibi.

Bugüne kadar Kürt coğrafyasında yapılan araştırmaların hemen hepsi, işin, Alevilik boyutuyla Zazalık olgusunu, ya hiç hesaba katmadan, ya sadece "*Kürtler'in bir kısmı Zazaca konuşur*", "*Bir kısım Kürt de Alevi inancına sahiptir*" gibi çok yüzeysel ve hiç bir açıklamayı içermeyen değerlendirmeler yapılmıştır. Bu yargıdır, fakat araştırma ve inceleme değildir. Çünkü sadece bir tesbit yapmaktadır. Yoksa bunun sosyal, kültürel kökenleri ve politik sonuçları ne olmuştur, ne olacaktır? sorularına pek bir yanıt yoktur. Yani temelleri, farklılıkları, ortaklıkları, esas olarak ortaya koymayan bir yaklaşımdır.

Mesela, Zazaca ne demektir? Neyi içerir? Tarihi olarak nerelerden kaynaklanmakta ve günümüzde ne gibi bir sonuca tekabül eder? Bunun siyasi ve sosyal sonucu ne olabilir? sorularının; sorusu, araştırması ve yanıtı olmadan, sadece olgunun varlığını belirlemek yeterli değildir.

Alevilik, o coğrafyada ne anlama gelir, neyin karşılığıdır, nereden kaynaklanmış, tarihi olarak ne roller üstlenmiş ve bugün hangi anlamı ifade ediyor? bu soruların soruluş, inceleniş ve cevaplanış biçimleri çok önemlidir. Bilimsel veriler ve ölçülerle mi? Yoksa siyasal kaygı ve hesaplarla mı yapıldığı belirleyicidir.

Mesela, Kürdistan coğrafyasında özellikle de Kuzey bölgesinde, Zazalık ve Alevilik esaslı bir şekilde incelenip bilinmeden Kürtler'in tarihi, sosyolojisi ve politik konuşlanması doğru değerlendirilemez. Çünkü eldeki veriler eksik

olunca, varılan sonuçta yanlış olur. Hep söylenir; "Tarihi halk yapar" diye. O zaman bu coğrafyanın tarihini orada yaşayan halkların ve kültürlerin tamamının bir ürünü olduğunu unutmamak gerek.

Konunun daha iyi anlaşılması için yakın tarihteki üç olayı hatırlatmak epey yararlı olacaktır. Koçgiri ayaklanmasının Alevilik boyutu görülmeden ve kavranmadan bu hareket tarihteki yerine yerli yerince oturtulamaz ve izahı hep topal kalır.

Şıx Seid ayaklanmasının Zazalık boyutu ve Sunni İslam'la olan bağlantısı yerli yerine konmadan, Dersim'le olan soğukluk ve güvensizlik, Kürdistan'ın diğer bölgelerinden kopukluk mantıklı bir yere oturtulamaz.

Gene Dersim direnişi ve Seyit Rıza hareketinin Alevi-Kızılbaş yönü ile Zazalık(Kırmanc-Dımılı) olgusu yerli yerine oturtulmadan gerçekçi bir tahlil yapmak ve doğru sonuçlar elde etmek imkan dışıdır. Yaparım diyen varsa, yapılanın eksik ve sakat bir değerlendirme olacağını şimdiden söylemeliyim. Dersim hareketinin Koçgiri ile ilişkisi ve Şıx Seid ile ilişkisizliği nasıl açıklanabilecektir?

Çok rahatlıkla görülebileceği gibi Osmanlı'nın son dönemi ve cumhuriyetin başındaki belli başlı başkaldırılar çok net bir şekilde ve önemli oranda Zazalık ve Alevilik olgularının etkisi altında olmuştur. Bunların birbirleriyle ilişkilerinde esas belirleyici, Alevilik ve Zazalık unsurudur. Bunun yerine oturtulması sanıldığından da önemlidir.

Nitekim bugüne kadar, Kürt tarihi, dili, kültürü üzerindeki araştırmalarda bu eksiklik, çok net bir şekilde görülür. Zaza dili(yada lehçesi) üzerine yapılmış ciddi hiçbir çalışma yoktur. En azından Kurmanci(Kırdaski) ve Sorani üzerinde yapılmış olanlarla aynı boyutta bir çalışma yoktur.

Alevilik konusunda var olan çalışmaların % 99'u Anadolu Aleviliği ve Bektaşilik mantığıyla yapılmış çalışmalardır. Bunlarında çok büyük bir kesimi Aleviliğin bir Türk kültürü olduğunu ıspatlama kaygısıyla yapılmış, siyasi amaçlı, önceden belirlenmiş, sonuca veri yaratmak esasına dayalı bu nedenle de bilimsel olmaktan uzak çalışmalardır.

O zaman geriye bir tek şey kalıyor. o da bu alanda yoğunlaşmak ve bu eksikliği gidermektir.

Bu konuda bazı sorunlar vardır. Bugüne kadar Zazalık ve Kürt Aleviliği konusunda yapılan çalışmaların % 99'u Zazalar'ı(Dımıliler) ve Dersim Aleviler'ini(Kızılbaşlar) Kürtler'den ayrı bir halk olarak değerlendiren Zaza kökenli çevrelerdir. Bu tür çalışmalarda onların yaklaşımlarını da muhakkak ki diğerleri gibi ihtiyatla ele almak gerekir. Ne kadar bilimsel ölçülere dayandıkları, ne oranda politik kaygılardan uzak çalışmalar olduklarını dikkatle değerlendirilmelidir.

Tabii ki bu dediğim bilimsel çalışma (tarih, dil, kültür) anlamında anlaşılmalı, yoksa birileri kendisini Kürt yada Kürt'ten ayrı bir milliyet sayıyor ve öyle tanımlıyorsa, o tamamen kişilerin yada halkın sorunudur.

Burada, birilerinin çıkıp "Zazalar Kürtlerin bir koludur, o halde kendini Kürt'ten başka bir şey hissedemez" yada tersi, "Zazalar Kürt değildir, kendini Kürt sayamaz" demek, bilimle uğraşanların işi değildir.

O işleri politik organizasyonlar yapmaktadır zaten. Benim eleştirmeye çalıştığım tutum da bu tutumun "bilim" adına benimsenmesi tutumudur.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, Kürt coğrafyasında yaşayan tüm halkların tarih içindeki ilişkileri ortaklıkları, ayrılıkları, bunların tarihi kaynakları henüz çok az incelinmektedir ve araştırılmayı beklemektedir.

Bu konuda yapılmış çalışmaların önemli bir kısmının bilimsel değeri ve güvenilirliği çok azdır. Daha çok politik amaçlara uygun sonuçlar çıkarılmış, hatta çok önemli konularda ciddi bir araştırma dahi yapılmamıştır. bu çok büyük bir eksikliktir.

Bu konuda en çok ihmal edilen konu, Zazalık olgusu ve Alevi-Kızılbaş olgusudur. Buna sebep olarak politik ve siyasi kaygılardır. Yoksa bilimsel yaklaşım değildir.

Alevi'lik ve Zaza'lık olgusu doğru bir yöntemle incelenmeden Kürt tarihi ve kültürü bugünkü liyle tam olarak anlaşılmaz. olarak anlaşılamayan topluma bir çözüm sunulamaz. Çözüm ye dayatılacak şartlar, yeni zümsüzlükleri bağrında yeşertğe mahkumdur. Her çözümsüz yeni patlamaların kaynağı Tarih bunun böyle olduğunu göstermiştir.

Aynı kuyuya yeniden ve den düşmenin mantıkla izahı tur. Kürt kamuoyunun bugün kesten daha çok demokrasiye hoşgörüye ihtiyacı var.

Herkesten daha çok soru maya ve her soruya herkesten değişik açılardan cevaplar ara ya ihtiyacı var.

Her cevabın, Kürt coğrafyadaki geleceği daha sağlam ve lıklı yapacağı açıktır. Kürt coyasının hiç ihtiyaç duymaması reken şey ise, "Kürt resmi kaları" dır.

Sıfırdan başlamalıyız

iseyin Kenan TAŞ

Hem ülkemiz devrimci hareketinin, hem de geleneğimizin yeniden yapılanmaihtiyacı var. Devrimci hareke- kendini yeniden bir kalıba mesi ihtiyaçtır. Geleneğimizin dini topyekün sorguladıktan ra, bir yeniden inşaa sürecin- geçmesi tarihi bir zorunluluk- Devrimimizin, çeşitli milliyet- en emekçi halkımızın ve dün- lerici insanlığının çıkarı bunu kli kılıyor.

nıf mücadelesinin tarihi sey- matematiksel bir doğru üze- e ölçüp çizelgeye vuracak sak, bugüne kadar yapmış ol- larımızı "sıfırın altında" de- ndirmek yanlış olmaz. Bu bir lemeyi değil ilerlemeyi ifade nin biçimidir. Çünkü ülkemiz imci hareketi sıfırın çok altın- başladı. Bu eksileri aşmada, a doğru ilerleyişte 1920 Ey- nde Mustafa SUPHİ önderli- e kurulan TKP'nin, 68-73 ra- devrimci hareketinin, özel- 72 Nisan'ında kurulan gele- mizin ve Yılmaz Güney yol- arafından ideolojik- siyasi te- eri oluşturulan EKİM BİR- (GÜNEY) çevresinin tayin bir rol oynadığı (teorik doğruluk anlamında) inkar edilemez bir gerçektir. Yine bunlardan çok daha önceleri olan halk hareketleri var. Ortaklaşacılığa, sosyalizme dayalı düşünce ve eylem biçimleri var. Yine 73'ten sonra, özellikle 76'dan başlayarak günümüze kadar uzanan devrimci ve komünist hareket var. Bunların hepsi birbirini bütünler. Hepsi bir zincirin peşpeşe gelen halkaları gibidir. Bu mücadelenin eksiden artıya doğru günümüzde sıfır noktasına ulaşmasında hepsinin şu veya bu oranda katkısı olmuştur. Bugün sıfıra ulaşmış bulunuyoruz. Gerek uluslararası alanda gerekse üzerinde yaşadığımız topraklarda devrimin teori ve pratiğine, partiordu-cephenin inşaasına; yeni bireyin, yeni toplumun, yeni demokrasinin, yeni cumhuriyet veya cumhuriyetlerin, yeni insanlığın, dahası yeni dünyanın şekillenmesine sıfırdan başlamalıyız. Yozlaşmış, çürümüş, işlevini göremez hale gelmiş kurumlarla boşuna vakit öldürmenin hiç bir anlamı ve kıymet-i harbiyesi yoktur. Yeni umutlarla dolu olarak mücadelemizi sıfırdan artılara doğru yükseltmenin çabası içinde olmalıyız.

Türkiye ve Kürdistan coğrafyası üzerinde yaşayan halk kitlelerinin müthiş hoşnutsuzluk içinde yaşadıkları bir gerçektir. Halka önderlik iddiasıyla ortaya atılanların, bu hoşnutsuzluğu devrimin lehine kullanma konusunda son derece beceriksiz oldukları da başka bir gerçektir. Bunun çok çeşitli sebepleri olmakla birlikte,temel sebebi "devrim" yapacak olan "devrimcilerimizin" devrim yapacakları coğrafyaları ve onun üzerinde yaşayan halkı iyi tanıyamamalarıdır. Tarihsel-siyasal-felsefi-ekonomik ve ideolojik derinlikten yoksun tezleri ve her şeyi siyah-beyaz gören bakış açılarıyla anlı şanlı "devrimci önderler", sınıf mücadelesi arenasında çuvallamış durumdadır. Kapitalist-emperyalist sistem tüm asalak, çürüyen, vahşi niteliklerine rağmen dünyanın bir çok bölgesinde olduğu gibi Türkiye ve Kürdistan bölgesinde de hakimiyetini sağlamlaştırdı. "Türkiye" adını verdikleri devletin sınırları üzerinde eğer bugün hala "çarpık (komprador) kapitalizm" ve gizli faşizm hüküm sürüyorsa, bu hakim güçlerin akıllılığından değil, devrimci güçlerin akılsızlığından kaynaklanmaktadır. Tıpkı dünyada kapitalist-emperyalist sistemin hakimiyetinin esas olarak kendi akıllılığından değil, sosyalist ve komünist partilerinin akılsızlığından kaynaklan-

ması gibi.

Sırf Türkiye ve Kürdistan toprağındaki devrimci hareket değil, uluslararası alanda mücadele eden Devrimci Enternasyonalist hareket de sıfırdan başlamak zorundadır.

İnkarcı yaklaşmış olmamak için bir noktayı özellikle vurgulamak isterim. Gerek Türkiye ve Kürdistan toprağında, gerekse uluslararası alanda dönem dönem devrimci mücadelenin seyrinde ibre sıfırın üzerine çıkmıştır. 1976-1980 yılları arasında Türkiye'de, 1984'ten sonra başlayan sürecin 1990'dan itibaren olan bölümünde de Kürdistan'da devrimci mücadelenin ibresi sıfırın hayli üzerine çıkmıştır. Bugün Kürdistan'da devrimin dinamikleri oldukça güçlüdür. "Ulusal Özgürlük Hareketi" önderliğinde gelişen devrim, karşı-devrimin güçleriyle kıyasıya çatışmaktadır. Bu çatışma, emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişmenin bir biçimidir. Emperyalizmin muazzam desteğine sahip işgalci, ilhakçı, barbar bir geri kaptialist güç ve onun karşısında ölümüne direnen, ezilen halkların özgürlük umudunu yeşertmeye çalışan ve bu arada çok ağır hata ve zaaflar işleyen ulusal devrimci bir güç var. Uluslararası alanda devrimci mücadelenin ibresi 1789-1871 yıllarında cereyan eden Büyük Fransız Devrimi ve Paris Komünü ile birlikte yükselmeye başlamış, ibre 1917 Büyük Ekim Devrimi ile eksiden artıya doğru önemli bir mesafe katetmiş, sıfırın üzerine çıkmıştır. İkinci dünya savaşı sonrasında bu yükseliş devam etmiştir. 1949 Çin Demokratik Halk Devrimi ve 1967 yılında başlayan Büyük Proleter Kültür Devrimi, yine yaklaşık aralıklarla aynı dönemlere tekabül eden başta Vietnam ve Küba olmak üzere Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın birçok ülkelerindeki deneyler ve devrimci mücadelenin yükselişini doruklara doğru tırmandırmıştır. Fakat sosyalistlerin beceriksiz, basiretsiz davranışları, demokrasi yerine kuru bir daktatörlüğü yeğlemeleri, sosyalist demokrasi ve parti-içi demokrasiyi kavramamaları, az kavramaları yada uygulayamamaları sonucu tarihi yükselişin yerine tarihi çöküş geçti. "Geriye dönüşler", "ihanetler" ve "revizyonist darbeler" birbirini izledi ve en nihayetinde işte bugünkü noktaya gelindi. Sıfırdan başlama zorunluluğumuz bu gerçeği kavramaktan kaynaklanıyor. Yukarıda Kürdistan'da 84'ten başlayarak 90 sonrası belirgin bir patlamaya dönüşen ve mücadelenin ibresini sıfırın üzerine yükselten devrimci dinamikten bahsetmiştim. Aynı şekilde bu dinamiği işleten hareketin derin hata ve zaaflarına da değinmiştim. Türkiye'de devrimci mücadelenin seviyesinin düşüklüğünü ve Kürdistan'daki devrimci hareketin ağır hata ve zaaflarını gözönüne aldığımızda, ayrıca geliştirdiği bazı yeni yönelimleri de buna kattığımızda, Türkiye ve Kürt coğrafyası birleşik devrim stratejisi anlayışıyla yaklaştığımızda mücadeleye sıfırdan başlama zorunluluğunu kavramamız hiç de zor olmaz.

İster Ekim Devrimi ve sonrası olsun, ister Çin Halk Devrimi, Çin Büyük Proleter Kültür Devrimi ve sonrası olsun tüm dönemlere eleştirel yaklaşmayı becerebilmeliyiz. Dünyada hangi devrim ve önder olursa olsun, eğer eleştirilecek yanları varsa eleştirmekten kaçınmamalıyız. "Marksist-Leninist" ya da "Maoist" olmak, bu ustaların hataların görmezlikt gelme yanlışlığına yol açmam Bu konuda da sıfırdanbaşlam zorundayız. Bugüne kadar klas ler hep doğmatik ele alındı. Us lar beş kuru kafa derekesine in rildi. Bir yandan onlara put g tapıldı, öbür yandan çeşitli ve lerle söylemiş ve yazmış oldukl bir kaç basma kalıp cümleleri pağan gibi tekrarlandı; fakat on rın düşüncelerini özünün kavr ması,onların temel taşlarını dö dikleri bilimin ülkemiz özgül uygulanıp geliştirilmesi gibi zahmete katlanılmadı. Bunu y mak zorundayız.

BİLİMSEL DOĞRULARI SAVUNMALIYIZ

Uzun yıllardan beri taraftarı duğum için geleneğin bazı a kanlıklarından kopmanın ha zor olduğunu iyi bilenlerden Bir çoğumuz henüz çocukl umuzu yaşayamadan devri mücadelenin saflarında bul kendimizi. Öncünün rehberliğ duyulan ihtiyacın bile tam far varmadığımız halde, bir ana caklığıyla bize kucak açan g neğin kanatları altına sığın Siyaset bilimi, ideoloji ve as konularlarla tanışmamız da b başladı. Hayatın gerçek yüzü yeryüzünün en korkunç ama zamanda en katlanabilir acıla tanışmamızda böyle başladı. ginç bir toplum oluşumuzun b örneklerinden birisi de, ata olduğumuz ve bunu terketm yanaşmadığımız halde "an daha çok sevişimizdir. Bizim rimci mücadelemizde yer ala lenekler, ilginçtir ama bir ço sana analık görevi gördü. D tein "baba', "ata" geibi nitel lerle anıldığı bir ülkenini ve

halkının çoukları olarak devlet oritesi adı verilen baskı, zulüm sömürüden kaçıp "ana"ya, yani lka sığınmamız ve halkın çeşitli simlerinde örgütlenen gelenek-re, yani analara koşmamız bun-ndır belki. Bu konuları sosyal-ikolojik bir çözümlenin konusu rak ayrı biz yazıyda ele alaca-m için, burada derinlemesine iş-meyi gereksiz görüyorum. An-maya çalıştığı şu ki; bir çok ki-in ait oldukları gelenekten ko-mamalarının sebebi duygusal-. Bu duygusallık bir yere kadar layışla karşılanabilir, fakat or-n ötesi bilimin ve aklın doğru una engeller dikmekten başka işe yaramaz.

Heyecan ve hayal aleminde ya-an insanların, çok yakınlarında olsa, bazı gerçekleri farketme-zordur. Bundan dolayıdır ki, rimin fırtına yıllarında gele-imizin "şanlı atılımlarının coş-uyla" aklımızdan çok yüreği-in sesine kulak verdik. Hata zaaflarımızı göremedik. Kaba anlış yönlerimizi yontamadık. dimizi ve çevremizi iyi sorgu-madık. Dünyaya beş kuru ka-n ve diğer öncüllerimizin göz-yerine kendi gözlerimizle mayı beceremedik. Marksizm-inizm diye formüle ettiğimiz, da bir bütün olarak toplumcu m'de ifadesini bulan olguyu ehber, bir eylem,klavuzu ola-kavrayacağımıza tutup yeryü-in en kötü dini haline getirdik. yayı değiştirme iddiasıyla ör-atıldık ama kendimizi değiş-eyi beceremiedk. Geri top-al özelliklerimizden kaynak-n pek çok kötü alışkanlıkları astalıkları, içinde yer aldığ-/ geleneğin bünyesine taşıdık. ece bizi yenilgi felaketine ecek uğursuz yolun kilometre taşlarını kendi ellerimizle döşemiş olduk.

İnsanların akılları, genellikle gerçeğin acımısız sertliğine başlarını çarptıktan sonra gelir. Yenilgi dönemleri, insanların kendilerini ve çevrelerini şu veya bu düzeyde sorguladıkları dönemlerdir. Biz de bu dönemde kendimizi utana-sıkıla sorgular gibi yaptık. Fakat felaketin boyutunu bir türlü kabul etmek istemediğimiz ve yenildiğimizi itiraf etmeyi kendimize yedi-remediğimiz için, ayrıca da birilerine nispet yapmaya meraklı olduğumuzdan kısa bir süre sonra papağanlar misali duygularmızı ve o ana kadar bildiklerimizi durmadan tekrarlamaya devam ettik. Lenin'in "küçük bir hatayı büyütmek istiyorsan, onu savun" deyişini haklı; "yenilgiler ordular için bir okuldur" deyişini de haksız çıkardık.

Bütün bunların sonucunda korkunç bir kaos ortamına yuvarlandık. Durmadan kan ve enerji kaybettik. Mültecilik akımına kapıldık. Ardından yeniden kendini sorgulamaya çalışma ve muhasebe yapma eğilimleri belirdi. Yine durmadan enerji ve kan kaybı yaşanıyordu. Derken gayr-ı ciddi ayrılıklar ve birlikler dönemi başladı. Pazarlıklar, ilkesizlikler ve bulaşılan kirli işler de buna ekleninçe ortam iyice bulanıyordu. Bu ortamda "darbecilik"de, "tasfiyecilik"de, cihan-ı aleme ibret ayrılık da filizlenirdi. Nitekim öyle de oldu. Devrimci-demokrat kamuoyu, geleneğimizin adını kirleten bir çok olumsuz gelişmeye tanık oldu.

Bütün bunların kökeni oldukça eskilere dayanıyor. Gelenek, hala 12 Eylül yenilgisini etkisini üzerinden atabilmiş değildir. Geleneğin bir çok kadrosu bulundukları cezaevinden kurtulup dışarı çıktıkları halde beyinlerine, özgür düşünme ufuklarına ördükleri cezaevinden kurtulabilmiş değillerdir. Aradan bunca yıl geçmiş olmasına rağmen, 12 Eylül 1980 cuntasının gelişinden sonra geleneğne sinmiş olan hava, hala silinip atılabilmiş değildir. Bu, köklü bir sorgulanma sürecinin yaşanmamış olmasından kaynaklanyor. Eğer bu süreç yaşanmazsa, bu hava daha uzun yıllar varlığını sürdürecektir. Muhtemelen de daha kötü sonuçlara yol açacaktır.

Bugün geleneğe rehberlik eden, bilimsel düşünceden ziyade katı, dogmatik ve subjektif bir çizgidir. Maalesef, geleneğimiz şimdilerde tam bir cahiliyet devrini yaşamaktadır. İbrahim Kaypakkaya, ölümünden neredeyse çeyrek asır sonra kendisinden çok daha geri düzeyde savunulmaktadır. Bilim denen olgu, geleneğimizin "sivri kanatları" tarafından, adeta unutulmuştur. Neden-sonuca dayalı, olgusal-deneysel bilgi rafa kaldırılmış durumdadır.

Bilimin her dalına küskün yaşayan, ezberlemiş oldukları bir kaç klişeyi kitlelere hap misali yuttırup uyutmaya çalışan kişilerden oluşan önderliklerle yönetilen geleneğin çeşitli kanatları, küfür ve hakaretlerle süsledikleri değişik yayın organları vasıtasıyla birbirlerine veryansın ediyorlar. Düşmandan çok birbirleriyle uğraşıyorlar.

Bu durum, hem geleneğe umut bağlayan halktan insanların, hem de birçok gelenek taraftarının umudunu kırıyor. Aklını kullanan her gelenek taraftarı, ne kadar korkunç bir trajedi ile karşı karşıya olduğumuzun farkına varır. Bu korkunç trajediye son vermenin zamanıdır artık!.

Sistemi gizleme operasyonu

Gün ZİLELİ

Susurluk olayından sonra ortaya serilen gerçeklere paralel olarak demagojik sloganlar ve yalanlar da ortalığı kapladı. Bazıları "temiz toplum" diye haykırarak hedef şaşırtmaya çalışırken, bu hedef şaşırtmaya karşı çıkarmış gibi görünen diğer bazıları "temiz toplum değil, temiz devlet diyerek" daha da büyük bir aldatmacanın kapısını açmaktadırlar. Öte yandan bir "çete" lafıdır almış başını gidiyor. Devlet içinde yuvalanmış "çeteler"den, devletin bu "çeteleri" temizlemesi gereğinden söz ediliyor. Bunu söyleyenler kendi laflarına ne kadar inanıyorlar ve bunun hırsızın kendi kendini yakalamasını talep etmekten farksız olduğunun ne kadar farkındalar bilinmez. Ama bilinen bir şey var ki, o da son zamanlarda medyada birdenbire revaç bulan ve "topluma gerçekleri açıklayan kahraman" olarak lanse edilip kendilerini uhrevi bir havada "bilgilerin aktığı ışık" olarak takdim edenlerin devlet içindeki bir kliğin, üstelik devletin hakim kliğinin, gizli istihbarat örgütlerinin sözcüleri olduklarıdır.

Kürt coğrafyasında yaşanan gerçekliğin, uygulanan baskıların doğası gereği her türlü yerinde infaz, işkenceyle insan öldürme, köy yakma, yolsuzluk, rüşvet, kaçakçılık, mafya işlerine batan sistem içinde zaten var olan iki klik arasındaki çatışma Susurluk olayından sonra bütün açıklığı ile su yüzüne çıktı ve daha da şiddetlendi. Bu kliklerden biri Çiller ve DYP tarafından temsil edilen, polis-ülkücü-mafya tabanına dayanan ve ağırlıklı olarak devletin hükümet kanadında yuvalanmış kliktir. Diğeri ise Genel Kurmay ve MİT tarafından temsil edilen ve ağırlıklı olarak köklü devlet kurumlarında yuvalanmış askerler kliğidir. Bu iki klik, ülkücü cinayet şebekelerini, özellikle çevik kuvvet içinde yuvalanmış yetki çetelerini, kaçakçı ve kumar mafyasını kullanarak Kürt coğrafyasındaki baskıları halen sürdürmektedirler. Ancak bu iki klik iki nedenden dolayı gittikçe şiddetlenen bir çatışma içine girmişlerdir.

Devletin hükümet kanadını oluşturan Çiller kliği hükümet olanaklarının ve Kürt coğrafyasında yaşanan gerçekliğin kendilerine kazandırdığı yetki ve avantajlardan dolayı kirli işlere ve kara paraya öylesine batmıştır ki, hükümet olanaklarından hiçbir şekilde vazgeçemez; iktidar borusundan nefes alıp verir hale gelmiştir. Bu klik hükümeti yitirdiği anda kirli işlerinin, mafya içi cinayetlere olan dahilliğinin ortaya çıkacağını ve kısa zamanda elde edilen büyük tatlı karların elinden gideceğini çok iyi bilmektedir. Bu yüzden allem edip kallem edip Refah Partisi'yle ortak hükümet kurarak durumu muhafazaya çalışmıştır. Ancak geleneksel olarak Kemalist ideolojinin bekçisi durumunda olan askeri klik bu ortaklıktan son derece rahatsız olmuştur.

Öte yandan, Kürt coğrafyasında girişilen uygulamalar başarısızlık getirmiştir. İtiraf edilmese de ortada bir yenilgi söz konusudur. Köklü devlet kurumlarında yuvalanmış olan askeri klik şimdi bu işten nasıl sıyrılacağını kara kara düşünmekte ve başarısızlığı Çiller kliğinin sırtına yıkarak kendini ve genel olarak devleti kurtarmaya çalışmaktadır. Genel Kurmay kanallarından son zamanlarda yapılan açıklamalar ve sızan bilgiler bu operasyonun açık delillerini vermektedir. İşte Susurluk olayından sonra bazı devlet kurumlarının olayın üzerinde bu kadar "hassasiyetle" durmala ve bugüne kadar kamuoyundan liğiyle ve hassasiyetle saklanm çalışılan gerçeklerin birdenbire ya dökülmeye başlamasının ne budur.

Doğu Perinçek, son dönem medya kuruluşları tarafından "çekleri ortaya döken" ve -ne hik se- kendisine bilgi akan "ışık" o lanse edilmektedir. Oysa aslında ğu Perinçek'in ortaya döktüğü ve belgeler yalnızca Çiller kl yıpratma ve askeri kliği battığı işlerden kurtarma operasyonunu parçasıdır. Doğu Perinçek, artık rudan ve anlaşarak organik bir sı haline geldiği Genel Kurma MİT'ten aldığı bilgileri açıklam dır. Nitekim Doğu Perinçek, "G Kurmayın ve MİT'in yurtseve çizgide olduğunu" ve "temiz d yaratmak gerektiğini" söyleyere hil olduğu askeri klikle organik liği içinde olduğunu açıkça o koymaktadır. Doğu Perinçek' diğerlerinin ortaya attıkları bel elbette kamuoyunun, gerçeğ bölümünü öğrenmesine hizmet için yararlıdır. Ancak bu, ay manda geçeğin diğer yarısını ye yarayan bir şal görevi yaptığ son derece uyanık olmak ger Bugüne kadar -ve bugün de- cinayet şebekeleriyle, çevik güç leriyle, mafyayla ortak çalışan kliği bu tür işlerden arındırma bütünüyle Çiller çetesine yıkar du ve MİT'i ABD emperyaliz karşı savaşan anti-emperyalist rumlar olarak gösterme çabal Amerika'nın güdümünde böl baskıları sürdüren sistemi kur operasyonunun hizmetinde old halka açıklamak, bütün barış larının ve gerçek devrimcilerin vidir.

İttifak'a evet!

Serdar ÇAKMAK

Durdu durdu ama sonunda turnayı gözünden vurdu. Geleneğimizin içinden geçi şu badireli dönemde "aklın yo birdir" deyip, sadete geldi. Ara rındaki bütün nüans farklılıkları a rağmen geleneğin güçlerini tek ir çatı altında topalayacak fikri dımın ilk egzersizini yaptı. Gele ğimizin birinci kuşağından gel enin meşru avantajını gayet isa etli değerlendirdi.Ve İbocu oldu nu beyan edenlere açık davetiye kardı. Dergi sayfalarında uçuşan rtışmalara nokta koydu. Çıtayı kseltti. Tartışmaya yeni bir boyut zandırdı.

Sevgili Oruçoğlu'nun derginin n sayısına yazdığı "Birlik" ma lesi bu satırların yazarında bü k heyecan yaratti. Okuyucunun diği, aradaki farklılıklara rağ n bendeniz, üstadın davetine bet etti.

İttifak önerisi şimdi sağduyu sa i tüm gelenek mensubu birey ve plarca tartışılmak durumunda Kafasına güvenen, kendi doğ uğuna inanan herkes beri gelme r. İlk önce sağlıklı bir ayrışma ndan, sağlıklı bir birlik kurma yolu bir arada tartışmaktan, adele etmekten geçmektedir. mibeş yıllık tarihimizi, ülke riminin ve dünya çapında sos zmin sorunlarını birlikte tartış zorundayız. Zira bizim biriki izi, bizim üslubumuzu ve bi dertlerimizi başka geleneklerin ine taşımak mümkün değildir. kü, en fazla Kürt meselesine u yapanımızda, en fazla lega e vurgu yapanımızda, kopama dığı ölçüde Kaypakkaya'nın dev rimci komünist virüsüne bulaşmıştır. çekip gitmesi hiçbirşeyi halletmemektedir. Bulaş manın da ondan daha fazla kurtul manın da yolu gene bu, önerilen it tifaktadır.

İttifak önerisi şimdi sağduyu sahibi tüm gelenek mensubu birey ve gruplarca tartışılmak durumundadır. Kafasına güvenen, kendi doğruluğuna inanan herkes beri gelmelidir. İlk önce sağlıklı bir ayrışma ardından, sağlıklı bir ayrışma ardından, sağlıklı bir birlik kurmanın yolu bir arada tartışmaktan, mücadele etmekten geçmektedir.

Kırlardan şehirlere, zindanlardan gurbete kadar, çeşitli milliyetlerden Kaypakkaya'nın yoluna baş koymuş bütün güçlerin şimdi cevap verme zamanı geldi çattı. Yirmibeş yılllık tarihimizde geleneğin rahle-i tedrisinden geçmiş, köylüsünden işçisine, savaşçısından aydınına dek hepsine görev gözüktü. Bu ittifak çağrısı, Kaypakkaya geleneğinin sessiz çoğunluğuna sesini çıkartması için start verdi. Yeni bir yüzyıla ramak kala bulunduğumuz virajdan çıkmanın ilk pratik adımı gözüktü.

Hamaseti değil sağduyuyu, husumeti değil seviyeli olmayı, içi boş tevazuyu değil gerçek alçakgönüllülüğü prensip edinerek, sosyal barışın sağlandığı ortamda yürütülecek bir münakaşa süreci, canını geleneği için vermeye hazır tüm yoldaşlarımızın ortak arzusudur. Sınıf mücadelesinin içersinde en aktifinden, en pasifine kadar gücü aranında, sorumluluk taşıyabileceği derecede herkesin bu ittifaka sarılması kaçınılmazdır. Hepimizin ittifak çağrısını fotokopi ile, mektupla, telefonla, ilanla olmuyorsa, dişi ve tırnağı ile yedi cihana duyurması şarttır. Ne zaman mı? Hemen şimdi!

Bu senenin Nisan ayında geleneğimiz 25 yaşına basmaktadır. Birinci kuşak mensubu, geleneğin çıkarlarını hala gözeten değerli yoldaşlarımızın bu ittifak çağrısını okuyup, desteklediklerini deklere etmeleri tüm camiyada heyecan yaratacaktır. Aynı anda, hangi kanattan olursa olsun tüm taraftarların ve savaşçıların ittifak çağrısına ilişkin fikirlerini beyan etmeleri hepimizin yüzünü güldürecektir. İlk etapta, sadece böylesi bir ittifaka sıcak bakıldığının belirtisi 18 Mayıs'ın anısına yayınlandığı taktirde, kaçınılmaz olarak ittifakın teorik ve pratik inşası için kollar sıvanacaktır.

Böyle olmazsa ne mi olur? Sevgili Oruçoğlu'nun dediği gibi, "Kendi krizini aşamayan, başka krizlerin üzerine yürüyemez. Yürüyemediği gibi gördüğü her kalaylı bakırı da gümüş sanır."

POLAT İYİT' İN ANISINA

Dost gülüşlü kara adam

Ozan VELİ

Derin bir sohbetin orta yerinde bir adam, öylece yaslamış duvara sırtını şekerleme yapıyordu. Bakışlar gidip gidip geliyordu iskemlesi küçük adama. Gülümsemeler ve imalı göz kaymalar dolanıyordu odayı. Yeni tanışmalar demleniyorken, iskemlesine oturan adam kestiriyordu usulca.

Yemek faslı aralanmış, günün kaygıları ve planları deriliyordu odanın zulasında.

"Sizinle gelecek bu yoldaş" diyordu kısa boylu görgücü adam.

"Ne yapacak?" diye sordu ağız ağıza yaslanmış diğeri.

"Birliğinizin Siyasi Komiseri, sen, o ve senin yardımcı komutanın bir organ olarak hareket edersiniz. Arkadaş bu bölgede yeni, yardımcı ol" diye tamamladı kısa boylu gözlüklü adam. Köylü kızlarla sohbeti derin eden kadın gerillalar gülüşüyordu. Zuladaki ikili söyleşiye, sırtı duvarda uykusayan kara çehreli adama kulak kesiliyor, henüz bir şey anlayamıyordu. Son sigaraların dumanı dolana dolana yaladı odanın tavanını. Yan duvarın önüne serilmiş yatakta üç çocuk başı görünüyordu. Pofurdaya pofurdaya uykuya durmuştu gece. Yıldızlar uzak çağların muştu alimleri gibi sevinçliydi. İt havlamaları, kurt ulumaları uzaktan gelen makineli tüfeğin sesini gizliyordu. Nöbet yerine çifte şahin gözü düşmüş, karanlığı derinlemesine yarıyordu.

"Gidiyoruz" komutuyla gözler kasketli komutana yöneldi. İzmaritler ezildi. Çantalar sırta atıldı, namlu ağızları yere döndü.

"O yoldaşı da uyandırın gidiyoruz" dedi kasketli.

"Adı ne?" dedi geneç ve meraklı bir tip.

"Ne bileyim, tipine bak, anla. Kapkara bir adam. Kara adam de gitsin."

Gülüşmeler ağızdan ağıza yayılırken; bu hengameye dayanamayıp uyandı kara adam.Herkesi ayağa kalkmış görünce hemen sıçradı yerinden. Kendisine gülündüğünü anladı ama hiç bozuntuya vermedi.

"Gidiyoruz yoldaş, sen de bizimle geliyorsun"

Kara çehresini orta yerinde parıldayan gözleriyle onadı gülümseyerek.

"Bu arkadaşın adı kara adam değil, Kazım'dır." dedi kısa boylu görgücü. Bu aynı zamanda espiriyi yeniden başlatma durumuydu. Gülüşmeler tekrar boylanırken,

"Senin tipinden adının kara adam olacağı sonucuna vardı bu arkadaşlar, bende adını hatırlatıyorum" diyerek kara adama izahata geçti kısa boylu adam.

Dışarısı kar zamanlarına hazırlanıyordu. Kuzey yamaçlarda yılın ilk karı donup kalmıştı bir kulaç menzilde. Makineli tüfek tımbırtıları kesilmiş, it ulumaları artmıştı. Menikan vadisi derinliklerine yayılan kara meşe, kucağını yabanilere açmıştı. Yarasa sortileri İsak kuşunun gece çığlıklarıyla harlanıyordu.

Menikan ormanları o gün yeni konuğunu takibe koyulmuştu yakından. Eşgali Kazım diye düşmüştü koyaklara. Mizahsen oturumların kara adamı. Tartışma sofralarında "bekçi" lakaplı dost gülüşü. İradenin açlıkla terbiye edildiği günlerde bir sırım doygunluk, dil sağımı anlarında bir inatçı suskunluk.

Dersim'in toprağı altın sarısı çocuklarda yetiştirmiş, kara avazlı delikanlılarda. Dağ yamaçlarındaki ilk serüvenleri böyle başladı kara adam'ın.

"Siyasetin inceliklerinden pek iyi anlamazdı ama iyi bir dost yüreğiydi" diyordu bir sıcak siper arkadaşı.

"Acılarımızı, sevinçlerimizi paylaştığımız için mutluyum. Ve bu mutluluğumuz bitmeyecek" diyordu bir diğeri.

Uzun yılları yayılmıştı köy çekimelerine, kış gecelerine, barınak sohbetlerine. Saz da karaçor, karaçordan iyi halay çekerdi kara adam. Kuru sı savunurdu inançlarını. Bitlenir kaşınmaz, acıkır sızlanmazdı.

Herkesin orun orun bitlendiği b kış sığınağındaydılar. Bitleniyor, kaşınıyor, kırıyor tüketemiyorlardı. Elle hiç bit kırmayan kara adama sor kasketli.

"Biz bit kırmaktan bitkin düştü sende hiç bir hareket yok, hele bir b sende yokmu bu vahşi haşereler."

Elindeki küreği yavaşça kara sapl dı kara adam. Gülüşleri çehresini ya vanlaştırdıysa da karanlığından b şey değişmedi. İki karşıt çekim m kezi bir birini itiyordu. Kara ve bey

Pantolonunun kemerinden geçir parmaklarını, eşofmanın kemerini şarıya çekti. Kasketli, heyecanlı b kışlarını iyice yanaştırmıştı olay haline. Kara adam iki eliyle tuttu eşofman kemerini dışarı doğru k rınca kesketlinin buruşan yüzünd bir çığlık koptu. Karşı zirvenin koyağındaki iki serçecik aniden ir di yerinden.

"Öffff. Yavu nasıl dayanıyors sen buna. Resmen bir tabur beyaz du ve bir alay siyah bereli."

Kara adam hiç bozuntuya verme parmaklarıyla tuttuğu bitleri üçer, şer kara fırlatıyordu. Eşofman ke baştan başa doluydu.

"Bu kadar bit ve sen hiç kaşın yorsun. Yavu sen ne rıstım adamsın

Gülüşleriyle "evet" der gibi o konuşmaları. Zaman arsız, gün ya geçip gitmişti. Aç yatarken de g düşler kurabilen dost sıcaklıkları, çük pürüzlere aldırmaz, yaşamı g kılmasını bilirlerdi.

Karanlıkla öpüştü o günün ezgi

"On altı candık, on gün kar altı yerin dibinde mahsurduk. Ülke d remsi sükunetler yaşarken biz, K Adam'ın kalınlaşan siyasetiyle c leşiyorduk. On altının altısı yıldız

ne karıştılar. Ta yücelerden gülümyen gözlerin içinde şimdi kara adam vardı. On altının altısına ulaştı seci."

Zor gediklerin adamıydı yani. Tüm atımlarım özcesinde bu yan vardı. onun sesine kulak kesilmek gerekinde, o ağzından düşmeyen "dost" çağrısını duyumsarsın ilk elden.

"Yoldaşlar" yerine neden "dostlar" imini kullandığının açıklamasını madan gitti. Aradığı uzak bir giz vardı? Bilinemiyordu.

Süreç hızlı değişime uğramaktaydı. "Bir bakmışsınız barınaktan çıktığıda birlik olmuş." esprilerine,

"Yok öyle bir şey olmaz" diyen Kadam. Merkezi temsil etmenin edaa emin ve kesin konuşuyordu ki,

şa yakın köye gidip gelen birim lik olmuş" diye haber getirince,

a Adam'ın ağzını bıçak açmadı. nlerce hiç bir yorum yapmadan emişti herkesi. Merkez mi çok şaşı, kendisi mi şaşırmaya çok meydı. Tam olarak kestiremiyordu.

Bu işte de bir hayır var mı?" deyip inmelere dalıyordu. Hayırlar şer yan yana yürüyecekti elbette.

k Ovacık'a gitmek üzere Yel Dan yarı sırtlarına dizildiğinde birm oluşturulan karma birlikler görev erine dağılmıştı çoktan. Üvey evrın dışında herkes kutlamalara mıştı.

el Dağı'nın aynı güzergahına bir nra yine düşecekti Kara Adam'ın . Karda zemheri, zemheride kar arıyla, yürüyeceklerdi. Barban sıcak gülüşlerini çalacaktı bu ün en vahşi olanı. Altı çınar şahiğurlanırken sonsuzluğa Kara n ayak parmaklarından bir kaçını acaktı don yangınlarına.

ma "off" demek yok dostum. On n kaçı kaldıki geriye. Biri ihanetkatil oldu. Biri sattı bizi deliliğiördü tutsak, biri düne kadar yanıayken, bugün düşmüş yar derdiir de şığo kesilmiş ayaklarıyla arda. Ve onurumuz baş eğmee kazanacağız; kazanmak zorundostlar. Offf. demek yok.

üzel günler göreceğiz çocuklar" yoldaşlığında yaşanan güzellikyarına hınca hınç öfke taşıyan. güzel günler gördük. Güzel intanıdık çocuklar. Ve yarın için sbihin ardılları gibi yan yana koyulduk. Baş eymenden yaşamak gibi erdemli olmayı öğretti dünün çocukları. "Güzel günler göreceğiz çocuklar"

Birbirimizi kemirdik kimi kere. Kimi kere duygularımızın ilk serüvenleriyle yöneldik çehremize. Yeterince içten olmadığımızda oldu, kızıp sustuğumuzda. Küfür edip voltaya durduğumuz, ya da kapayıp gözlerimizi görmek istemediğimiz de oldu. Sonra ayrıştık aynı atış alanınında. Aynı hedefe bakan farklı mevzilere yatırdık nişangahımızı. Aykırılığın en uç versiyonları türedi kimi kere. Pusu kurduk can siper dostlarımıza. Çocukluk ettik ve sonra oturup düşünmedik bile kimi kez.

Böylesine bir çocukluk serüveniydi. Kara Adam'la son görüş günümüz "bizim silahlarımız" deyip pusu kurmuştu akıl zayiatına uğrayan bir iki düşün babası. Kara adam sessiz sedasız uymuş gibiydi yönlendirmelere. Resmi yazışmalara imza çakmamıştı. "Eğer öyle idiyse, yaşamının en dik başlı kararlarından birini vermiş olmalıydı" diyorduk.

Göldere vadisi bile dayanamamıştı bu umarsızlıklara. Oysa nelere tanıklık etmemişti bu yerler. Kara Adam'ı uslandıran, daha derin düşünür kılan da buydu belki.

Sonra bütün acıların içerisinde anılarda ki kara adamı anımsayıp gülüyorum içten içe. Hin oğul hin gençler.

"Sen aday ol, biz oyumuzu sana vereceğiz" diyerek Kara Adam'ı bir güzel doldururlar. Bütün tereddütlerine rağmen bu ısrarlara dayanamayan kara adam, "Başkan, başkanımız" söylemlerine de buruk gülüşler gönderir.

Oturum düzeninin önünde oturan Kara Adam dayanamaz ve ilk aday olarak kendisini taktim eder ve elini havaya kaldırır. Destekçilerinden emin bir şekilde kabaracak oy sayısına kulak kesilirken yazınıcının "bir oy" diyen sesiyle şoke olur.

Dönüp arkasına baktığında, doldurusa getiren tüm destekçilerin başlarını birbirinin ardına gizlediklerini görünce eli usulca iner aşağı ve "hin oğlu hinler" diye söylenirken susuverir. Kulağına gelen gülüşmelere aldırış etmez görünse de bir kırık olmuştur yüreği.

Şimdi yakalara asılan kara çehreli dost gülüşü bir resimdesin. Çok önce yazmayı istedim sana. Bir türlü ilişemedim ölümcül yaralarına. Bağışla. Tüm karşıtlıklarımıza rağmen sıcak bir soluktu dostluğumuz ve hep öyle kalacak bilesin. Biz dolu dolu sevinmesini de, dolu dolu ağlamasını da bildik. Hafızalardan silinmeycek emekler üleştik birlikte. Babuko ziyafetlerinde keyiflenirken, karaçor zılgıtlarında coştuk.

Ateş çocuklarının solukları karışmaya başladımı bir kere iç içe, onları susturmak kolay değildir artık. Ayrışımı zor bir karışım oluverir.

Evet; "güzel günler yaşanacak/yaşanacak biz olmasak da/ Ve bir parke taşı/ taşıyabildiysek bu yolun ilk adımlarının yanına/ mutluluğumuz bu bizim /armağan olsun tüm çocuklara...."

Dost Gülüşlü Kara Adam'a

Gün bakışlarını taşır
semada ay
zulada kurt
dalda kuş
ve yürekte hezeyan

ve mor katarlı dağlarımdan
bir atlı geçer

orda
derinliğinde duvarların
susar bir çift göz
sanki meramını
öykülemiş de gider

gün bakılarını taşır
duvarlar eşgalini
bir ana kucaklar
bi yavuklu gülümser
bir bebeğin gözleriyle
sevişir zaman
küçük bir ezgi takılır dilime,
"benim yavrum hastalanmış
götürmemişler hekime"

gün bakışlarını taşır
dağ eşgalini
orda
taa yükseklerinde Munzur'un
bir küçük kardelen açar
ben gelemedim seni uğurlamaya
bağışla
bağışla
dost gülüşlü kara adam.

SÖYLEMEK İSTEDİKLERİM

Serdar

Bu ay, geçen sayımızda yer darlığından dolayı değerlendiremediğimiz, sizlerle paylaşılması gerektiğine inandığım yılbaşı kutlamalarına yer vermek istedim. Yer vermede geç kalınmış olsada anlamlarından hiç bir şey yitirmiş olmayan bu mesajların sizin tarafınızdanda gereken ilgiyi ve beğeniyi göreceğini umuyorum. Yeni yıl nedeniyle dergimize dayanışma mesajları yollayan (dergimize özellikle cezaevlerindeki okurlarımızdan oldukça güzel, anlamlı mesajlar taşıyan kartlar geldi) bir çok dost kişi ve kuruma buradan bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

Bu mesajların hepsini olmasada önemli bir kesimini aktarmaya geçiyorum:

Sevgili arkadaşlar,

Ömrümüzden bir yılı daha geride bırakıyoruz!

Sizlerin çabası, bu süre içinde bence kendi düzleminde önemli gelişmeler kaydetti. Ama daha yapılacak çok şey var. Önümüzdeki sorunlar şimdi daha iyi görülebileceği gibi çok daha uzun soluklu çabaları zorunlu kılıyor.

Sizlere yeterli destek veremediğimi biliyorum. Hazırladığım programları sonuçlandırmada başarılı değilim. Yazmak, kişisel olarak çok güç benim için. Yeteneksizlik, formasyon eksikliği vb... Ama elimden geleni yapmaya devam edeceğim.

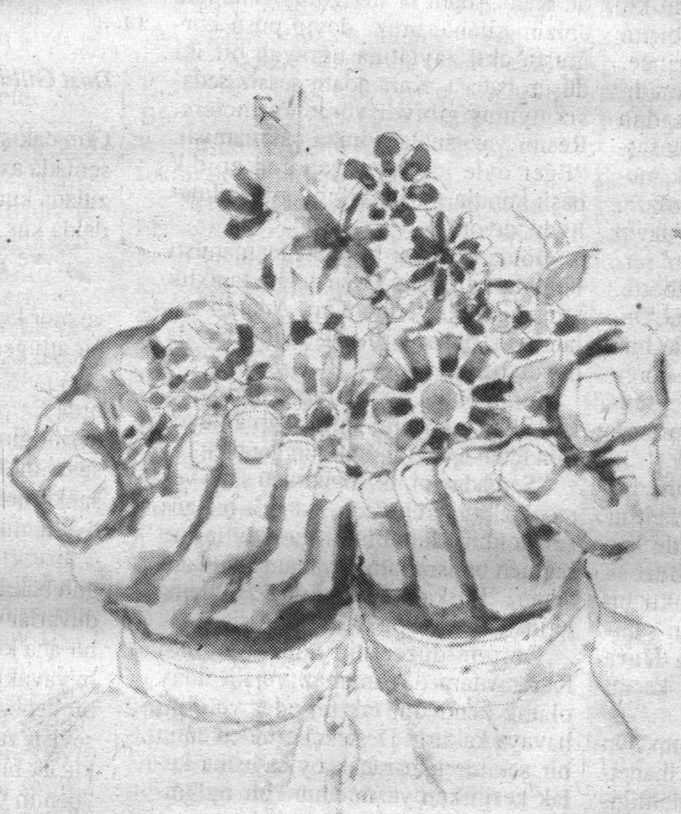

96'yı tek kelimeyle değerlendirmek gerekirse "korkunç" bir yıl oldu. Herşey karamsar görünsede ne de umut diyorum...

Yeni yılın hedeflerini daha çok uluştığınız, gi dolu bir yıl olması ğiyle...

Erhan Mey
Bursa Özel Tip Ceza

Merhaba dostlar;

Bilirsiniz, adette yeni yıl karşılanırken yılın heyecanını dost reklerle paylaşmak.

Eskimekte olan bir lın sayılı günlerinde Yaşamda, gücünü bi sellikten yana tavır alan inancımızla zorlu yılı geride bırakıyoruz.

"Güneş türküsü" sö me arzusunda olanl mütevazi uzun yürü şünde yerlerimizi al Zorlu, meşakatli bir te yaptığımızı bilerek b dık yürüyüşe.

Şimdi yürüyüşün uçurumlardan geçtiği lu bir sınavı aşmış ola coşkulu, kararlı bir ş de yeni bir yıla adımla atmak üzere.

Büyüyen bir um yeni yıla gireceğiz. kuluyuz. Sevinçliyiz...

Yüreğimizdeki umudun co dalgalarını siz dostlarımızla p şabilmek için çaldık kapınızı...

şku ve sevinçte katkıları olan siz
stlarımızla bunu paylaşmamak
mkün mü?
Yeni yılınız kutlu olsun...

Ahmet Kılavuz/
Çanakkale E Tipi Cezaevi

Sevgili Uzun Yürüyüş emekçi-
i;
Yürüyüşün; kavgayı, sevdayı ve
laşlığı büyüttüğü, yürek duvar-
büyüyen, büyüdükçe paylaşan,
aştıkça çoğalan yürüyüşçüle-
ütopyalarının imkansız sınırına
rken, an be an gerçeklikle raks
eyi ihmal etmediği nice yeni
ra.
meğinize, sevdanıza, yoldaşlı-
za ihtiyacımız var...Sevgiyle
...

Tuncer Dilaveroğlu/
Gebze Özel Tip Cezaevi

eğerli dostlar!
nıf savaşımının engin denizin-
niçağı yaratmak için mücade-
en uzun yürüyüşçülerin 97 yı-
zaferlerle kucaklaşması dilek-
le, çalışmalarınızda başarılar
m. Yoldaşça selamlar.

Muharrem Uyan/
Ermenek Kapalı Cezaevi

yılının barış, kardeşlik ve öz-
ler yılı olacağı inancıyla, ye-
nızı kutluyor, çalışmalarınız-
arılar diliyorum.

Devrim Çakmakçı/
Ceyhan Özel Tip Cezaevi

n yürüyüş dergisine,
tlar, öncelikle Uzun Yürü-
emeği geçen tüm dostların
lını kutluyorum
yılın başta işçi sınıfı olmak
ezilen tüm emekçi halkları-
haklı mücadelesine olumlu
r yaratacağı inancıyla, bu
günü siz dostlarımla payla-
n.
malarınızda ve yayın haya-
başarılar dilerim.

Metin Kara/
Gebze Özel Tip Cezaevi

"İçinden bir şey tut dendiğinde en çok AŞK tutardık" S. Sarıoğlu

'97 için, yanlızca "bir" şey tutmaya razı olmadı içim... Şiire çaktırmadan "üç" şey tuttum hepimize;

AŞK, DEVRİM ve SOSYALİZM!..

Sevgilerimle...

Zeki Yaş/
Bursa Özel Tip Cezaevi

Sevgili dostlar,

Geride bıraktığımız yılın bizler için "anlamı" ne oldu? kuşkusuz yılların kendi başlarına bir anlamı yoktur. Yıllara anlam kazandıran tarihi yapanlardır. Belli bir zamanda katedilen yol; geçen sürenin "anlamı"dır.

Öyleyse anlamlı bir yeni yıl bizim dışımızda gelişen olaylarla değil bizzat bizim yönlendirdiğimiz olaylarla gelecektir. Ancak o zaman yeni yıl gerçekten yeni yıl olacaktır.

Yeni yılda yüreğimi yüreğinizin yanına koyuyorum. Kutlu olsun!..

Hasan Ceylan/
Gebze Özel Tip Cezaevi

97'nin, umut yüklü yarınlara biraz daha yakın olması dileğiyle, yeni yılınızı kutluyor; yaşamınızda mutluluklar, çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Tüm dostlara selamlar..

Alhas Doğan/
Çanakkale Özel Tip Cezaevi

Sevgili dostlar,

Yaşanan onca olumsuzlukları biliyoruz...

97'de güzelden ve iyiden yana güzelliklerin, yaşanan onca olumsuzluklardan daha çok olması dileğimle, mutlu yıllar hepinize...

Uzak kıtadan dostça selamlarımla...

Baki Murat/Avusturalya

Uzun Yürüyüş emekçileri,

Yeni yılınızı, karanlıkları yırta yırta koşacağımız o güzel günlere olan özlem ve kavganın ışığınca kutluyorum...

Aşkın Ayrancıoğlu/Sinop

Yeni yılın Uzun Yürüyüş ailesine yeni başarılar, yeni mutluluklar getirmesi dileklerimle...

Akan Aslan/Almanya

ÖZGÜRLÜK

Tüm uçurtmalar ipini kopardığı gün
tüm mavilikler aynı dereye akacak
ve işte o zaman
tüm insanlık
içimizdeki çocuk bile
aynı şelaleden yıkanacak...

Dostlar;

Özgürleşme mücadelesinde ayak seslerimizin hergün daha çok uyumlulaştığı bir yürüyüş dileğiyle... Kucaklıyorum.

Mehmet Yeşiltepe/Çanakkala Özel Tip Cezaevi

Ne yazayım bugün?
Bugün hiç yazı yazmasam diyorum.
Gitsem bir dağ başına,
gitsem, kır çiçekleri toplasam,
bunları bir demet yapsam;
desem ki bu çiçeğin adı 'erdem',
bunun adı 'onur',
bunun 'inanç'.

Uğur Mumcu

Düşünenlerin vurulmaması, vurulanların unutulmaması dileğiyle, yeni yılınız kutlu olsun...

Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı

Uzun Yürüyüş dergisi çalışanları

Merhaba,

Yeni yılınızı en içten dileklerimle kutlar, mücadelenizde başarılar dilerim.

Abrürrahim Gümüştekin/
Bursa Özel Tip Cezaevi

DENİZDE SEYRETMEK KAPTANIN USTALIĞINA BAĞLIDIR

Bugün Türkiye ve Kürt coğrafyası topraklarında filizlenen düşüncenin, gelinen noktada, çok büyük bedeller ödenerek elde edilen tecrübelerin birikimleriyle enginleri fethetme cesaretine sahip bulunanlar, derin sulara açıldıklarında karayı gözden çıkartmak zorundalar. Karayı gözden kaybetmeyenler yeni adalar keşfedemezler. Okyanusun o büyük dalgalarına karşı rotayı değiştirmeden, gemiyide terk etmeden, birlikte yürümeyi düşünenler rüzgarın hızını, dalganın boyutunu, katedeceği mesafede karşılaşacağı zorlukları bilince çıkarıp, korku ve yılgınlığa yer vermeden, mürettebat arasında yapacağı görevlendirmelerle, gemiyi muhakkak darbeler almasını önleyerek karaya çıkartabilirler.

İşçilerin en meşru ekonomik, demokratik haklarının dahi şiddetle karşılandığı, öğrenci gençliğin mücadelesine yoğun gözaltı ve işkencelerle yanıt verildiği, düşüncelerinden ötürü aydın ve yazarların cezaevine tıkıldığı, çok büyük meblağlarla ifade edilen para cezalarının verildiği, sokak infazlarının, gözaltında kayıpların giderek arttığı, Cumartesi Anneleri'nin tartaklandığı, Kürt coğrafyasında köylerin yakılıp, yıkılmasıyla insansızlaştırma politikasının yürütüldüğü, operasyon adı altında köylere girildiğinde köylülerin koruculuğa zorlandığı, kabul etmeyenlerin gözaltına alınıp işkence yapıldığı, genel operasyonla dağların bombalandığı bir ülkede bütün bu olanlar kitlelerin kininin açık nedenleridir.

Ekonomik anlamda baktığımızda hakim sınıflar cephesi cumhuriyetin kuruluşundan bu yana en büyük ekonomik ve siyasi krizini yaşıyor. Sömürge ve yarı sömürge ülkelerinin genel karekteridir bu. Hakim sınıfların değişik kesimleri arasında yaşanan dalaş susurluk olayıyla birlikte önemli bir tırmanışa geçmiştir. Önümüzdeki süreçtede, şu an iktidarda bulunan Erbakan ve Çiller hükümetine destek vermeyen, alınan kararlara karşı memnuniyetsizliğini ifade eden kesimlerin sesi daha yüksek çıkacaktır.

Ülkemizin nesnel gerçekliği, siyasal iktidar mücadelesinde bende varım, bende olmalıyım diyen sosyalistlere büyük imkan ve fırsatlar sunmaktadır. Bu nesnel durumu sınıf mücadelesinin lehine dönüştürmek her sosyalistin görevidir.

Kitleler bugün en büyük silahından yoksundur. ML bilimiyle donanmış, bir siyasal partinin çizdiği güzergahın dışında , onun aydınlattığı yolun dışında yürüyenlerin çok köklü başarılar elde edemeyeceği aşikardır.

Bir hardal ağacını düşünün, onu var eden, üremesini sağlayan tohumuna baktığınızda, hardalın o küçücük nüvenin ürünü dlduğundan kuşkulanırsınız. Onu gelişip, büyüyüp kök salmasını sağlayan iyi bir toprak, güneşin tüm ışınlarından faydalanacak bir açıklık, susuzluğunu giderecek bir sulamayla ve yan bakımlarıyla size meyvesini sunacaktır. Ve herkesi hayrete düşürecek bir büyüme ve gelişme gösterecektir. Bugün tartışma ortamına katılanların bir oluşuma gitmeleri bir istem değil bir zorunluluktur.

Uluslararası komünist hareketin tarihine baktığımızda taslak düzeyinde tartışılan düşünceler mücadele süreci içinde somut pratikle birlikte üretilen doğrularla yenilenmişlerdir. Büyük Ekim devriminin kurmay örgütü olan RSDİP 1898'de kurulduğunda önünde, askari ve azami bir proğramın olmadığını, Lenin'in 1903'te sürgündeyken kaleme aldığı asgari/azami programın parti tarafından kabülü sürecini yaşıyor. Yine ÇKP'ye baktığınızda 1919'da partileşen bu hareket içinde, programda dahi çok büyük eksiklikleri taşıdığını görmek mümkün. Bu örnekleri çoğaltabiliriz...

Gelişen somut olaylar etrafında birlikte tavır belirleme, Uluslararası komünist hareket içinde bulunduğu durum, Türkiye sosyalist hareketinin içinde bulunduğu dağınıklık, kitleleri örgütleyip, harekete geçiren, güvenini kazanan bir partinin yokluğu gerçeğinden hareketle bir taslağın çıkartılması, bu taslakla tartışmaya başlayıp giderek düşüncelerin netleşmesini sağlayacaktır. Oluşacak taslağa katılmayan arkadaşlarla birlikte yürünülmeli ve kendilerini ifade edebilmelerinin önü açık tutulmalıdır.

Geleneğe baktığımızda Leninist parti ilkesinden ödün verilmeyeceği Maoist olduğunu sabah akşam s miştir, ama somut pratikte örgütlü ne baktığımızda, kendisi gibi düş yen insanlara karşı tahammülsüzl çizgileri tasfiye etmede izledikle yalizm dışı yöntemler içinden ge miz geleneğin birer iz düşümüdür.

Bu kitleselleşmenin, geniş yığ tanışmanın önünü açacaktır. Ge ğınlarla tanışan bir çalışma ha zenginliğine uygun farklı mücade çimlerini ustaca uygulayabilecekt

Aziz ÇİFTÇİ/ İs

✍ ✍ ✍

KRİTERİMİZ BPKD OLMALIDIR

Daha önce yayınlanan sayıla devrimci olmanın kriterlerini konu özgülünde belirtmiştim. So biçimiyle (devrimciliğin kıstasla ranmadığı biçimiyle) ele alınd yürütülen faaliyetin esasta devri faaliyet olmadığı ortaya çıkma Devrimci faaliyetin kıstası da yönetici kliğe(şu anda devlet minde yetki sahibi olan klik) k rütülen mücadele değildir. Çü biliyoruz ki sınıflar olduğu süre ler arası mücadelede devam ed Demek ki sorun mevcut yöne ğe) karşı mücadelenin yürütül tülmemesi değildir. Sorun, Bü leter Kültür Devrimi'nin(BPKD sizm-Lenizm'e bir katkı oldu bul edip bu şekilde faaliyet yü sidir. Yani hareket noktası BP caktır. Böyle olması lüks değ için zaruri ihtiyaçtır.Tersten bi noktası, intihardır. Devrim içi tiyacın karşılanmaması demekt

Bugün devrimci veya sosya ğunu iddia eden insan ve yap rın anlayışlarını inceledi BPKD'yi kendilerini kriter al gibi bir kısmıda BPKD'yi sara olarak değerlendirmektedir. BPKD'yi saray darbesi ola veya "Mao Zedung sosyalist dü" gibi anlayışları savunan Kruşçev, Deng ve E. Haca geri(biçimsel olarak) anlayışa ğiller mi? İleri kesim bu türde evet diye cevap verirse anca

BPKD'yi kavramaya çalışıyor olacaktır. Aksi taktirde BPKD'yi bir geçim aracı olarak kullanacaktır. Yani bu kesimde alışılagelmiş deyimle (açıkça) sosyal-faşist anlayışın etkisinde kalmış demektir.

BPKD'nin konuyla yakın ilişkisi olan bazı özelliklerini anlatalım. BPKD halkımızın sosyalist yönetime karşı eylem yapma hakkını bilince çıkaran (o dönemde) en iyi devrimdir. Bu anlayış, Çin'de kitleleri KP'ye karşı ayaklandıran bilimsel gelişmenin vardığı en uç noktadır. Yani sosyalist bir ülkede partiye karşı kitlelerin grev, direniş, miting, yürüyüş vb eylemlilikleri düzenleme hakkı vardır. Keza çeşitli sınıfların parti kurma hakkı vardır. Bunlar anayasal hak olarak kabul edildiği gibi gerekli koşullarda sağlanmıştır. Yani sadece "yasa" olarak kalmamıştır. Kitlelerin (haksız da olsalar) KP'ye karşı gelmelerinin temellerini atmıştır. Başka bir deyimle "yeni burjuva" anlayışlarada örgütlenme hakkı tanımıştır.

BPKD sosyalizmde yaşanan bir devrimdir bunun ilişkisi nedir? diye sorulabilir.

Devlet, parti, örgüt, aile vb yapılanmaların esasta aynı işleyişe sahip olduklarını daha önce belirtmiştik. Bunlar haraketle bugünkü örgüt ve partilerin işleyişleri/bir bütün olarak yapıları) onların kuracakları devletinde teminatır. Yani örgüt ve partilerede "küçük devletler"de diyebiliriz. Bugünkü yapılanmalar eğer BPKD'yi kendilerine örnek almazlarsa örgüt (siz devlet olarak anlayın) olarak uluslararası karşı devrimlerin anlayışlarını savunmuş olacaklardır. En genel anlamıyla kendilerini karşı çıkan halkımızı kurşuna dizecekdir. Dikkat edilirse vurulmalar, öldürülmeler vb saldırırılar esas olarak bu önlüdür. Örgüt, parti veya kişiye karşı aktıkları için halkımız vurulmaktadır. Vurulan veya herhangi bir şekilde saldırıya uğrayan insan ve yapılanmalar "doğru anlayışı savunuyor" gibi anlaşılmasın) demek ki; devlet yönetimine sa olan açıktan bilinen karşı devrimci veya sosyalist maskeli sosyal,faşistin halkımıza uyguladıkları şiddet asında nasıl bir fark yoksa, bugün devrimci" veya "sosyalist" örgütlerinde kımıza uyguladıkları şiddette, açık bilinen karşı devrimci yönetimlerk pek farklı değildir. Sedece birileri üyük devlet" olarak bu zulümü uygulamakta diğeride "küçük devlet" (örgütparti) olarak uygulamaktadır. "Küçük devletler" ileride "büyük devletler"haline geldiler mi, halkımıza daha fazla şiddet uygulayacaklardır. Çünkü bugünden bunun eğitimini açıktan yapmaktadırlar. Örneğin; bunların içinde bir bölümü BPKD'yi "saray darbesi" alarak değerlendirmekte, bir bölümüde "Mao sosyalist bloku böldü" demektedir. Yine bu anlayış sahipleri iktidarı ele geçirdiklerinde, örgütlere bile örgütlenme hakkını tanımayacaklarını açıktan belirtmektedirler. Çünkü bunlar, Çin'de çok partinin olabileceğini savunduğu için, Mao'yu liberal davranmakla suçlamaktadırlar. Hele birde Mao'nun grevi anayasada bir hak olarak belirttiği doğru anlayışı, bu akımları çileden çıkartmaktadır. Yukarıda belirtilen doğru anlayışlara (çünkü bu anlayışlar da toplumsal pratik tarafından ispatlanmıştır) karşı çıkmak açıktan karşı devrimciliktir.

Bu arada "BPKD iyidir" diyenlerde olacaktır. Bu kesimde "kızıl bayrağa karşı kızıl bayrak sallayan yeni burjuvazi" olacaktır. Uluslararası alanda devlet olarak bugün bu anlayışı açıktan savunan Çin "Halk Cumhuriyeti"dir. Anadolu topraklarında ise; bugün "İşçi Partisi" açıktan bu anlayışı savunmaktadır. İP devleti nasıl savunduğunu, devlete karşı halkımızın doğru tepkisini "CIA'nın işine yaradığı, özelleştirmeye karşı devletçiliği savunmayanların emperyalizmle birlikte hareket ettiklerini" vb anlayışları "teori" dergisinde bol bol işlemektedirler.

Demek ki halkımıza şiddet uygulayanlar anlayış bütünlüğüne sahiptirler. (BPKD'ye ilişkin değerlendirmeleri hatırlansın. Bu, niyet sorunu olarak ele alınamaz.)

Anlayış bütünlüğüne sahip "olmayanlar" sözkonusu yapıları devrimci olarak değerlendirenlerdir. Öte yandan halkımıza yönelik saldırılar olduğu zaman karşı devrim başka bir biçimde daha fazla güçlenir. Ele alacağımız bir kaç örnekle, karşı devrimci anlayışın nasıl savunulduğunu görelim. "Devrimciler arası şiddete karşı çıkalım", "Halk arasındaki çelişkilerin çözümü şiddet olamaz", "Yine bir devrimci örgüt tarafından yine bir devrimcinin kanı akıtıldı"... vb sözler çok yazılıp konuşuldu. Halkımız da bu yazıları okuyor ve konuşmaları dinliyor. Peki "devrimciler halkımıza şiddet uyguluyor" vb anlayışları halkımızın bilgisine sunan, (adı isterse Maoist olsun) ne derece karşı devrimi güçlendirdiği bilinmiyor mu?

Bu kadar çarpıcı olan karşı devrimci yapılardan bir de özeleştiri isteniyor ki eleştiri-özeleştiri silahıda kullanılmaz hale getiriliyor. Yani halkımıza devrimcilik adı altında teslimiyet önerilip, zulume karşı çıkmaması açıktan söyleniyor. Aynı anlayış sahipleri mevcut sistemide, hata yaptı diye eleştirmiş oluyorlar. çünkü bu anlayış sahipleri BPKD'den sonra karşı devrimci olarak mahkum edilmişlerdir.

Bugün halka şiddet uygulamayanlar da şiddete karşı olmadıkları için değil, sadece bugün kendilerine zarar gelmediği içindir. Yoksa bu kesimlerinde Mao ve BPKD'ye ilişkin değerlendirmeleri aynıdır.

Bir çok arkadaş, Stalin'inde halka şiddet uyguladığını düşünebilir. İleri kesim şunu iyi biliyor ki; "Dünyada emperyalizmin ve gericiliğin kökü kazınmadıkça" (İbrahim Kaypakkaya) sosyalizmde sınıflar ve sınıflar mücadelesi devam edecektir. Bu anlayış esas olarak, Mao Zedung tarafından en açık şekilde ortaya konulduğu kabul edilirse, temel kriterin bu konuda da BPKD'nin olması zorunludur. bundan dolayı karşı devrimci düşüncelerimizi doğru göstermek için daha önce yapılan yanlışlara sarılmamıza gerek yoktur. Bırakalım geçmişteki yanlışları kendimize dayanak yapmayı, daha önce doğru olan bazı anlayışları bile, kendimize kriter almak karşı devrimciliktir. Zaten Leninzm ve Maoizm'i mekanik olarak kabul edenler bile bir dönem doğru olan anlayışı, daha sonra o doğru anlayışın yanlış olabileceğini kabul etmiş oluyorlar.

BPKD'yi kafalarında iktidar yapamayanlar halkımıza şiddet uygulamaya adeta zorunludurlar. İsmi ister devrimci, ister sosyalist olsun, sorun doğruların savunulup savunulmamasıdır. Diğer sorunlarda olduğu gibi bu konuda da insanların yanlış yapmaları niyet sorunu değildir. İnsanlar doğruları bilmezlerse, neyin yanlış olduğunu da bilemezler. Halkımıza şiddet uygulanmaması için doğruları öğrenip Maoizm'in kavranması zorunludur. BPKD yol göstermeye devam ediyor...

M. ÇETİN/ İsviçre

Mehmet ÇAKAR/ Bursa Özel Tip Cezaevi

UZUN YÜRÜYÜŞ OKURLARINA

Dağıtım hala önümüzde önemli bir sorun olarak durmaktadır. Dağıtımımızı belli başlı kitapçılar aracılığıyla sağlıyoruz. Bunun dışındaki en önemli dayanak okurlarımızdır. Önemli bir desteğin ve emeğin ürünü olan dergimizin etkin olabilmesi, dağıtımımızın düzenli ve geniş olmasıyla sağlanacaktır. Bundan dolayı okurlarımız hem düzenli hem de geniş bir dağıtımın katılımcıları olmalıdır.

Dergimiz Uzun Yürüyüş İstanbul'da; **Kadıköy**'de **Akyüz** ve **Mefisto** kitabevlerinden, **Taksim**'de yine **Mefisto** Kitabevi'nden, Taksim **Evrensel Kültür Merkezi, Bulunmaz Kültür Merkezi** ve **Med Kom**'dan, Şişli **Germinal** Kitabevi'nden, Aksaray, Çapa ve Topkapı(Sur dışı) gazete bayiilerinden, Cağaloğlu'nda **Sosyal Yayınları**'ndan, Ankara'da tüm kitabevlerinden, İzmir **İleri, Konak** ve **Kabile** Kitabevlerinden, Kırşehir'de **Gözüm** Kitabevi'nden, Elbistan'da **Kültür** Kitabevi'nden, Bursa **Ezgi** Kitebevi'nden ve Sivas'ta **İmece** Kitabevi'nden temin edilebilir.

Dergimizin biçim ve içerik açısından daha da gelişmesi, zengin bir arşive sahip olması için görsel malzeme olacak resim, karikatür vb. çeşitli yayınlara ihtiyacı olmaktadır. Bu noktada tüm okurlarımızın (özellikle yurtdışında bulunan okurlarımızın) yaratıcı ve çalışkan olmalarını istiyoruz.

Dergimizin genel karekterine uygun, çeşitli araştırma yazıları ve belge niteliğindeki (faydalanılabilecek çeşitli yazıların yayınlandığı yayınlar da olabilir) ürünlerin dergimize ulaştırılması, dergimizin içerik zenginliğinde mesafe katetmesine yardımcı olacaktır.

Dergimiz her ayın birinde çıkmaktadır.

Dergimiz bu sayımız dahil, **150.000TL** olmuştur. Buna paralel olarak yurtdışı ve yurtiçi abone ücretlerinide yeniden düzenledik, tüm okurlarımıza duyurulur. yapılan değişiklikler künyemizde de mevcuttur.

Bu sayımızla birlikte hesap numaralarımızı değiştirdik. Bundan sonra dergi banka hesap numaraları aşağıdaki gibidir:

Hayati GÜNGÖREN
Avusturya/ **Şilin Hesabı**: Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011)
Hesap No: **3179768**
İngiltere/ **Pound Hesabı:** Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011)
Hesap No: **3179665**
Almanya/ **Mark Hesabı:** Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011)
Hesap No: **3179670**
Türkiye/ **TL Hesabı:** Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi(1022)
Hesap No: **736293**

KÖPRÜ

.....
On yıl öncesi de bir kadın
yine yolboylarında işsiz işçiler
yine beton duvarları banka afişli
yine yıkık saraylı tok yarasalar
yine yorgun şilepleri korsan limanlarının
yine yeşil çuhalarda camgözlü kafatasları
yine deprem yine salgın yine kan
yin çarp yine çıkart yine böl yine topla
yine telekslerde kelle hesabı
elektronik aygıtlarında silah vurguncusunun
on yıl öncesi de bir kadın
dalgın gözlerinde sapsarı yalnızlığı savaş alanlarının
yaslanarak öfkesine bir kadın
ay doğuyor
ay doğuyor
aya bak
.....

Hasan Hüseyin